

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

Č. 2 (513)
CENA 2,00 ZŁ

FEBRUÁR
LUTY

2001

OBLÁTKOVÉ STRETNUTIE
V NOVEJ BELEJ

AKO TO SKUTOČNE BOLO

POETKA Z HARKABUZA

NÁVRAT DO MINULOSTI

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespoł:
Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:
Zofia Bogačíková, Jerzy M. Bożyk,
Mária Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík,
Lýdia Mšalová,

Skład:

Redakcja Život

Łamanie i druk:

Drukarnia TSP

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:
Bank PKO S.A.

III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

**Cena prenumeraty dla kół
i oddziałów Towarzystwa:**

1 miesiąc - 2 zł
półrocznie - 12 zł
rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

Život 2/2001

Začiatok nového roka je už tradične obdobím, v ktorom výbory miestnych skupín Spolku Slovákov na Spiši a Orave organizujú oblátkové stretnutia s krajanmi. Ako prvý cyklus novoročných stretnutí začali aj tentoraz krajania z Novej Belej, ktorí sa zišli 6. januára v miestnej hasičskej zbrojnici. Na našom zábere farár K. Koniorczyk požehnáva oblátky. Podrobnejšie o tomto stretnutí píšeme na str. 18-19. Foto: J. Bryja

Krajankám a krajanom, inštitúciám a všetkým
priaznivcom, ktorí nám poslali vianočné
a novoročné pozdravy srdečne d'akujeme.

Redakcia a ÚV SSP

V ČÍSLE:

Budúcnosť gminy je v turistike.....	4-5
Prihraničná dedina	6-7
O čom šumí hora	8
Ako to skutočne bolo (1)	9-10
Spomienky guľometčíka	11
Medzi košíkármami	12
Ondrejko na Slovensku	13
Poetka z Harkabuza	14
Cezhraničná dohoda	15
Život po deväťdesiatke	15
Návrat do minulosti	16-17
Oblátkové stretnutie v Novej Belej	18-19
Poviedka na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Učíme sa pliesť	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: Jedna z turistických atrakcií - výlet na saniach (kulig)
v Krempachoch. Foto: J. Bryja

PRED XI. ZJAZDOM SSP

**ŽOFIA
CHALUPKOVÁ**
z Novej Belej

- Naša miestna skupina patrí medzi najaktívnejšie. Každoročne organizujeme rad kultúrnych podujatí ako napr. oblátkové večierky. V obci pôsobí krajanský folklórny súbor, ktorý viedie Jozef Majerčák. Medzi členmi MS nám nechýbajú mladí krajania. O slovenčinu je v Novej Belej celý čas veľký záujem. Máme slovenské bohoslužby, ktoré navštievujú mnohí krajania. Tu musím pochváliť skupinku dievčat, ktoré na každej slovenskej omši krásne spievajú žalmy. Máme aj slovenskú školu, ktorú navštievujú krajanské deti. Dúfam, že medzi krajanmi bude o ľu nadalej veľký záujem. V tomto roku navštějuje nultý ročník až 12 detí, žiaľ, na budúci rok ich bude oveľa menej. Je to smutné, že niektorí krajanskí rodičia nechcú posielat svoje deti do slovenskej školy. Okrem toho je veľa národnostne miešaných manželstiev, ktoré výučbe slovenčiny už nepripisujú taký význam. Myslím si, že žiaci na náboženstve by sa mali učiť aj slovenské náboženské pesničky a koledy, aby vedeli v kostole spievať.

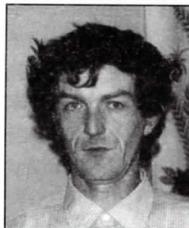
Naša klubovňa si už dlhšiu dobu vyžaduje opravu a modernizáciu. Zišlo by sa nám nové zariadenie. Tento objekt je celý čas využívaný, nacvičuje v ňom súbor a školská mládež tu pred Vianocami pripravuje program s jasičkami. Lenže musíme urobiť niečo, aby bola klubovňa pre mladých viac atraktívna. Máme tu sice televízor a video, ale to nestačí.

Pokiaľ ide o činnosť ÚV, myslím si, že treba ju hodnotiť kladne. Vedľa stavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne či opravy našho sídla v Krakove alebo kúpa nového stroja do tlačiarne sú potrebnými investíciami. Teraz sa však musíme viacej zamyslieť nad prácou v teréne. Treba venovať väčšiu pozornosť potrebám a problémom miestnych skupín a oživeniu krajanských klubovní. Musíme povzbudzovať krajanov a pritiahnúť do krajanskej činnosti mladých. Myslím si, že je potrebné častejšie organizovať pre deti, ale aj pre starších krajanov vlastivedné zájazdy na Slovensko. Musíme sa usilovať, aby nás Spolok prosperoval a bol atraktívny, ale začať treba od rozhýbania práce miestnych skupín, lebo to je základ.

So znepokojením pozorujem, že vidím zmenšený záujem o našu menšinu zo strany Slovenskej republiky. Naďastie, teraz sa nám snaží pomôcť pani velyslynská M. Vášáryová, za

čo sme jej veľmi vďační. Donesla nám o.i. Krátke slovníky slovenského jazyka pre školy. Potrebovali by sme však oveľa viac, napr. zíšli by sa nám synonymické slovníky či encyklopédie. Okrem toho je mnoho iných problémov. Už dlhší čas boli ľažkosti s udeľovaním krajanských štipendií. Teraz ich súčasť dostávame, ale pre stredoškolákov v zníženej výške. Taktiež nechápmem význam preukazu zahraničného Slováka. Jeho vybavovanie je nielenža strašne zdlhavé a problematické, ale navyše preukaz sa pre krajanov stáva bezvýznamný. Vedľa našich študentov na Slovensku si musia vybavovať víza, aj keď vlastnia preukaz.

Zdá sa mi, že v dnešnej dobe, keď sa spolupráca Poľska a Slovenska dobre vyvíja, obe strany sa snažia na nás zabudnúť, ako keby sme boli pre nich akousi záťažou. Je pre mňa nepochopiteľné, že Slováci o nás tak málo vedia. Neraz sa čudujú, že v Poľsku žijú Slováci, lebo o nich nikdy nepočuli.

**STANISLAV
STACHULÁK**
z Jablonky

- V dnešných časoch činnosť všetkých spolkov a organizácií, v tom aj nášho Spolku a jeho miestnych skupín, závisí v istej miere od finančných prostriedkov. Nemálo finančných nákladov si totiž vyžaduje usporiadanie väčšieho kultúrno-spoločenského podujatia či slávnosti, ako aj udržiavanie a modernizovanie klubovní, ktoré sú hlavným miestom stretnutia sa krajanov. Snáď aj preto činnosť mnohých MS, v tom aj našej, stagnuje. V našej MS máme tiež málo mladých krajanov, ktorí by boli ochotní aktívne pracovať v prospech krajanského hnutia. Keď nebudeť mať nástupcov za našich otcov a dedov, kto bude pokračovať v ich započatom diele?

Aby sa činnosť mnohých miestnych skupín, v tom našej, zaktívnila, treba nielen budovať na tom, čo bolo dobré, ale prísť aj s novými iniciatívmi. Teší ma, že máme svoj časopis, ktorý prináša mnoho zaujímavostí z krajanského diania a informuje nás o dianí na Orave a Spiši, že v našom kostole sa odberajú sv. omše v slovenskom jazyku, že sa stretávame na lámaní oblátkov, že v Jablonke sa pravidelné konajú Dni slovenskej kultúry, ale na druhej strane ma mráz, že mnohí rodičia a najmä členovia výboru našej MS zanedbali

to najhlavnejšie, vyučovanie slovenského jazyka, ktoré zostało už len v miestnom lýceu. Hoci mnohí krajania si uvedomujú nebezpečenstvo plynúce z tejto situácie, nič sa s tým nerobí. Myslím si teda, že najmä týmto problémom by sme sa mali venovať aj na blížiacom sa zjazde nášho Spolku.

Bolo by tiež potrebné rozšíriť spoluprácu so Slovenskom, vedľa hranic máme nedaleko. Vedenie Spolku by malo čím skôr začať s výstavbou nového kultúrneho centra v Jablonke a jeho členovia by mali častejšie ako doteraz navštěvovali miestne skupiny a pomáhať im v riešení vzniknutých problémov. Ide o to aby sa necitili osamotení, ponechaní sami na seba.

**LUDVÍK
ŠOLTÝS**
z Lapšanky

- Musím povedať, že naša miestna skupina nepatrí medzi najaktívnejšie. Naša činnosť v posledných rokoch dosť stagnuje. Zišlo by sa ju nejak rozhýbať. Nebude to však ľahká úloha, vedľa vieme, ako ľažko je mládež zapojiť do činnosti v MS. Určite by sme potrebovali väčšiu pomoc a podporu so strany ÚV, ale aj Slovenska. Ludí treba povzbudzovať. Treba častejšie zvolávať schôdzky MS a mal by sa ich zúčastňovať aj ÚV. Bolo by dobre, keby sa častejšie konali pre krajanov zájazdy na Slovensko, vlastivedne pre mladších či pútnické pre starších. Viem, že aj dlhšie zájazdy do zahraničia, napr. do Svätej zeme, slovenské cestovné kancelárie organizujú oveľa lacnejšie ako poľské. Mnohí krajania by určite uvítali takú možnosť cestovania, keby im to mal kto sprostredkovať. Preto si myslím, že treba nadviazať spoluprácu so slovenskými cestovnými kanceláriami. Vráťme sa však k našej miestnej skupine. V našej škole už dávnejšie zanikla výučba slovenčiny, v dôsledku čoho naša mládež neovláda tento jazyk. V kostole sa sice po celý čas spievajú aj slovenské pesničky, lenže mladí ich už nepoznajú. Teraz by už bolo veľmi ľažko opäť zaistieť slovenčinu do školy. Dnes sa deti musia učiť anglický či nemecký jazyk, a tak rodičia by ich už asi nezapísali aj na slovenčinu, aby toho nemali priveľa. Taktiež by bolo potrebné oživiť našu krajanskú klubovňu. Predtým sa

POKRAČOVANIE NA STR. 4

PRED XI. ZJAZDOM...

DOKONČENIE ZO STR. 3

tam schádzala mládež, lenže teraz je pre nich tento objekt málo atraktívny. Bolo by potrebné nejaké nové zariadenie, niečo, čím by sme ľudí mohli zaujať a pritiahať. V tomto roku má byť otvorený nový hraničný prichod Lapšanka - Osturňa, a možno vďaka tomu sa našej obci podarí nadviazať s Osturňou nejakú bližšiu spoluprácu. Vedľa ľudia sa budú môcť častejšie navštěvovali, zhovárať.

**JOHANA
JANOVIAKOVÁ
z Veľkej Lipnice**

- Miestna skupina nášho Spolku nepatrí, žiaľ, medzi najaktívnejšie na Orave. V posledných rokoch sa u nás už nevyučuje ani slovenský jazyk, ktorý sa kedysi vyučoval až v troch školách - v Murovanici, v Privarovke a Skočkoch. V obci klesá tiež počet predplatiteľov Života, hoci nadálej je naším jediným spojením so slovenským slovom a prináša mnoho základných informácií z krajanského diania na celej Orave a Spiši. Kým v našom Spolku pôsobili kultúrni inštruktori a chodili po obciach, krajanský život pulzoval oveľa živšie. Potom všetko akosi utichlo. Dnes je už oveľa tažšie zapájať mladých ľudí do práce v miestnej skupine a krajania sa zriedka stretávajú v klubovni, ktorá ich, pravdu povediac, nemá ani čím zaujímavým pritiahať. Aby sa to zmenilo, bude potrebné vykonať veľa práce. Musí nám v tom však pomôcť rovnako vedenie Spolku, ako aj Obvodný výbor SSP na Orave.

Pokiaľ by som sa mala vyjadriť k činnosti ÚV, musím pochváliť najmä jeho posledné iniciatívy, ako napr. výstavbu Domu slovenskej kultúry v Kacvíne a predtým tlačiarne. Keď sme nemali vlastnú tlačiareň, Život sa neraz oneskoroval a teraz máme náš časopis vždy načas a je aj oveľa krajší a obsahovo zaujímačnejší ako kedysi.

ÚV Spolku však nesmie zabúdať ani na Oravu, ktorá práve teraz potrebuje oveľa väčšiu pomoc. Chceli by sme, aby sa zlepšila spolupráca MS rovnako s vedením Spolku, ako aj s OV SSP na Orave, vedľa mnohých miestnych skupiny, najmä tie menšie, sa cítia osamotené. Spolok by mal organizovať pre starších krajanov viacero vlastivedných zájazdov na Slovensko, aby mali pocit, že sa pre nich niečo robí. O našu menšinu by mala prejavit väčší záujem aj Slovenská republika.

Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
JÁN BRYJA

s ANTONIM KAPOŁKOM,
vojtom gminy Nižné Lapše

BUDÚCNOŠŤ GMINY JE V TURISTIKE

- Začiatok nového roka je vždy obdobím prehodnocovania dosiahnutých výsledkov a plánovania práce do budúcnosti. Máte už schválený gminný rozpočet na tento rok?

- Zatiaľ pracujeme na provizórnom pláne na tento rok. Už koncom novembra sme gminnej rade predložili návrh, ktorý má byť schválený na zasadnutí koncom januára. Takže viac-menej je už rozhodnuté, môžu byť nanajvýš nevelké presuny dotácií z jedného miesta na druhé, ale závažnejšie zmeny by už nemali byť.

- Ako teda bude vyzerat tento rozpočet?

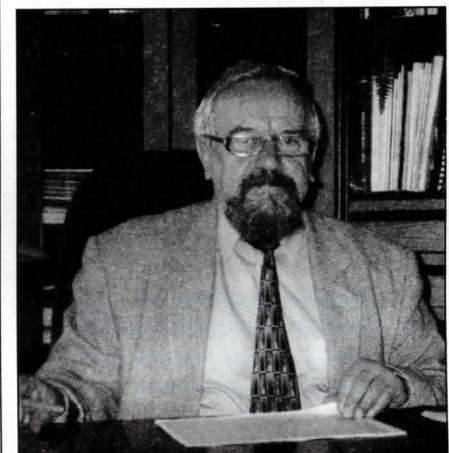
- Celkove v rozpočte na rok 2001 rátame s príjmami vo výške 9 738 110 zlотов, pričom výdavky budú predstavovať čiastku 9 295 510 zlотов. Rozdiel bude určený na splácanie úveru, ktorý sme vzali pri zavádzaní kanalizácie vo Vyšných Lapšoch a výstavbe čističky odpadových vôd v Tribši. Najviac peňazí z našho rozpočtu pôjde na osvetu, teda na základné školy, gymnáziá a rolnícke učilište. Celkove je to čiastka 5 283 308 zlотов, čo predstavuje takmer 57 % nášho rozpočtu. Na dopravu a spoje ide 160 tisíc zlотов, v čom je zaratané aj spolufinancovanie opravy cesty vo Vyšných Lapšoch, zničenej počas kanalizačných prác. Na verejnú správu sme určili 1 289 500 zlотов, čiže 13,8 % rozpočtu. Z väčších výdavkov je tu ešte bezpečnosť a protipožiarna ochrana - 253 tisíc zlотов, z čoho 60 tisíc zl. pôjde na opravu požiarnického automobilu vo Fridmane a 40 tisíc na dokončenie opravy zbrojnice vo Falštíne.

- Akou čiastkou prispeje gminný úrad na kultúrnu činnosť?

- Na rozvoj kultúry máme vyčlenených 200 tisíc zlотов, čo predstavuje 2,15 % nášho rozpočtu. Z toho vyše 80 tisíc zl. pôjde na knižnice a viac ako 100 tisíc na kultúrnu činnosť.

- Keď hovoríme o kultúrnej činnosti, zaujímaloby ma, či gminný úrad nepredvídava v rozpočte aj podporu činnosti slovenskej národnostnej menšiny?

- Prakticky tých sto tisíc zl. nám stačí sotva na usporiadanie Spišskej vatry a Spišských zvykov, ako aj na nejaké menšie výdavky a mzdy pre kultúrnych pracovníkov. Takže prakticky nemáme prostriedky na podporu vašej činnosti.

Nižnolapšanský vojt Antoni Kapołka

Aj na investičné ciele máme veľmi málo peňazí. V tomto roku by sme chceli o.i. vymedziť 370 tisíc zlотов na opravu školy vo Fridmane a 60 tisíc na obrubníky a dokončenie opravy cesty vo Vyšných Lapšoch.

- Ostaňme ešte chvíľu pri plánovaní investícii. Už dlhší čas sa obyvatelia Falštína dožadujú pripojenia obce do kanalizačnej siete. Určite uznáte, že v tejto obci, položenej v tesnej blízkosti nedeckej priehrady, je to potrebná investícia.

- Pokiaľ ide o kanalizačnú sieť, zatiaľ sme ešte vôbec nezačali práce vo Falštíne a Lapšanke, pričom Lapšanka bude pravdepodobne napojená na nedekú čističku odpadových vôd, ktorá vo Falštíne uvažujeme o dvoch možnostiach: alebo vybudovať čističku na mieste, alebo prečerpávať odtoky do čističky vo Fridmane. V súčasnosti robíme podrobny vodohospodársky rozbor pre celú gminu, takže uvidíme aké riešenie bude najekonomickejšie. Vyzerá však na to, že v tomto roku určite nebudú prostriedky na tieto práce.

- Spomíname ste o vymedzení 370 tisíc zl. na opravu školy vo Fridmane. Zišli by sa však aj prostriedky na dokončenie výstavby ľavého krídla nižnolapšanského

gymnázia. Budú práce pokračovať v tomto roku?

- Žiaľ, z týchto skromných prostriedkov, aké máme k dispozícii, nám už nestačí na tento cieľ. V minulom roku sme urobili projekt dokumentácie na výstavbu telocvične. Keby sme získali niejaké prostriedky, určite sa pustíme do ďalších prác. Veď priestory novej školy, v ktorých sa nachádza základná škola aj gymnázium, onedlho nevystačia pre toľkých žiakov. V tomto roku je osem tried gymnázia a od septembra pri-budnú ďalšie štyri, takže ich bude až 12. Možno na nejaký čas - rok alebo dva - kým neukončíme ľavé krídlo, budeme musieť jednu či dve triedy ZŠ prestahovať naspäť do starej školy, aby sa všetci pomestili.

- Počul som, že sa má uskutočniť výmena telefónneho vedenia, ktoré má byť uložené pod zemou.

- Áno, dokumentácia je už takmer hotová. Práce budú rozdelené na úseky: Nedeca, potom Tribš, Vyšné Lapše, Nižné Lapše, Lapšanka a Fridman, a potom Kacvín, Nedeca-Zámok a Falštín. Výmena sa má uskutočniť počas najbližších dvoch rokov. Väčšina obyvateľov našej gminy je už napojená na telefónne vedenie. Teraz môžu o to požiadať ďalší záujemcovia.

- Zaujíma ma tiež otázka nového hraničného priechodu v Lapšanke. Je vôbec potrebný? Nebolo by lepšie doinvestovať existujúce priechody, napr. v Kacvíne?

- Koncom októbra minulého roku sme mali so slovenskou stranou a zástupcami hraničnej stráže miestnu obhliadku terénu, kde by mal vzniknúť nový priechod. Plány sú už schválené a dúfam, že ešte pred letnou turistickou sezónou bude nový priechod otvorený. Myslím si, že Osturňa a jej okolie bude pre poľských turistov veľmi príťažlivým regiónom. Je to obec zaujímavá charakteristickou, odlišnou od našej zástavou, jazykom aj náboženstvom. Bude to viac-menej taká prihraničná turistická trať: napr. turisti budú môcť na bicykli prejsť na Slovensko cez Lapšanku a Osturňu, a vrátiť sa do Poľska cez Veľkú Frankovú a Kacvín. Verím, že priechod bude veľmi frekventovaný.

- Vráťme sa však ešte ku kacvinskemu priechodu. Je tam nutne potrebná priadna cesta a most cez riečku...

- Priechod Kacvín - Veľká Franková je turistickým priechodom, určeným pre tzv. malý prihraničný styk. Je otvorený po celý rok, samozrejme v obmedzených hodinách, pričom cez letnú sezónu je to medzinárodný turistický priechod, teda môžu ho využívať obyvatelia všetkých štátov, ktorí na vstup do Poľska nepotrebuju vízum. Nie je to však automobilový priechod, ale určený pre peších a bicyklistov. Samozrejme, nová cesta a most sú potrebné, lenže zatiaľ nemáme na to prostriedky. Postupne však cesta bude určite opravená, lebo tade má prebiehať tzv. gotická bicyklová turistická trať. Hraničné priechody sú však v kompetencii vojvodstva, ktorý by mal na ne určiť nejaké prostriedky.

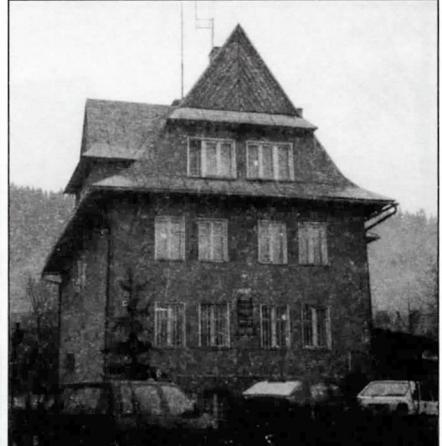
- V poslednom čase môžeme vela počuť o družbe jednotlivých poľských a slovenských miest či okresov. Ako vyzerajú vzťahy nižnolapšanskej gminy so slovenskými susedmi?

- Môžem povedať, že so Slovenskom máme úplne bezkonfliktné vzťahy. Aj keď naša gmina nemá podpísané žiadne zmluvy či dohody, keď sa vyskytnú nejaké fažkosti, či už z našej alebo slovenskej strany, telefonicky sa ľahko dohodneme na stretnutí a sme schopní problém rýchlo vyriešiť. Máme dobre vzťahy so všetkými slovenskými prihraničnými obcami.

- Vieme, že Poľsko sa uchádza o vstup do Európskej únie. Ako vidíte rozvoj nášho regiónu v tejto nádväznosti?

- Pokiaľ ide o našu gminu, som presvedčený, že jej budúcnosť je v turistike. Už teraz sa rýchlo rozvíja, najmä v okolí nádrže nedeckej priehrady - teda vo Fridmane, Falštíne, Nedeci - Zámku či Nedeci. Je však vela turistov, ktorí vyhľadávajú klub, čerstvý vzduch, krásy prírody a pod., čo môžu nájsť aj v iných obciach, ako Lapše, Lapšanka či Tribš, kde je tých turistov ešte málo. V súčasnosti naša gmina môže poskytnúť okolo 1500 nocľahov v rôznych hotelíkoch či penziónoch, nerátajúc ubytovanie v súkromných domoch. Počas sezóny sú všetky miesta väčšinou zaplnené. Aj cez zimu k nám prichádzajú vela lyžiarov, ktorí využívajú služby nedalekého lyžiarskeho vleku v Nedeci.

- Mnohí obyvatelia nižnolapšanskej gminy z práce na neveľkých hospodárstvach. Ako vidíte perspektívy poľnohospodárstva v tomto regióne?

Gminný úrad v Nižných Lapšoch

- Pokiaľ ide o roľníctvo v našej gmine, gazdovia môžu niečo získať len z predaja mlieka. Takmer vo všetkých obciach sú zberne, kam roľníci môžu dodávať mlieko. Takže perspektíva je takmer jedine v mliekárstve. Vieme však, že problémy majú poľnohospodári nielen u nás, ale v celom Poľsku. Preto mnohí Spišiaci odchádzajú za prácou z rodnych obcí.

- Zaujímalo by ma ešte, s akými problémami prichádzajú najčastejšie miestni obyvatelia do gminného úradu a ako im pomáhatie tiehto problémov riešiť?

- Ludia prichádzajú do úradu s rôznymi problémami. Je vela vecí, ktorých riešenie nie je v našej kompetencii. Najčastejšie sú to však drobné veci, ako napr. susedské spory o opoltenie pozemku a pod. Občas prichádzajú aj so závažnejšími, celoobecnými problémami, ako napr. zavedenie kanalizačnej siete v obci či oprava ciest. Všetky problémy sa snažíme riešiť podľa našich možností.

- Ako vidíte v tejto gmine spolu-nažívanie obyvateľov poľskej a slovenskej národnosti. Nevyskytuju sa v tomto prípade nejaké problémy?

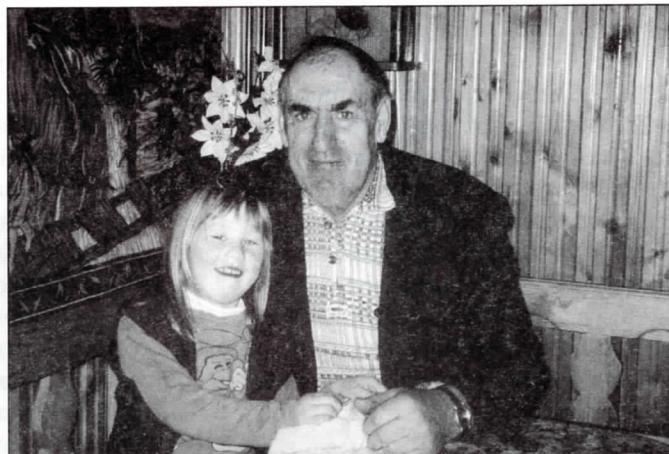
- Musím povedať, že je to bezproblémové nažívanie. Veď ludia sa poznajú a vážia bez ohľadu na národnosť. Myslím si, že v dnešných časoch, keď sa usilujeme o vstup do Európskej únie, je potrebné aby sa ten nás malý región - Spiš držal spolu bez akéhokoľvek rozdeľovania, lebo spolu môžeme viacej dosiahnuť. Preto by som chcel pozdraviť všetkých Spišiakov a všetkých čitateľov Života a popriať im vela úspechov.

- Ďakujem za rozhovor.

Zhováral sa: JÁN BRYJA

Na začiatku obce

Predseda požiarneho zboru F. Šoltýs s vnučkou

PRIHRANIČNÁ DEDINA

Na Spiši môžeme nájsť veľa malebných zákutí a krásne položených miest, ktoré sú pre mestských turistov veľmi atraktívne. V jednom z takýchto zákutí sa nachádza obec Lapšanka, ktorá je akoby stvorená pre rozvoj turistického ruchu. Leží na hranici dvoch gmin - nižnolapšanskej a bukovinskej a z južnej strany susedí s chotárom obce Osturňa.

Nový priechod

Aj keď je Lapšanka pomerne malá obec, jej obyvatelia počítajú s tým, že v budúcnosti bude jedným z turistických centier na Spiši. Už teraz môžeme sledovať, ako malé drevenice nahrádzajú veľké, poschodové domy, v ktorých sa nachádza niekoľko izieb pre prípadných turistov. Zatiaľ je tu viacelj návštevníkov hlavne cez letnú sezónu. Prichádzajú sem ľudia, ktorí si chcú oddýchnuť od mestského života. Z Lapšanky sa dá ísť na pekné túry do okolitých kopcov.

Krásou tunajšej prírody určite nikto nebude sklamaný. Aj cez zimu by sem mohli prúdiť zástupy turistov, veď okolité obce so strmými svahmi sú akoby stvorené na lyžovanie. Žiaľbohu, zatiaľ v Lapšanke nie je ani jeden lyžiarsky vlek. Dúfajme, že v budúcnosti niekto do toho zainvestuje, veď vďaka vleku by sa tu určite schádzali lyžiari z celého okolia a Lapšanka by mohla úspešne konkurovať s nedalekou Bialkou či Bukowinou Tatranskou. Podľa mňa by však obec potrebovala v prvom rade lepšiu reklamu. Mnohí turisti by ju určite navštívili, keby o nej viacej počuli. Už v najbližšom období pribudne ďalšie lákadlo pre návštevníkov Lapšanky - hraničný priechod so Slovenskom. Prechádzka do nedalekej Osturne bude pre turistov veľkou atrakciou. Osturňa je veľmi zaujímavá dedina s odlišnou zástavbou, ale aj nárečím a náboženstvom. Nový priechod by mal byť otvorený už pred

začiatím tohtoročnej letnej sezóny a budú ho iste využívať nielen turisti, ale aj miestni obyvatelia. Možno vďaka tomu obec nadviaže s Osturňou spoluprácou a spoľočne sa budú usilovať o rozvoj tohto regiónu.

Medzi požiarnikmi

Požiarne zbyty sa tešia veľkej obľube a úcte v každej spišskej obci. Nie je tomu ináč ani v Lapšanke, kde mnoho Lapšančanov patrí medzi členov miestnej jednotky. V strede obce sa nachádza poschodová požiarna zbrojnica, ktorú postavili v 80. rokoch za pomoci Štátnej poisťovne. V roku 1995 si požiarnici zadovážili vyslúžilé auto značky Žuk. Okrem neho majú vo výzbroji dve strieľačky, jednu z roku 1984, druhú ešte staršiu, obe však v dobrom stave. V súčasnosti by si generálnu opravu motora vyžadoval spomínaný Žuk. Ako nám povedal predseda miestneho požiarneho zboru krajan František Šoltýs, Lapšančania by chceli uskutočniť opravu automobilu hned začiatkom tohto

Miestna základná škola

Požiarna zbrojnica v Lapšanke

roka. V tomto roku plánujú aj posviacku novej zástavy.

- Nás zbor združuje vyše 30 členov, - hovorí F. Šoltýs. - Už tri roky máme komplet nových požiarnických uniform. V minulom roku sme si za vlastné prostriedky kúpili k uniformám čiapky. Pomohol nám aj gminný úrad, ktorý nám uhradil 8 párov topánok, hadice a iné zariadenia.

Lapšanskí požiarnici dokážu veľa urobiť aj svojpomocne. V roku 2000 o.i. okolie objektu odvodnili a pokryli strechu novým plechom. Na tento cieľ dostali 3 tisíc zl. z gminného úradu. Ako všetci ľudia, aj miestni požiarnici majú plány a túžby do budúcnosti. Snáď najväčším z nich je kúpa nového požiarnického automobilu. O nové auto sa uchádzali už v roku 1999. Vtedy bola v Osvienčime na predaj veľká Tatra, ktorú chceli Lapšančania získať. Žiaľbohu, jej cena prerástla ich možnosti, aj keď sa na tento cieľ skladala celá obec. Dúfajme, že v najbližšej budúcnosti sa im podarí získať chýbajúce prostriedky na kúpu nového automobilu, od ktorého predsa neraz závisí záchrana ľudského majetku, ba aj života.

Krajanský život

Krajanskú činnosť v Lapšanke, podobne ako v mnohých iných obciach, by bolo treba nejak rozhýbať. Dnešný neľahký život spôsobuje ľuďom hodne problémov a starostí, preto sa menej angažujú v spolkovej činnosti. Aj v tej sú

problémy, ktoré miestna skupina musí urýchlenie riešiť. Jedným z nich je zanikajúca slovenčina v obci. V miestnej škole sa už viac rokov nevyučuje slovenský jazyk, aj keď v Lapšanke bolo vždy dosť záujemcov o výučbu tohto predmetu. Dnes by už s obnovením tejto výučby bolo ľahšie, aj keď za pokus to stojí. Mladí rodičia

necítia takú potrebu udržiavania národného povedomia ako ich predkovia. V kostole sa ešte počas omše spievajú aj slovenské pesničky. Nie je ľahko si však predstaviť, ako to bude vyzeráť o niekoľko rokov, keďže deti neovládajú slovenčinu a nepoznajú slovenské pesničky. Jednou z vecí, ktorá by pomohla oživiť činnosť miestnej skupiny, by mohla byť krajanská klubovňa. Ešte pred niekoľkými rokmi bola otvorená takmer každý večer, a ako jedna z mála naozaj žila mladým duchom. Miestna mládež sa tam stretávala, pozerala videofilmu bud organizovala diskotéky. V súčasnosti sa klubovňa nachádza v dome rodiny Holovcov, avšak jej vybavenie už nie je pre mladých Lapšančanov príliš atraktívne. Dnes má televízor, video či

Na turistov čakajú v Lapšanke pekné, moderné domy

dokonca auto takmer každá domácnosť, takže mládež cestuje do susedných dedín, kde sú väčšie možnosti. Miestni krajania prízvukujú, že by bolo potrebné prejať väčší záujem o malé miestne skupiny, aby sa kultúrne podujatia ako napr. Dni slovenskej kultúry či Prehliadka dychoviek, konali niekedy aj u nich. Určite by to povzbudilo ľudí a oživilo kultúrnu činnosť v Lapšanke. Taktiež častejšie by sa mali robiť vlastivedné či pútnecké zájazdy na Slovensko pre členov MS, o ktoré je medzi krajanmi veľký záujem. Verme, že čoskoro sa činnosť miestnej skupiny rozhýbe, čomu môže pomôcť aj bližší kontakt so Slovenskom vďaka otvoreniu nového hraničného priechodu.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO Z ORAVY

30. septembra 2000 sa v kostole sv. Martina v Podviku konal sobáš člena divadielka Ondrejko, krajana Krištofa Pieronka, ktorého manželkou sa stala Agáta Špaková. Srdečne blahoželáme.

* * *

Hornozubrický richtár Jan Wdówka sa stal víťazom súťaže o najlepšieho richtára v malopoľskom vojvodstve.

* * *

Zaujímavý včelí úľ (na snímke), zhotovený z jedného kmeňa stromu a pokrytý šindľovou strieškou, sme objavili v Podsrní.

* * *

V Jablonke pred kostolom Premenia Pána stojí takmer 200-ročná, pekne reновovaná soška Panny Márie (na snímke), ktorú dal v roku 1809 postaviť Tobiáš Albert.

* * *

22. februára uplyva 160. výročie narodenia bývalého oravského dekaná Štefana Pirončáka, ktorý je pochovaný

na cintoríne v Jablonke. Jeho pamätku sa poklonili mnohí oravskí krajania.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

O ČOM ŠUMÍ HORA...

V dávnej minulosti, keď chceli prví osadníci získať ornú pôdu, museli najskôr vyklčovať kúsok lesa. Z dreva si potom stavali svoje domy a vyrábali náradie, drevom ohrievali svoje obydlia a oheň odháňal od ľudských príbytkov divú zver. Na druhej starane spletitý lesný porast dobre zadržiava vlahu, bráni erózii a poskytuje útočište mnohým druhom zvierat. Postupom času sa človek naučil les chrániť a zvelaďovať. Keďže väčšina lesov na Orave je v súkromných rukách roľníkov alebo urbárskej spolkov, zašiel som sa pozrieť do Dolnej Zubrice, ako hospodári tamojší urbár. O jeho činnosti mi porozprával bývalý dlhoročný predseda Eugen Kulaviak (1950-1980) a súčasný predseda Ján Kovalík.

Les - naše bohatstvo

Členovia urbáru, čiže podielníci sú roľníci, ktorí vlastnia pôdu. Z podielnicťa im vyplývajú rôzne výhody, napr. dostávajú prídely dreva a majú právo kupovať na licitácii drevo určené na predaj. Ročný prídel je závislý od rozlohy vlastnej pôdy. Obvykle je to okolo 1 m³ dreva za 1 ha pôdy. Dolnozubrický urbár má lesy na niekoľkých mestach, istú časť aj v chotároch Hornej Zubrice a Malej i Veľkej Lipnice. Predsedom urbáru je Ján Kovalík (od r. 1992), tajomníkom ričtár Albín Pacholský a pokladníkom Ján Baláž.

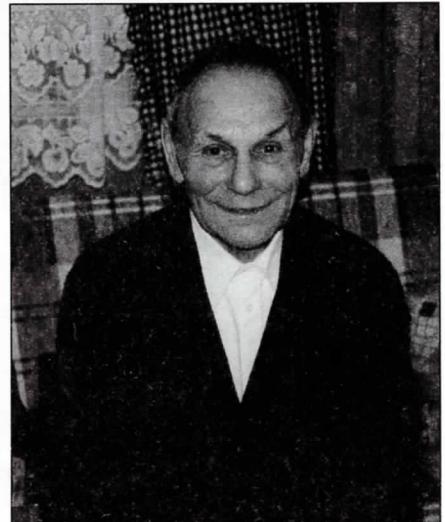
- Hlavnou úlohou všetkých členov urbáru, - hovorí J. Kovalík, - je najmä

starostlivosť o les. Náš urbár má 371 podielníkov, ktorí vlastnia 24 447 grajciov. Podľa starých mier okrem árov a hektárov rozlišujeme aj grajciare (10 tvorí 1 šestku), šestky (4 tvoria 1 okronglý) a okringle. Za každý 1 ha pôdy našmu podielníkovi prislúcha 42 grajciarov, t.j. asi 1 m³ dreva. Našimi podielníkmi sú väčšinou občania Dolnej Zubrice, ale aj Horozubričania, Jablončania, Podvlčania, Oravčania, Chyžňania, Podsklania, Malo - i Veľkolipničania. Treba totiž vedieť, že členstvo v urbáre je dedičné, preto podielníkmi sú aj potomkovia pôvodných členov urbáru, ktorí už nebývajú v rodnej obci.

Z celkovej rozlohy dolnozubrického urbára (508,83 ha), je vyše 460 ha smrekových, jedľových a brezových lesov. Smrekový les v Smietanovej pri Veľkej Lipnici má 65,88 ha a je v 2/3 porastený vyše 40-ročnými stromami. Druhý les, tzv. Cynic, sa nachádza v okolí Stuňnej diery v Hornej Zubrici.

Zisky do urbárskej pokladne plynú najmä z licitácií dreva. Za to kupuje urbár nové sadenice, opravuje zničené lesné cesty, platí lesnú daň a pod. Činnosť urbára je prospešná pre celú obec, prispieva totiž na rôzne verejnoprospešné ciele, napr. na výstavbu škôl, zdravotníckych stredísk, ciest, mostov, kostolov a fár, požiarnych zbrojníc a pod.

- Náš urbár, - hovorí E. Kulaviak, - kúpil v roku 1966 od troch gazdov za 100 tisíc zlôtých parcely na výstavbu ZŠ

Bývalý predseda urbáru E. Kulaviak

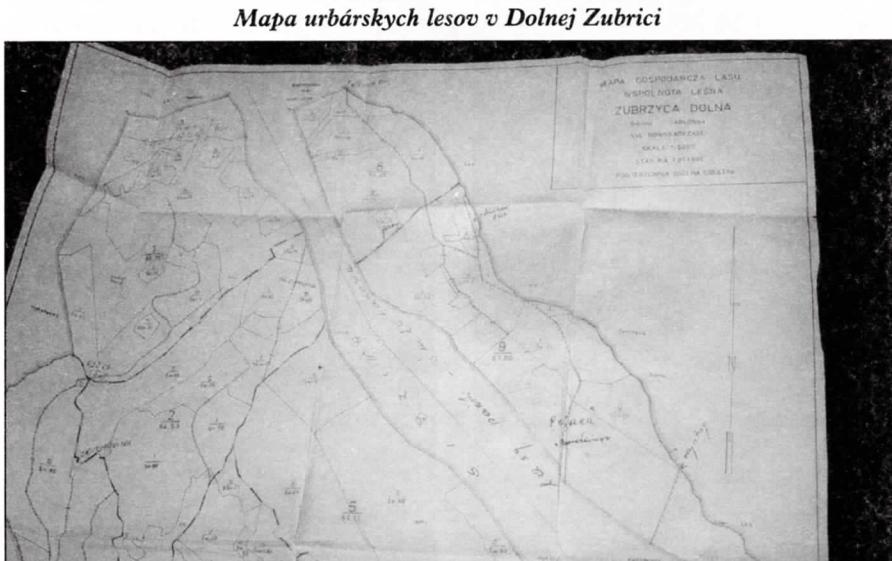
a každý člen urbáru odpracoval na jej výstavbe dva dni. Pre zaujímavosť môžem uviesť, že povolenie na výstavbu udeľoval vtedy predseda Obecného národného výboru v Hornej Zubrici Jozef Varešák. V rokoch 1971 až 1974 urbár venoval 100 m³ dreva na výstavbu obecného Kultúrneho domu a kúpil preň aj parcelu za 30 tisíc zlôtých. Časť peňazí na stavebný materiál sme vďaka bývalému predsedovi MS Jánovi Kovalíkovi dostali od Spolku Čechov a Slovákov. Pomohli tiež krajania Ferdinand Kubacka, Ignáč Knapčík, Ignáč Kulaviak a ďalší. V Pekelníku sme zasa za 18,5 tisíc zlôtých kúpili 28 tisíc tehál a za 15 tisíc zlôtých 100 m³ štrku na základy.

Neskôr vedenie urbáru pomohlo aj miestnym požiarikom, ktorým na nákup nového požiarického automobilu venovalo 10 tisíc zlôtých. Pomáha aj dnes, napr. na oplotenie kostola venovalo 10 tisíc zlôtých, uhradilo tiež práce súvisiace s vynesením zvonov na kostolnú vežu a pod.

Spor o cestu

V minulosti mali Dolnozubričania veľký spor s vedením horozubrického urbáru, ktorý trval do polovice 50. rokov. Išlo o to, že Dolnozubričania nemali prístup do jedného zo svojich lesov, a preto svoje drevo prevážali cez pozemky horozubrického urbáru, za čo im vymierovali vysoké pokuty, tzv. biršagy, ktoré sa spomínajú v starých zápisniciach horozubrického urbáru.

- Na Dolnozubričanov, - hovorí E. Kulaviak, - prevážajúcich drevo cez

horozubrnický les striehol vtedy urbársky hájnik a vymeriaval im pokuty, z ktorých mal určitú čiastku, určenú valným zhromaždením.

V roku 1929 sa výmer biršagu dokonca zvýšil: za prvý prechod dolnozubrnickej fúry cez horozubrnický chotár - 5 zl., za druhé porušenie zákazu - 10 zl., a za tretí priestupok až 20 zlотовých. Keďže neskôr Horozubričania zistili, že takéto vysoké pokuty sa nedajú stiahnuť, vykopalí v lese hlboké priekopy, aby aspoň tak sťažili Dolnozubričanom život. Hoci v podstate nešlo o veľké škody spôsobené pri preprave dreva, ale skôr o tvrdohlavosť horozubrnických urbárov, Dolnozubričania im ponúkli kus lesa za umožnenie stavby niekoľko sto metrov dlhej prístupovej cesty. Vedenie urbáru však túto ponuku hrdo odmietlo. Ktovia dôkedy by sa spor ťahali, keby sa nezmenili časy. Spornú cestu, na ktorú napokon dali Dolnozubričania 25-árový kus lesa, vybudoval štát, horozubrnický urbár došiel nevelké odškodné a spor sa nakoniec urovnal. Dodnes však mnohým urbárom na tieto časy zostali neprijemné spomienky.

Spoločne dokážeme veľa

Členovia urbára sa stretávajú raz v roku na valnom zhromaždení, na ktorom prerokúvajú otázky súvisiace s hospodárením v urbáre, robia rozpočet, volia tajomníka, pokladníka a revíznu komisiu.

- Ochrana a starostlivosť o urbársky les je povinnosťou každého účastinára, - pokračuje J. Kovalík. - Každý člen, závisle od veľkosti podielu, musí v urbáre odpracovať určitý počet dní pri sadení stromčekov, čistení lesa a pod. Riadime sa zásadou, že spoločne dokážeme viac. Ved' čo by sme robili bez dreva. Je dobre, že ľuďom záleží na tom, aby sa naše lesy zvelaďovali, ved' svojim potomkom chceme odovzdať tunajšie zelené bohatstvo neporušené. Ako sa dnes budeme starat o les a okolitú prírodu, tak sa nám ona neskôr odmení.

Ludová múdrost hovorí: Zasad strom, postav dom, splod syna! - ktorou sa kedy si riadili mnohí mladí muži na dedine. Aj ona v istom zmysle naznačuje, že naša budúcnosť tkvie v starostlivilosti o prírodu a les, ktorý nám poskytuje nie len vynikajúci stavebný materiál, ale aj miesto na odpočinok a relaxáciu.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

AKO TO SKUTOČNE BOLO (1)

Článok Bohdana Urbankowského Posmrtné víťazstvo komunizmu (Literárny týždenník č. 32/2000), ktorým reaguje na moje vyjadrenie k svojmu článku Červená omša čiže úsmev Stalina (uverejnili sme ho v skrátenej verzií aj v Živote č. 4/2000 pod titulom Ako to skutočne bolo - redakcia), začína skutočne neslychaným napadnutím a osočovaním mojej osoby, až po tvrdenie, že vlastne plním úlohy, akými Sovietski poverovali svojich propagandistov... pred 55 rokmi... - *Všetky tieto triky - ako oceán pod mikroskopom - sa dajú nájsť v článku pána Andráša. Začať treba tým, že už samotný titulok nezodpovedá obsahu článku. Čiže napriek ohľásenému titulku Andráš neprezentuje „iný pohľad“ na tieto udalosti; píše na inú tému. Názov jeho článku je typickou dymovou clonou.*

Musím sklamáť pána Urbankowského a celý tento jeho úvod odmietnuť ako neadekvátny a mňa sa netýkajúci. Predovšetkým svoju odpoved na jeho rozhovor, respektívne článok Červená omša čiže úsmev Stalina, som redakcii Literárneho týždenníka odovzdal bez titulku, ponechávajúc na redakcii, aký titulok mu dá. Môj článok skutočne nevyjadruje iný pohľad na vlastný obsah Urbankowského knihy. Vo svojej výpovedi, ktorú som odovzdal redakcii, doslova hovorím: - *Autor hovorí o povstaní proti komunizmu, hoci vernejšie by bolo hovoriť, najmä o rokoch 1944 až 1947, o občianskej vojne. Necítim sa však povolený hlbšie rozoberať historiu polského národa a polského štátu v období druhej svetovej vojny a v rokoch po tejto vojne nasledujúcich.* Túto vetu redakcia Literárneho týždenníka však vyčiarkla a uverejnila až môj ďalší text: - *Nemôžem však nereagovať na slová, že ak predsa len zostala spomienka na polských povstalcov proti komunizmu... A ďalej sa dostávam k podstate moje svojej odpovede: - Kedže Józef Kuraś, známy pod pseudonymom Ogieň, sa zapísal v rokoch 1945-47 veľmi hlboko do života Slovákov na hornej Orave a severnom Spiši v Poľsku, považujem za svoju povinnosť napísť o týchto udalostiach a uviesť faktky, ktoré slovenskému čitateľovi priblížia udalosti tamtých čias. Čiže išlo a ide mi o*

pôsobenie Kuraša - Ogňa vo vzťahu k slovenskej menšine v Poľsku a tomu som sa vo svojom článku venoval. Bez akéhokoľvek poverovania niekým, len svojím svedomím a znalosťami vecí.

Po tomto zničujúcom úvode pristupuje B. Urbankowski k vlastnému poslaniu, keď sa ešte pokúša vysvetlovať čitateľovi, že M. Andráš sa, aby potupeňiu Ogňa dodal charakter pravdy, navyše vedeckej - odvoláva na dielo Ráno prešiel uragán, autorom ktorého je W. Machejek, „známy spisovateľ, mnohoročný šéf najväčšieho literárneho týždenníka v Poľsku.“ Urbankowski doslova uvádzia: - *Aby opis kontrarevolučného uragánu bol vierochnodnejší, Machejek do knihy zamontoval nielen fragmenty svojich pamäti z rokov 1945-46, ale aj svedectvo z opačnej strany, napríklad kapitolu Denník Ogňa. M. Andráš z neho čerpá nadšenie aj citáty.*

Takto si Urbankowski upravil „pole boja“ proti M. Andrášovi a začal frontálny útok... proti Machejkovi..., pričom mu vôbec neprekáža, že som sa pri citovaní z knihy Ráno prešiel uragán striktne obmedzil jedine na citovanie Ogňovo „denníka“.

Na okraj tohto denníka, ktorého vierochnosť sa Urbankowski usiluje vehemene spochybniť. Lenže... okrem Machejkovej knihy je v Poľsku celá literatúra na danú tému. „Denník“ ako taký je v Poľsku predmetom sporu, ale na jednom sa sporiaci zhodujú: nemožno vylúčiť jeho čiastočnú vierochnosť. Spor sa nevedie o to, či zavráždil a koľko Slovákov, ale koľko má na svedomí občanov židovského pôvodu. Napríklad Julian Kwiek v knihe *Żydzi Łemkowie. Słowacy w województwie krakowskim w latach 1945 - 1949/50* (Księgarnia akademicka, Wydawnictwo naukowe, Kraków 1998), okrem iného uvádzia: - *Ogieň životopisec uvádza, že jeho rukou zahynulo na Podhalí 45 osôb židovskej národnosti. Naproti tomu Ogieň zapísal vo svojom denníku fakty zastrelenia 33 osôb židovského pôvodu. Nevedno však, či všetky činy možno pripisať na jeho konto. Niet pochyb, že Ogieň bol rozhodným odporcom židovského obyvateľstva, hoci jeho motívy nie sú dosťatočne známe. Bogdan Nurski (autor diela Zahynul za Poľsko bez komunistov,*

BANDITSKÝ PREPAD NOVEJ BELEJ

Varšava 1987 - pozn. M. A.) zastáva názor, podľa ktorého Židia boli vraždení „vraj výlučne pre pôvod“, a nie pre spoluprácu s UB (bezpečnosť), alebo príslušnosť k PPR (komunistická strana). Je tiež známe, že na jar 1946 Ogieň žiadal vystaňovať židovské obyvateľstvo z Nowého Targu. (Kwiek, c.t., s. 29).

Rovnako aj Slovákov prenasledoval Ogieň z národnostných pohnútok, čím sa vôbec netajil, práve naopak, a sú o tom okrem ďalších živých svedkov aj písomné doklady. A v Novej Belej aj hrobky zavraždených.

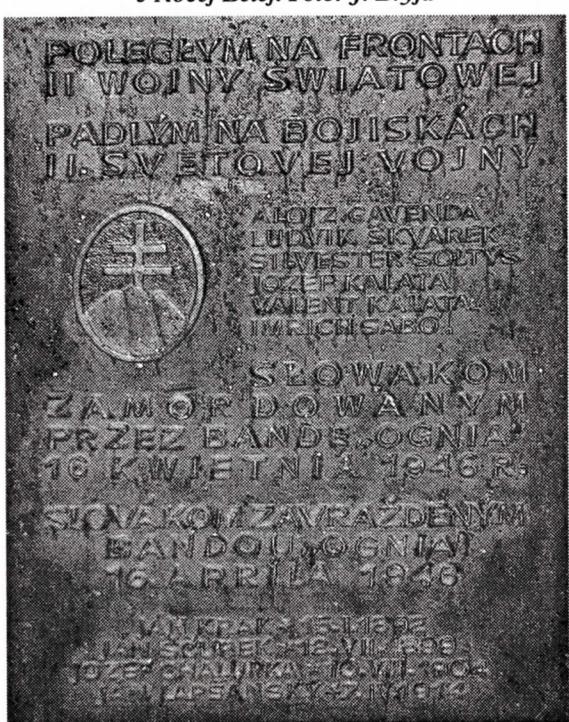
Citovaním z tzv. denníka mi išlo o priblíženie morálneho charakteru Ogňa. Tak ako vo svojom prvom článku, aj teraz sa pridržím slovenských reálií. Išlo a ide mi o odvlečenie a zavraždenie štyroch Slovákov, otcov rodín z Novej Belej. B. Urbankowski sa silou mocou usiluje dokázať, že páchateľmi neboli Ogňovci, ale... - Nie je tiež vylúčené, že v Novej Belej bol tzv. oddiel „pozorovaný“ (to znamená predstierajúci antikomunistických partizánov - pozn. M. A.), NKVD alebo UB... Preoblečené oddiely NKVD predstierali polských partizánov, niekedy, pre väčšiu pravdepodobnosť, napádali sovietskemu stráž... Odhliadnuc od toho, že postihnuté rodiny majú podrobne zistené, kto boli páchatelia, tak chýba akákoľvek stopy po tejto udalosti v záznamoch polskej bezpečnosti. Keby to bola polská (alebo

sovietka) bezpečnosť fingovala, ako sugeruje Urbankowski, tak by sa to boli proti Ogňovi usilovali využiť. Ale nebolo to tak. Veci sa udiali spôsobom, ako to bolo zachytené čs. orgánmi na základe výpovedí príbuzných obetí, ktorým sa podarilo utiecť do ČSR. To že ozbrojenec pri akcii sprevádzal, či viedol miestny starosta Jan Rycyr, B. Urbankowski sa usiluje použiť ako dôkaz, že išlo o komunistického starosta, ktorý viedol komunistických teroristov. - Komunistický starosta by neprivádzal antikomunistických partizánov - musel byť v Novej Belej s oddielom KBW, - píše Urbankowski. Fantázia je sice pekná vec, ale my sa budeme pridŕžať reality. Starosta Novej Belej Ján Rycyr predsa neprišiel s banditami, on bol obyvateľom Novej Belej a ozbrojenec musel vodiť po Novej Belej a ukazovať im na základe zoznamu, ktorý dostal podľa všetkého od Ogňovcov, ktoré usadlosti majú vydrancovať a ktorých občanov majú odvliecť. Po odchode banditov ostal ďalej bývať v Novej Belej a vykonával ďalej starostovský úrad. Pán Urbankowski je podľa všetkého v takom zajatí svojich vlastných predstáv, že nevie pochopiť realitu vtedajších dní. Do Novej Belej prišli banditi v sile asi 70 mužov, vo vojenských uniformách, ktorí vyrabovali úplne 5 slovenských usadlostí a odvliekli štyroch otcov rodín. Ďalším dvom sa podarilo utiecť, tí si zachránili holý život. V Novej Belej žije napríklad pán František Brodovský, syn toho Brodovského, ktorému sa podarilo útekom zachrániť. Vtedy mal František Brodovský už 9 rokov a dobre si pamäta bitku korbáčom, ktorú dostal, aby prezradil, kde sa ukrýva jeho otec. Rabovanie sa udialo tak, že banditi vnikli do domov, pochytili ľudí, nakradnuté veci nakladali na vozy, ktoré tiež ukradli, do ktorých zapriahli kone, ktoré tiež ukradli, odviedli taktiež kravy a svine. Udiala sa pritom udalosť, svedčiaca o neuveriteľnej predtuche a vernosti zvieratá voči svojmu pánovi. U Jána Štureka vyviedli banditi zo stajne starého koňa a zapriahli ho do voza, naloženého nakradnutými vecami. No nepodarilo sa im ho nijako prinútiť, aby voz ťahal. Darmo ho bili.

Nakoniec ho museli vypriahnuť, priviedli iného koňa a s tým potom odišli. Kam? Môžeme sa len domýšľať, ale niečo aj vieme. Čo vieme? Predovšetkým štyroch odvlečených hned nezavraždili, držali ich „zajatých“, podľa všetkého nie spolu. Potom, v máji 1947, čiže viac ako po roku, jeden z Ogňovej bandy za peniaze prezradil miesto, kde boli pochovaní pod Turbaczom v spoločnom plytkom hrobe. Po exhumácii ich po kresťansky pochovali v Novej Belej. Pozostalí sa postupne všeličo podozvedali, takže poznajú aj mená tých, ktorí sa na prepade podielali. Boli však amnestovaní. Zodpovednosť Ogňa je pre postihnutých mimo akejkolvek diskusie. Postihnutí a ich potomkovia žijú, niektorí v Poľsku, niektorí na Slovensku, niektorí za morom.

Udalosti v Novej Belej sa odohrali 15. apríla 1946, no okrem protokolov čs. orgánov a mŕtvych, pochovaných na cintoríne v Novej Belej, stopy nie sú, najmä nie v poľských archívoch a literatúre. Udalosť nezaznačil ani Ogieň vo svojom torzovitom denníku. Lebo záznam z 15. októbra 1945 je o pol roka pred udalosťami v Novej Belej. Je to len doklad o tom, že Ogieň vraždil aj Slovákov. B. Urbankowski sa obšírne rozpisuje, ako nepresne citujem z Ogňovo denníka. Nevidel som a ani teraz nevidím dôvod na to, aby som podrobnejšie z toho denníka citoval, lebo tým by sa Ogňov obraz nijako nezlepšil. Skôr naočak. Ogňova činnosť mala za následok paniku medzi Slovákm, ktorých sa v priebehu rokov 1945 a 1946 vystáhvalo z tohto územia niekoľko tisíc, odhaduje sa 5 až 6 tisíc. Ubezpečujem čitateľov, že komunisti medzi nimi neboli. Tak ako medzi nimi neboli ani fašisti. Boli to normálni slovenskí gorali, veriaci katolíci. Pravda, príčinou ich úteku na Slovensko neboli len Ogňove výčiny a jeho „rozsudky“, ktoré posielal mnohým občanom slovenskej národnosti s výstrahou, že ak okamžite neopustia poľské územie, budú zlikvidovaní „rýchlo konajúcou komisiou za spoluprácu so Slovenskom“. Tieto rozsudky vydával pod hľavičkou „Armia Krajowa, Komisja szybko wykonawcza“. Mali poradové číslo, okruhú pečiatku s nápisom „Oddział partyzanski Błyskawica“, uprostred vyobrazenie orlice. Dátum. Strojom napísané meno „J.-Ogieň“. Pod tým vlastnoručný podpis a pečiatka s vyobrazením orlice a pod ňou veľké písmená A. K.

JUDR. MATEJ ANDRÁŠ
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

SPOMIENKY GUŁOMETNÍKA

Prednedávnom sme vkročili do nového storočia. Každý z nás má na najbližšie roky vela osobných plánov, ktoré by chcel realizovať. Avšak základnou vecou, ktorú si želajú všetci ľudia je, aby bol mier na celom svete. Minulé storočie bolo poznamenané až dvoma svetovými vojnami, v ktorých prišli o život milióny ľudí. Na tieto dejinné udalosti nesmieme zabúdať, ak nechceme, aby sa zapokovali. Najlepšie nám ich môžu priblížiť priami účastníci zo Spiša či Oravy, ktorých žije, žiaľ, čoraz menej. Jedným z veteránov druhej svetovej vojny je krajjan František NEMEC z Novej Belej, ktorého sme požiadali, aby nám rozprával o svojich osudoch.

Detstvo

Narodil sa 13. januára 1918 v slovenskej rolnickej rodine v Novej Belej. Pochádzal z viacdetnej rodiny, mal troch bratov - Jána, Valenta, Jakuba a sestru Máriu. Detstvo strávil doma, kde musel, ako väčšina jeho rovesníkov, pomáhať rodičom v práci na hospodárstve. V rodnej obci absolvoval poľskú základnú školu. Neskor začal chodiť pracovať do okolitých dedín: Vyšných Lápš, Tribša či Durština.

- Mali sme sice veľké, asi 16-hektárové hospodárstvo, ale veľmi nerentabilné, - spomína František, - na ktorom bolo iba vela práce. Ak sme si chceli niečo zarobiť, museli sme chodiť pomáhať na gazdovstvách do susedných dedín. Kým sme boli mladší, robili sme aj tak väčšinou len za jedlo a oblečenie....

Čas však rýchlo beží, a František sa ani nenazdal, ako vyrástol na statného mládenca. Bolo to obdobie mnohých závažných spoločensko-politickej zmien. V roku 1939 vypukla druhá svetová vojna, ktorá významne zasiahla aj do života rodiny Nemecovcov. Vtedy sa už Nová Belá opäť vrátila k Slovensku, a tak František a Ján narukovali do Slovenskej armády. Ján, tri roky mladší od Františka, dostał v roku 1941 povolávací rozkaz do Podolinca. Po absolvovaní niekoľkomesačného výcviku ho premiestnili do Sabinova a neskôr do Bratislavu, kde bol zaradený do jednotky protileteckej obrany a absolvoval delostrelecké zaškolenie. František dostał povolávací rozkaz ešte skôr, v roku 1940. Za-

ujímavosťou je, že jeho ďalší bratia Valent a Jakub Nemecovci vojenčili v Poľskej armáde. Valent bol pešiakom, kým najmladší Jakub slúžil v jazdeckom pluku.

Päť rokov na vojne

Ako sme už spomínali, František narukoval na jeseň roku 1940 do Dolného Kubína, kde sa zúčastnil vojenského výcviku v jednotke guľometníkov. Po jeho absolvovaní bol v máji 1941 odvelený na východný front. Najprv celú jednotku prepravili vlakmi do Medzilaborec, odkiaľ už museli postupovať peši.

- Prešli sme takmer pol Ukrajiny, až kdesi pri obciach Hirov a Dobromir sme dostali autá a stali sme sa súčasťou rýchlej divízie. Napredovali sme za frontovou líniou až po Kyjev. Spomínam si, že Vianoce sme strávili v zákopoch v nedalekej obci Glodajovka. Zúrili tam veľmi tažké boje, takže pätkilometrový úsek sme dobývali celý deň. Paľba bola taká hustá, že by sa nenašiel hádam ani jeden štvorcový meter, na ktorý by nepadla guľa. Človek musel celý deň stráviť poležiačky, ak nechcel zahynúť.

Tažké boje zúrili aj v okolí Azovského mora, kam neskôr postupoval Františkov oddiel. Vtedy už bol v Slovenskej armáde aj jeho brat Ján, preto František mal byť prepustený do civilu. Cesta na Slovensko mu trvala sedem dní vlakom. Domov sa však nedostal. Došiel do Liptovského Mikuláša, odkiaľ ho prevelili do strážnej jednotky v Čadci. Vojenskú rovnošatu si mohol vyzliecť až na jeseň 1944. Doma si však neposedel dlho.

- V januári 1945, keď cez naše územie prešiel front, dostał som opäť povolávací rozkaz. Vzali ma do Popradu, odkiaľ nás po mesačnom výcviku nasadili do bojov v okolí Liptovského Mikuláša. Párkrát sme skúšali vŕaťať do mesta, avšak odpor Nemcov bol príliš silný, preto sme museli vycívať. Potom nás preradili na Bobrovec, kde sme za silného ostreľovania vŕaťať do obce. Vtedy však zaútočili na nás štyri nemecké tanky, takže sme nemali iné východisko len sa rozpíchnuť. Tažko sa mi pohybovalo s guľometom v rukách a plným výstrojom, ktorý vážil vyše 30 kg. V dedine Jalovec sme sa opäť zoskupili a pokračovali v boji. Bola to však drevená dedina, preto takmer celá vyhorela. Odial nás oddiel postupoval do Nízkych Tatier. Potom sme lesmi išli smerom na Vrátky, kde sme sa však dostali pod silné ostreľovanie a stratili veľa ľudí.

Po zrážke pri Vrútkach Františkov oddiel pokračovali v oslobodzovacom boji. Jeho cesta viedla na Moravu i do Čiech a ich hlavného mesta Prahy, kde zastihol Františka vytužený koniec vojny. Teraz sa už definitívne mohol vrátiť domov. Z Čiech ich jednotku prepravili do Bratislavu, odkiaľ sa už každý pobral svoju cestou. František došiel domov tesne pred žatvou 1945. Dodnes ďakuje Bohu, že tých päť tažkých rokov na vojne prežil bez jediného zranenia. Mnohí jeho kamaráti a priatelia zahynuli v bojoch a aj jemu neraz guľky lietali tesne nad hlavou. Šťastie ho však neopustilo.

Po vojne

sa František konečne mohol venovať rodine a gázdovstvu. Na jeseň 1946 sa rozhadol založiť si vlastnú rodinu. Oženil sa s vdovou Máriou Chovancovou. Po svadbe sa prestáhal k manželke a pustil sa do práce na hospodárstve. Spoločne vychovali päť detí: Máriu, Annu, a Františka, ktorí pochádzali ešte z prvého manželstva Márie a Františka i Bernadetu z druhého manželstva. Dnes už všetci vedú samostatný život. Popri práci na gázdovstve si František privyrábal aj ako tesár o.i. v Tatranskom múzeu v Zakopanom, či v múzeach v Čiernej Hore a Jurgove. Vďaka zarobeným peniazom si postavil nový dom, v ktorom žije dodnes. V roku 1985 mu život ušedril tažký úder, keď mu zomrela manželka Mária. Dnes, aj napriek pokročilému veku, je ešte plný súl a s optimizmom pozerá do budúcnosti. Vždy sa živu zaujímal o krajanskú činnosť a dianie v obci. Je dlhorocným členom MS SSP v Novej Belej a verným čitateľom Života. Želáme mu ešte mnoho krásnych slnečných dní.

Text a foto: JÁN BRYJA

Košíkári z Podsrnia

E. Prilinský z Podvľka

MEDZI KOŠIKÁRMÍ

Košíkárstvo je starodávnou ľudovou výrobou, ktorá rôznymi technikami spletania a vypletania spracúva prútie, luby, korene a traviny na úžitkové predmety, t.j. koše a košíky. Dnes už sice aj toto remeslo zaniká, ale naďalej na Orave ešte stále možno stretnúť šikovných košíkárskej majstrov. Zväčša sú to starší ľudia, ktorí trávia dlhé zimné večery pri viazanke ľahko ohybného vrbového či brezového prútia, najrozširenejšieho materiálu na pletenie. Nedávno som sa zašiel pozrieť na prácu niekoľkých oravských košíkárov.

V Podsrní

už na mňa čakal v garáži rodinného domu Wladislava Smiecha krajan Emil Zubrický, ktorý sa ma chystal zasvätiť do tajov vypletania košíkov.

- Základ každého košíka, - hovorí E. Zubrický, - tvorí oblúk, na ktorý

nadväzujú prúty stien. Predtým, ako sa košíkár pustí do práce, musí najprv prútie očistiť. Niektorí korene vyvárajú a štiepajú na polovicu. Keď je už materiál pripravený, možno pristúpiť k vypletaniu košíka. Ohybné prútie sa nakladá na oblúk a začína sa vypletať dno. O niekoľko hodín, v závislosti od veľkosti, je košík hotový.

Hodno pripomennúť, že Oravci vypletajú košíky najmä z vrbového a brezového prútia, využívajú tiež lieškové, javorové a borievkové (jalovcové) prútie, korene ihličnatých stromov, ba dokonca aj umelé hmoty.

- V našej obci, - pokračuje E. Zubrický, - ale nielen, sa košíky vyplétajú skoro v každom druhom dome. Používame ich o.i. na zbieranie zemiakov i ovocia, nosíme v nich sečku zuieratám, obilie a pod. Na gazdovstve sa košík vždy zíde.

Podľa druhu používaneho materiálu rozoznávame niekoľko spôsobov výroby košíkov, t.j. vypletanie z nelúpaného, lúpaného, vareného a štiepaného prútia. Aby sa však v pletení košíkov dosiahla dokonalosť a rôznorodosť, je potrebný dlhodobý cvik a sústavnosť vo výrobe, od čoho závisí estetická pôsobivosť výrobku.

- Nelúpaný materiál, - pokračuje E. Zubrický, - používam hlavne na výrobu košíkov na zemiaky. Voľakedy sa však z neho robili aj košíny na vozy či sane. V stodole mám dokonca sane vyplatané prútím, ktoré sa v minulosti používali o.i. na dovážanie detí do školy alebo na cesty do mesta a pod.

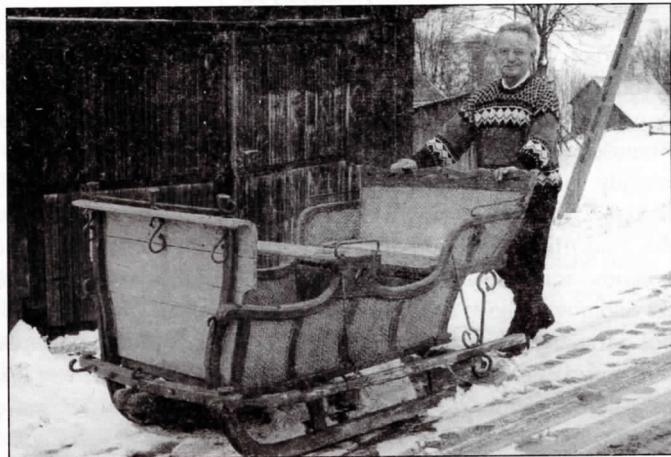
Z Podsrnia som sa vybral do Podvľka, kde som pri vyplataní košíka zastihol krajana Eduarda Prilinského.

V Podvľku

- Veľmi vдаčným košíkárskym materiálom, - hovorí E. Prilinský, - sú

Krajan E. Zubrický predstavuje svoje košíky...

... a sane vyplatané prútím, ktoré sú jeho pýchou

luby, ktoré sa získavajú štiepaním liesky, tŕpký, javora či lipy a pred spracúvaním sa spružňujú nad parou. Z lubov sa kedysi vyrábali opálky na sečku či drevo, veľké koše na seno, koše nosené na chrbte a iné. Základ mojich košíkov tvorí oblúk, potom vypletám dno v tvaru poloblúka a boky. Aby každý košík mal príslušný tvar, navrch ešte vkladám oblúk, ktorý sa po vypletení vyberie. Denne dokážem upiesť aj dva takéto košíky, ktoré potom slúžia celé roky.

Veľmi starým, dnes už pomaly sa vytrácajúcim materiálom na výrobu košíkov sú korene niektorých drevín, napr. borovice, borievky, jedle či smreka. Používajú sa lúpané i nelúpané - závisle od hrúbky a úžitkového určenia výrobku. Spletajú sa osobitnou, tzv. špirálovou technikou. Košíky z koreňov sú mimoriadne pekné a majú dlhú trválosť. Ďalším vhodným materiálom je slama, z ktorej Oravci dodnes vyplétajú napr. krásne dožinkové vence. Slamou sa pred zimou opletajú včelie úle a pod.

Hoci košíkárstvo slúži Oravcom iba ako doplnkové zamestnanie, patrí nespornie k zaujímavým a potrebným druhom ľudovej tvorby. Každý vyplétaný košík je akýmsi malým umeleckým dielom, ktorý však slúži na tie najpraktickejšie účely. Využíva sa najmä v gázdovstve, hoci neraz v ňom uschovávame rôzne veci aj v mestskej domácnosti.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

DAR SRDCA

Naša akcia pod týmto heslom nadalej pokračuje. Tentoraz sa do nej zapojili krajania Bronislav KNAPČÍK sumou 1224 zł a Jozef GRAPA zo Sosnowca, ktorý na potreby Miestnej skupiny Spolku v Sliezsku venoval sto zlottedých. Pekne ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel podporiť nás Spolok, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Konto: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A. III/O Kraków, 10701193-2017-2221-0100.

ONDREJKO NA SLOVENSKU

V dňoch od 20. do 25. októbra 2000 bola scéna divadla SNP v Martine dejiskom 78. ročníka celoslovenského festivalu ochotníckeho divadla Scénická žatva '2000. Divadelníci súťažili o Cenu za tворivý čin roka 2000, ktorú venovalo Národné osvetové centrum v Bratislave. Na scéne martinského divadla okrem slovenských súborov vystúpili aj ochotnícke divadelné súbory z Maďarska (Bábka - Divadelný súbor pri slovenskej škole v Budapešti), Českej republiky (Divadlo Ježišičky, Senior klub z Hradca Králové) a divadelný súbor Ondrejko z Podvlnka, ktorý sa divákom predstavil hrou Jozefa Korbačku Tri vrecia zemiakov.

Naši divadelníci, ktorí vlni oslavili 50. výročie založenia súboru, sa martinskému publiku predstavili v Štúdiu divadla SNP. Zahrali v zložení: Mudrák (Eduard Prilinský), Mudráčka - jeho žena (Genovéva Prilinská), Anča - ich dcéra (Božena Prilinská), paholok - (Jozef Rusnák), Ďuro (Vladislav Pieronek), Paľo (Krištof Pieronek) a Kata (Mária Gribáčová).

Pobyt súboru Ondrejko na Slovensku aj tentoraz zabezpečila riaditeľka Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Olga Žabenská.

Na festivale v Martine získal súbor Ondrejko niekoľko významných ocenení, v tom manželia Eduard a Genovéva Prilinskovi obdržali Poctu generálneho riaditeľa Národného osvetového centra v Bratislave za šírenie slovenskej reči a hier slovenských autorov medzi slo-

venskými krajanmi v Poľsku, členovia súboru Ondrejko boli pri príležitosti 50. výročia založenia súboru odmenení Cenou za výrazný podiel na rozvoji kultúrnych, osvetových a umeleckých aktivít v podmienkach krajanského života Slovákov v Poľsku a za úspešnú reprezentáciu národnej kultúry na Slovensku a v Poľsku. Za svoje vystúpenie na martinskej prehliadke získali naši divadelníci Diplom za účasť na Scénickej žatve '2000. Po vystúpení ich prijal primátor mesta Martin Ing. Stanislav Bernát.

* * *

Po martinském festivale sa divadelníci z Podvlnka predstavili slovenskému publiku 19. novembra min. roka na 3. ročníku Oravského stretnutia sólistov, inštrumentalistov a ľudových hudieb v Oravskom Vesele, ktoré organizovalo OOS v Dolnom Kubíne v spolupráci s Obecným úradom a MKS. Na prehliadke okrem Podvlnčanov vystúpili ľudoví speváci a rozprávači, heligonkári, ľudové hudby, divadelné súbory z 9 oravských obcí, hostia zo Žiliny a domáci 72-členný detský folklórny súbor Piško. Podvlnčania predviedli klasickú divadelnú hru Jozefa Korbačku Tri vrecia zemiakov a pridali veselú scénu z dedinského prostredia Starý figliar. Ich hra sa všetkým prítomným mimoriadne páčila a za svoje vystúpenie boli odmenení diplomom.

PETER KOLLÁRIK

Divadelníci z Podvlnka v Martine

POETKA Z HARKABUZA

Genovéva Zioberová, o ktorej chceme dnes písat, je - dalo by sa povedať - ženou majúcou niekoľko povolania. Je, a skôr bola, keďže je už v dôchodku, predovšetkým rolníčkou, pôsobila v ochotníckom divadle.

Narodila sa 10. októbra 1921 v chudobej mnohodetnej rolnickej rodine v Harkabuze. Jej otec, Ján Moždžen, bol až trikrát ženatý. S prvou ženou mal dve dcéry, s druhou ďalšie dve a syna, ktorý s treťou syna a práve ju, Genovévu, ktorá bola najmladšia. Bieda im často názerala do okien, veď tak početnú rodinu bolo ľahko užiť na nevelkom hospodárstve. Preto nie div, že staršia dcéra Mária sa čoskoro pobrala za prácou na Slovensko, kde zostala natrvalo a býva v Trenčíne. Aj najmladšia Genovéva, ktorá medzitým začala chodiť do školy, musela ísť slúžiť u bohatších gazdov, kde mala zaistenú aspoň stravu a odevy. Neskôr, keď ukončila školu (4 triedy), zobraťala ju matka do Rabky, vraj na jarmok, ale v skutočnosti preto, aby jej našla nejakú prácu. Chodili po domoch, ale všade márne. Keď sa už chceli vziať, šťastie sa na nich usmialo. V istej židovskej rodine potrebovali pestúnsku k deťom, a tak matka sa s nimi dohodla na podmienkach a presvedčila dcéru, aby tam hned aj ostala. Čože mala Genovéva robiť? Aj keď nerada, veď bola prvýkrát tak ďaleko od svojho rodiska, musela pristať. Cítila sa však osamotená, a keď čoskoro zistila, že ju nechali u židovskej rodiny, rozhodla sa ujsť. A skutočne, o dva týždne aj ušla.

Z Rabky do Harkabuza je vyše dvadsať kilometrov, a tak chúďa dievčatko šlo tak-

mer celý deň, kým sa navečer ocitlo doma. Otec, ktorému sa dcérina služba v Rabke nepozdávala, sa jej návratu veľmi potešil. Povedal jej, že keď je už doma, pomôže mu budovať dom a dodal: - Keď ho postavíme, bude tvoj. Genovéva rada pristala. Potom sa dohadli, že predajú jed-

nu kravu, aby mali za čo zaplatiť tesárov, kym druhú si nechajú, aby s ňou mohli pozvávať z hory drevo na stavbu. Tak sa aj stalo. Ne-trvalo príliš dlho a domček šťastne postavili. Stojí dodnes.

Roku 1938 sa Genovéve ešte pred vydajom narodil syn, ktorému dali meno Vlado. Jej otec si vnuka veľmi obľúbil a pomáhal ho vychovávať. Stala sa mu však nehoda. Raz v zime, keď Genovéva išla k susedom na páračky, otec s vnukom na kolencích ostal doma a spolu sa zohrievali pri peci. V istom momente si zdriemol a padol na zem, takže malý Vlado si o dvierka na peci ľahko popálil tvár. Naštastie prežil.

Roku 1941 zomrel Genovévin otec, kym ona sa o dva roky vydala za Karola Gogoláka z Podsklia. Bol to všeestranne nadaný a veľmi šikovný človek, vyzával valašky, kazety a iné ozdobné predmety, rámoval obrázky a navyše bol aj fotograf. Žili spolu 27 rokov a vychovali tri deti.

Genovéva Zioberová pri písaní pamätníka

Syn Jozef sa stal elektrikárom, dcéra Anna sa vydala za montéra zo Sliezka, kym najmladšia Mária, ktorá študovala v slovenskom lyceu v Jablonke, žiaľ, zomrela ako 17-ročná. Zomrel už aj najstarší, spomínaný Vlado, ktorý bol baníkom. Niekoľko rokov potom, keď sa pobral do večnosti aj Genovévin manžel, vydala sa za Františka Ziobera z nedalekej Bukoviny-sídliska. Žiaľ, osud nebol k nim láskavý a o dva roky (1975) aj on zomrel. Čože mala Genovéva robiť? Aj keď veľmi trpela, zmierila sa s osudem. Neskôr odovzdala pôdu deťom a prešla do dôchodku, na ktorý si popri rolnictve zarobila ako školníčka v miestnej škole.

Genovévu od mladosti upútala ľudová kultúra, najmä ochotnícke hnutie. Nie div, že keď vznikol v Harkabuze krajanský divadelný krúžok, patrila k jeho prvým členom. Rada vystupovala na scéne a vždy sa snažila čo najlepšie dotvoriť postavu, ktorú stvárhovala. Ešte dnes si pamäta niekoľko hier, v ktorých vystupovala: Kubo, Kamenný chodníček, Strašidlo, Tri vrecia zemiakov. Pochodili s nimi, ako spomína, nielen celú Oravu, ale aj viaceré obce na Slovensku. Bola tiež členkou folklórneho súboru a ešte aj dnes ju možno stretnúť na scéne ako znamenitú rozprávačku.

Dnes už ani sama nevie, ako sa dostala k poézii. Písanie jej sice šlo vždy ľahko, ale nikdy si netrúfala skladáť verše. Raz však zistila, že slová, ktoré mala v hlave, sa jej akosi rýmujú. Prenešla ich na papier a tak vznikla prvá báseň. Potom príšli ďalšie, lepšie, na ktorých už viac pracovala. O čom píše? Predovšetkým o Orave, rodnej obci, prírode a vôbec o živote. Rada číta, samozrejme aj nás Život. Je jeho čitatelkou od prvého čísla. Želáme jej veľa zdravia a ešte mnoho ďalších pekných básni.

FRANTIŠEK HARKABUZ

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známú a populárnu poľskú speváčku, laureátku mnohých cien, ktorá už vyše dvadsať päť rokov vystupuje na domácich a zahraničných estrádach. Má na svojom konte nespočetné množstvo hitov, napr. Farbené jarmoky (Kolorowe jarmarki). Môžeme ju stretnúť aj na televíznych obrazovkách v seriáli Náhradná rodina (Rodzina zastępcza). Napíšte nám jej meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebojeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 12/2000 sme uverejnili fotografiu Seana Conneryho. Knihy vyžrebovali: Kristína Vaniczková z

Durštína, Adam Bugaj z Katovíc a Eva Komosa z Rabky.

J. Polačko a M. Nawara podpisujú dohodu o spolupráci

CEZHRANIČNÁ DOHODA

10. januára t.r. bola v sídle maršálka Malopoľského vojvodstva v Krakove podpísaná dohoda o spolupráci medzi Prešovským krajom a Malopoľským vojvodstvom. Jej výsledkom má byť o.i. zlepšenie dopravy a modernizácia cesty k hraničnému priechodu Konieczna - Bardejov ako aj súčinnosť pri ochrane životného prostredia. Vďaka tejto spolupráci budú môcť obe samosprávy aj účelnejšie využívať peniaze z Európskej únie. Dohodu podpísali maršalek Malopoľského vojvodstva Marek Nawara a prednosta Krajského úradu v Prešove Jozef Polačko. Pri podpísaní boli prítomní o.i. prednostovia okresných úradov Prešovského kraja, zástupcovia Euroregionov Tatry a Karpaty, predsedca SSP J. Čongva, zástupcovia tlače, rozhlasu a televízie a iní. Verme, že nová dohoda pomôže v ďalšom rozvoji týchto susedných regiónov. Ako uviedol maršalek M. Nawara, obe strany sa budú usilovať o zlepšenie komunikácie medzi ľudmi po oboch stranach hranice, aby túto hranicu prestali vnímať ako deliacu čiaru. Ved' po vstupe Poľska a Slovenska do EÚ, bude mať hranica takmer výlučne formálny charakter.

Popoludní slovenská delegácia v zložení: prednosta Krajského úradu v Prešove Jozef Polačko, zástupca prednosta Miloslav Murajda, pracovník Kraj. úradu Rudolf Grega, prednostovia okresných úradov v: Levoči - Peter Turek, Starej Lubovni - Andrej Mokriš a Poprade - Milan Baran, navštívila na pozvanie predsedu SSP J. Čongvu sídlo nášho Spolku. Naši hostia si prezreli Galériu slovenského umenia, priestory tlačiarne a redakcie Života. Počas príjemného posedenia v priestore našej galérie ich prof. J. Čongva a šéfredaktor Života J. Šternog oboznámili s dejinami a pôsobením Spolku Slovákov v Poľsku. Našu kultúrnu činnosť priblížila hostom pracovníčka ÚV Vlasta Juchniewiczová. Hovorilo sa aj o možnostiach rozvoja spolupráce medzi naším Spolkom a jednotlivými okresmi Prešovského kraja a o podpísanej dohode.

Text a foto: JÁN BRYJA

Slovenskí hostia v sídle nášho Spolku

Anna Žolondková, rodená Domianová, je už druhou krajankou z Fridmana, ktorá spolu so vstupom do nového storočia oslávila i v osobnom živote významnú hranicu - prekročila deväťdesiatku. Narodila sa v roku 1910 v chudobnej roľníckej rodine vo Fridmane. A keďže doma, - ako sa hovorí, - bol hrniec častejšie prázdný ako plný, už od najmladších rokov musela ísť, podobne ako iné chudobné deti, slúžiť k majetnejším gaždom. Dlhý čas len za odev a stravu.

Naďšťastie popri službe mohla malá Anna chodiť do školy. Bola to zaujímavá dochádzka. Prvé dva roky, do konca

ŽIVOT PO DEVÄŤDESIATKE

prvej svetovej vojny, chodila do maďarskej školy, potom v rokoch 1918-20, keď Spiš patril Československu - do slovenskej a nakoniec do poľskej, keďže v dôsledku rozhodnutia Rady veľvyslancov v Spa sme sa v roku 1920 dostali k Poľsku.

Anna Žolondková zakúsila toho v živote veľa, dobrého, aj zlého. Prežila dve svetové vojny, aj obdobie veľkej svetovej hospodárskej krízy v tridsiatych rokoch. V roku 1932 sa vydala za Michala Žolondka a spolu s ním začala hospodáriť na vlastnom nevelkom gaždovstve. Obaja boli pracovití a hospodárni, takže postupne sa im začalo vodiť čoraz lepšie. Vychovali tri deti, synov Stanislava a Jána a dcéru Máriu a dočkali sa už siedmich vnukov.

Ked' v roku 1995 jej syn Karol s manželkou Annou dostali z Ministerstva národnej obrany PR vojenské vyznamenanie - strieborné medaily za vzornú službu v armáde ich štyroch synov: Františka, Karola, Eugena a Stanislava, tešila sa spolu s nimi aj Anna Žolondková, že dobre vychovala vnukov. Akoby aj nie, ved' na vidieku práve babičky zohrávajú významnú úlohu vo výchove detí. Krajanka Anna sa teší nielen z vnukov, ale aj zo štyroch pravnukov. Najmladšia z nich sa už sice narodila v Amerike, no Anna verí, že ju príde čoskoro navštíviť a že sa jej skupina pravnučiat ešte zväčší.

Napriek vysokému veku aj horšiemu zdraviu, ktoré jej už neslúži tak ako voľkedy, si Anna Žolondková ešte vždy rada zalistuje v Živote. Zaujímajú ju najmä historické články o našej minulosti, tej priaznivej i menej priaznivej, ktorú predsa sama prežila a mnoho z nej si ešte pamätá. Často o tom rozpráva svojim vnukom. Iste sa poteší, keď si bude môcť v našom časopise prečítať aj článok o sebe. Prajeme jej do ďalších rokov veľa zdravia, pokoja a samých slnečných dní.

JÁN BRINČKA

NÁVRAT DO MINULOSTI

V januárovom čísle minulého roka uverejnil Život môj príspevok o kňazovi Edmundo Petrovi Bárdošovi, ktorý bol za Slovenského štátu kaplánom u nás, v Hornej Zubrici a zomrel 8. septembra 1999 v Habovke. Na prvé výročie jeho smrti skupina zubrických farníkov prišla do Habovky uctiť si pamiatku tohto nezabudnuteľného kňaza. Dnes sa chcem ešte raz vrátiť k postave Vdp. P. Bárdoša jeho spomienkami na pobyt v koncentračnom tábore.

Bolo to 10. decembra 1944, v tretiu adventnú nedele, keď pred zubrickou farou zastalo nemecké nákladné auto, z ktorého vyšlo 6 ozbrojených vojakov. Pobrali sa na faru, kde sa predstavili ako polícia SD, čiže gestapo, zaistili P. Bárdoša tak ako stál v reverende a odviezli do Trstenej, kde ho zavreli v tamojšej väznici. V susedných celach boli už zavretí aj jeho rodičia. Tak prešli dva týždne. Na Štedrý večer, keď už Nemcov vo väznici nebolo, prišiel za ním slovenský dozorca a umožnil mu obísť všetky cely, požehnať zaištených a podeliť sa s nimi obľátkami, ktoré mu doniesol dozorca. Boli to jeho, ako neskôr spomíнал, najneobvyklejšie a najdôjimavejšie prvé kňazské Vianoce.

V deň sv. Jána vyvliekli esesáci 15 zaištených, medzi nimi aj P. Bárdoša s rodičmi, a eskortovali ich vlakom do tábora v Seredi, ktorý bol akýmsi sústredovacím strediskom. Po dvoch týždňoch, keď sa už tábor zaplnil, vyviedli všetkých na dvor a veliteľ tábora Brunner s palicou v ruke ich začal triediť, ako dobytok, na skupiny: práceshopných mužov, ženy a ženy s deťmi i starcami. Potom už každú skupinu zavreli osobitne. Vdp. P. Bárdoš bol s otcom v jednej skupine, kym matka v inej. Mal možnosť sa s ňou stretnúť ešte raz a toto stretnutie sa mu hlboko vrylo do duše. Za tých pár dní úplne osivela, aj keď mala iba 55 rokov.

P. Bárdoš v nemocnici

Po dvoch dňoch prišiel čas odchodu. Vtedy všetci Židia v tábore začali spievať po hebrejsky, kym katolíci sa spolu s ním modlili z jeho breviára, ktorý mu neskôr aj tak zhabalí. Potom ich zoradili do päťstupov, odrátili po sedemdesiat a každú sedemdesiatku natlačili do nákladného vagóna. V takýchto nefudských podmienkach ich viezli do Nemecka. V Terezíne odpojili od vlaku vagóny so ženami a deťmi a usmernili do Ravensbrücka, kde bol ženský vyhľadzovací tábor, kym mužov viezli za Berlín, do Oranienburga. Ako spomína Vdp. P. Bárdoš, tažké podmienky, zima a hlad spôsobili, že počas cesty asi 30 % väzňov zomrelo. Keď tí, čo prezili, v Oranienburgu z vagónov konečne vystúpili, vyzerali na nepoznanie: ožltnutí, zarastení, vychudnutí, ako živé mŕtvoly. Pred vagónmi už stála stotina esesákov, ktorí sa krikom, pažbami pušiek a kopancami snažili zoradiť väzňov do päťstupov. Batohy, kufríky a iné osobné veci museli nechať na stanici. Zaznel nemecký povel „vpred!“ a všetci sa pohli. Vdp. Bardoš, aj keď bol oslabnutý, jednou rukou podopieral chorého otca, kym v druhej niesol sklenú nádobu na močenie, ktorú jeho otec stále potreboval. Kto nevládal ísť, toho Nemci pobádali pažbami, kopaním a bitím.

Konečne po dlhej, tažkej ceste došli do koncentračného tábora Sachsenhausen. Už zvonka pôsobil sklučujúco. Bol obklopený asi 10 m vysokým betónovým múrom, na ktorom bola každých 50 m strážna veža s dvomi ozbrojenými vojakmi a reflektormi. Pred múrom bol ešte plot z ostrnatého drôtu, napojený na elektrický prúd vysokého napäcia. V istej vzdialnosti od tohto plota sa tiahol ešte jeden drôt. Kto ho prekročil, po tom stráž bez vyzvania strieľala.

Celú kolónu zoradili v strede lágru na tzv. Appelplatz a podrobili pocedúre, ktorú každý väzeň musel prejst. Najprv bolo odvívovanie. Po dvadsaťtich ich odvádzali do baráku, kde ich povyzliekali donaha, postriekali akýmsi dezinfekčným prostriedkom, ostrihali a nako niec osprchovali. Potom si museli obliecť trestanecké šaty. P. Bárdošovi sa ušla košeľa neurčitej farby s jedným rukávom, nohavice nerovnakej dĺžky, kabát s rukávami po lakte, namiesto ponožiek aké si handry, drevačky s drôtenými šnúrkami a akási čapica. Tako vystrojených vyhiali na dvor, kde ich v treskúcom mraze nechali stáť niekoľko hodín. Ako hovoril P. Bárdoš, „Dobrý Pan Boh mi dal vtedy zakúsif tažké chvíle, potupu a týranie, stratu

P. Bárdoš (v strede) počas našej návštavy v Habovke

všetkého, celej ľudskej dôstojnosti. Ostal mi len Pán Boh a duša. To mi nikto nemohol vziať“. Nasledovala 14-dňová karanténa, 14 dní premysleného týrania, bitia, každodenného niekoľkohodinového státia na mraze, preháňania ľudí a ďalšieho mučenia, ktoré si fažko predstavil. Napriek chatrnému oblečeniu, zime a vôbec nefudským podmienkam, hlboká viera a odovzdanosť Božej vôli pomohli P. Bárdošovi pretrvať. Nielenže neochorel na zápal plúc, ale ani nádchu nedostal. So staršími to bolo horšie. Viacerí sa psychicky i fyzicky zrútili, ba boli aj prípady samovraždy.

Neskôr, ako náš kňaz spomína, bola v tábore ďalšia selekcia - na práceshopných odborníkov a neodborníkov a vôbec na práceshopných a práeneshopných. Všetci, čo sa prihlásili k odborníkom, zahynuli pri bombardovaní zbrojárskej továrne. On bol zadelený medzi neodborníkov. Mnohí z jeho rodiny boli slávni rabíni, čiže učitelia Božieho zákona.

V tábore sa P. Bárdoš zoznámil s istým polským bohoslovcom, ktorý tam bol väznený už päť rokov. Pracoval pri triedení odevov. Všimol si nášho kaplána a len čo sa naskytla príležitosť, vyhľadal ho a doniesol mu jeho vlastný, predtým zhabaný ruženec, ktorý mu bol v budúcnosti prameňom útechy. Neskôr prišiel k nemu aj istého spoluväzňa, starého kanonika z Poznane, ktorý ho vyspovedal a potešil. „Aj v tábore je Boh, - hovoril mu, - neboj sa.“

Niekoľko dní po ukončení karantény všetkým väzňom vymenili úbory na trestanecké, páskované, s číslom na prsiach a na pravej nohavici. P. Bárdoš dostal číslo 123635 s červeným trojuholníkom označujúcim politického väzňa a veľkými písmenami SL, čo znamenalo, že je Slovák. Na druhý deň asi 400 čísel - Slovákov a Židov - premiestnili do fiľialného lágru Lichten-Rade na predmestí Berlína. Odtiaľ ich potom každý deň prepravovali do centra mesta, kde museli upratovať trosky po bombardovaní. Vyberali, čistili a ukladali tehly, upratovali a uvoľňovali ulice pre premávku.

Bola to veľmi nebezpečná práca, lebo zbombardované domy sa často rozpadávali a zasypávali pracujúcich. Neskôr, keď sa front blížil k Berlínu, kopali v meste zákopy a rôzne spojovacie chodby, stavali barikády a iné opevnenia, pripravovali guľometné hniezda a pod. Pracovali vyše 10 hodín denne, nielen vo všedné dni, ale aj v nedele a sviatky, samozrejme pod dozorom ozbrojených esesákov, ale aj obyčajných kriminálnikov. Totiž front potreboval čoraz viac vojakov, preto v poslednom období vojny posielali na takéto posty, do strážnej služby, za vedúcich pracovných kománd či obytných blokov kadejakých vyvrhelov, kriminálnych trencov, zločincov, sadistov, ktorí sa priam vyžívali v týraní väzňov.

Ako spomína P. Bárdos, popri týraní bol v tábore najhorší večný hlad. Ráno o pol šiestej dostávali väzni po pol litra nesladenej čiernej kávy, neveľký kúsok chleba a kocôčku margarínu. Obed nikdy nemali, zato večer okolo pol siedmej dostávali asi liter tekutej stravy - akejsi polievky z kvák alebo kŕmnej repy. Nečudo, že po takejto strave a tažkej práci boli všetci vysilení. Ledva vládali chodiť a nezriedka bez pomoci ani nemohli vyviezť na drevnené poschodové prične, na ktorých spali.

Každé ráno vyberali šiestich väzňov do kuchyne, kde celý deň bielili zemiaky pre esesákov a čistili kvaky či repu pre väzňov. Každý túžil po takejto práci, lebo si z kuchyne mohol odniesť aspoň zopár surových kvák alebo repu. Raz sa do kuchyne dostal aj P. Bárdos a pri odchode dostal do lavóra niekoľko litrov riedučkej kvakovej polievky, ktorou sice neutíšil hlad, ale aspoň mal čím naplniť si žalúdok.

Raz zažil veľkú radosť, keď mu počas práce vojnoví zajatci doniesli zabalenu Eucharistiu.

Sám ju v trestaneckých handrách prenesol cez bránu do lágru, a večer potajomky rozdal telo Pána spoluvažom. Bol to pre všetkých veľký sviatok, veľká duševná vzpruha.

18. apríla 1945, keď sa spojenecké armády blížili k Berlínu, Nemci zlikvidovali láger v Lichen-Rade a všetkých väzňov sústredili v tábore Sachsenhausen. Bolo ich tam vyše 45 tisíc. O tri dni neskôr, večer 21. apríla 1945, dali všetkých nastúpiť na veľký táborový Appelplatz, podelili väzňov na stočenné skupiny a ku každej pridelili piatich ozbrojených strážcov. Tako rozdelení sa pohli na severozápad smerom k Severnému moru, kde už na nich, - ako sa povrávalo, - čakali osobitné lode, ktoré ich mali vyviezť na šíre more a všetkých potopit. Tento Himmlerov rozkaz je zaznamenaný aj v protokoloch norimberského procesu.

Ako neskôr vysvetlo, už na druhý deň po opustení tábora sa Saschsenhausen dostal do rúk Červenej armády. Oni medzitým rýchlym tempom pochodovali na sever. Kto nevládal íst, po tom Nemci nemilosrdne strieľali. Počas pochodu zahynulo veľa väzňov. Šli takmer štyri dni o hlede a smäde. Počas krátkych chvíľ odychu väzni zbierali štavel a iné rastliny, aby aspoň trochu utíšili hlad. Raz pri ceste nadabili na otvorenú hroblu s repou. Hladný väzni sa ako na povel na ňu vrhli. Nemci však začali do nich strieľať a viacerých zabil. Aj P. Bárdosovi sa podarilo ukoristiť jednu repu, ktorú potom za pochodu úchytkom zjedol. Išlo sa mu čoraz tažie, lebo mu dreváky dokrvava odreli chodidlá, takže každý krok mu spôsoboval veľkú bolest. Ludia rýchlo zomierali, nielen od guľiek, ale aj od hladu a vyčerpania.

Kdesi na štvrtý deň sa pri pochodujúcej kolone zjavili predstaviteľia Švajčiarskeho

červeného kríža. Vyjednali s veliteľstvom pochodujúceho tábora, že rozdelia medzi väzňov balíčky s potravinami a najvyčerpanejších väzňov budú viezť na nákladných autách. Zachránili život mnohým väzňom, lebo odvtedy sa výstrelky ozývali už zriedkavo. Balíčky mnohým pomohli, ale niektorých aj usmrtili, keďže od hladu sevrknuté žalúdky nezniesli bohatšiu mäsovú stravu a spôsobili skon. Počas smrti sa skončil 2. mája 1945. Vtedy náhle esesáci ušli a onedlho väzni uvideli prvých vojakov víťazných spojeneckých armád.

Po dlhých útrapách sa Vdp. P. Bárdos šťastne vrátil do vlasti. Vysilnený, doráhaný, dotrhaný, ale duševne plný radosti. Čoskoro sa z koncentračného tábora vrátil aj jeho otec a najstarší brat. Druhého brata, lekára, zachránili Zubričania, ktorí ho aj s rodinou ukrývali v obci.

Po návrate domov sa Vdp. Bárdos istý čas liečil a zotavoval v martinskej nemocnici. Odtiaľ sa vrátil do Zubrej, ktorá už bola obsadená poľským vojskom. Koncom novembra 1945 dostal z biskupského úradu dispozíciu, že nakoľko je horná Orava politicky a cirkevne pripojená k Poľsku a jednotlivé farnosti sa dostali pod správu krakovskej arcidiecézy, pridelujú ho za kaplána do Habovky ako výpomoc Vdp. Štefanovi Kofritovi. Neskôr ho biskupský úrad menoval za farára habovskej farnosti s filiálkou v Zuberci. Tam plnil svoju kňazskú službu až 46 rokov. Zomrel, ako sme už písali, 8. septembra 1999.

Bol výnimcočným duchovným otcom. Jeho neobvyklá pobožnosť, skromnosť, pracovitosť a vľudný vztah k blízonym môžu slúžiť ako príklad iným kňazom. Iste si zaslúží, aby nikdy neupadol do zabudnutia.

LÝDIA MŠALOVÁ

KRÁTKO ZO SPIŠA

V roku 2000 v nižnolapšanskej gmine prišlo 120 nových občanov. Je to o 10 viac ako v roku 1999. Na území gminy zomrelo v minulom roku 57 ľudí. Celkovo má gmina okolo 8,5 tis. obyvateľov. Najväčší prírastok zaznamenali vo Fridmane, kde sa v roku 2000 narodilo 30 detí.

***

Koncom decembra minulého roka sa v Rogožníku konala gminná súťaž betlehemov pre základné školy a gymnázia novotarskej gminy. Medzi najlepšimi boli aj práce krempašských gymnaziestov: Margity Bryjovej, Tomáša Petráška a Jána Dluhého.

***

Aj keď tohtoročná zima neoplýva množstvom snehu, spišskí lyžiari sa vdaka nedeckému vleku (na snímke) nemuseli vzdáť svojej radovánky. Lyžiarsky vlek na poľane Sosny v susedstve hraničného priechodu je totiž vybavený zariadením na výrobu umelého snehu, vdaka čomu sú tam takmer celú zimu dobré podmienky na lyžovanie.

***

Pred Vianocami sa v Základnej škole v Nižných Lapšoch konala súťaž žiackych betlehemov. Najvyššie bola ocenená práca Macieja a Krzysztofa Rzepiszczakowcov. Druhé miesto obsadil betlehem Lukasza Tymka a tretie práca Damiana Dziubana. Časť betlehemov bolo možné kúpiť na aukcii, z ktorej príjem bol určený na potreby miestnej školy.

***

Zdá sa, že sprísnenie dopravných predpisov a trestov za riadenie vozidiel pod vplyvom alkoholu nie je dostatočným argumentom pre všechny lahkomyselných vodičov. 28. decembra 2000 netriezny vodič zapríčinil dopravnú nehodu v Nedeci a z miesta činu ušiel. Polícia ho zadrážila ešte v ten istý deň v Jablonke. Mal v kriji až 2,48 promile alkoholu.

***

V noci z 15. na 16. decembra minulého roku zlodeji navštívili jednu z kožušníckych dielni v Durštine. Vyrezali dieru vo dverách a nespozorované vyniesli zo skladu 80 kožuchov a kožených búnd v hodnote 45 tisíc zlôtých.

***

4. januára t.r. sa v krempaškom gymnáziu konalo stretnutie mládeže s poslancom Sejmu Franciszkom Adamczykom. Poslanec hovoril o svojej činnosti a odpovedal na otázky mládeže.

Text a foto: JÁN BRYJA

Predsedníčka MS J. Majerčáková víta krajanov

Vystúpenie folklórneho súboru Spiš

OBLÁTKOVÉ STRETNUTIE V NOVEJ BELEJ

Fašiangy sú obdobím plným zábav a radostí, v ktorom sa uskutočňujú viačeré krajanské podujatia. Patria k nim aj oblátkové stretnutia v miestnych skupinách, ktoré v mnohých obciach majú už dlhoročnú tradíciu a vždy pritáhujú množstvo účastníkov.

Prvé tohtoročné oblátkové stretnutie pripravili už tradične Novobeláncia. Konalo sa v sobotu 6. januára v miestnej hasičskej zbrojnici. Aktív miestnej skupiny SSP vynaložil veľa úsilia na to, aby aj v novom, 2001. roku bolo stretnutie zaujímavé a pestré, a aby všetci boli s ním spokojní. Začiatok slávnosti, plánovaný na 19. hodinu, museli

organizátori trošku presunúť, keďže do poslednej chvíle do zbrojnice prichádzali skupinky mladších a starších krajanov.

- *Opäť uplynul ďalší rok života každého z nás a my sme sa mohli dožiť nového roka, ktorým sa začína nielen nové storočie, ale aj tisícročie. Sme vdăční Bohu za zdravie a šťastlivo uplynulý minulý rok, počas ktorého sme prežili nielen radostí, ale aj starosti a rôzne problémy, s ktorými sa dnes môžeme medzi sebou podeliť*, - povedala na úvod stretnutia predsedníčka MS SSP Jana Majerčáková, ktorá privítala krajanov a hostí: - *Do nového tisícročia vám prajem najmä pevné zdravie, veľa*

radosti, lásky a pokoja, aby vás dobrota a hojnosc' betlehemskej dieťatka nikdy neopúšťala. Nech žehná vaše rodiny a užíci vám veľa šťastia, nech vás chráni od všetkého zlého, každej pohromy a neštastia. Nech poteší všetkých chorých a opustených a má pod ochranou naše rodiny, deti a mládež. Nech užíci pokoja a svornosti medzi národmi, aby nikto netrpel hlad a biedu.

Medzi pozvanými hostami boli o.i.: obvodný predseda SSP na Spiši František Mlynarčík s manželkou, pracovníčka ÚV SSP Vlasta Juchniewiczová, miestny farár K. Koniorczyk, riaditeľ krempašského gymnázia J. Szenderewicz s manželkou, zástupcovia miestneho učiteľského zboru, redaktor Života a ďalší.

Prvým bodom kultúrneho programu bolo vystúpenie žiakov slovenskej základnej školy, ktorí zarecitovali niekoľko básni, spievali slovenské

Malí belianski koledníci

Krajania sa delia oblátkami

Krajania so záujmom sledujú kultúrny program

Učitelia a čestní hostia

koledy, prednesli niekoľko novoročných vinšov a nakoniec sa prítomným predstavili krátkou scénkou s jasličkami. Za svoje vystúpenie boli odmenení vreľým potleskom. Koledy zaspievali aj staršie belianske žiačky, ku ktorým sa pridali všetci prítomní. Len čo stíchol spev, predstavil sa zhromaždeným miestny folklórny súbor Spiš pod vedením Jozefa Majerčáka. Súbor, známy určite celej našej krajanskej komunite, sa aj tentoraz zaskvel výborným programom, plným slovenských spevov a tancov. Nenadarmo sa hovorí, že tréning robí majstra. Mladí Beľania, ktorí učinkujú už niekoľko rokov a získali hodne skúseností nielen na domácich, ale aj na zahraničných scénach, tancujú takmer ako profesionáli. Preto nečudo, že Beľania sú na svoj súbor hrdí a jeho vystúpenie odmenili dlho-

trvajúcim potleskom a množstvom pochvalných slov.

Po kultúrnom programe nasledovala hlavná časť stretnutia, keď mestny farár K. Koniorczyk požehnal oblátky. Skôr, než ich mladí Beľania v regionálnych krojoch poroznášali medzi prítomných, všetci si pripomnuli zosnulých krajanov a spoločne sa za nich pomodlili. Potom sa už každý s každým delil oblátkou, všetci si navzájom blahoželali a do nového roka si priali všetko najlepšie.

Po týchto dojímavých chvíľach sa už v miestnosti začala šíriť vôňa pečených kuracích stehienok - začala sa totiž podávať večera. Pripravili ju zručné krajanské kuchárky, ktoré mali v tento večer asi najviac práce.

Po večeri sa rozprúdila zábava. Len čo zazneli prvé takty slovenských ľudových melódii v podaní známej novobelskej kapely (Alojz Dlhý -

basa, Severín Kurnát a František Ščurek - husle, Jozef Kurnát - harmonika a Cyril Ščurek - gitara), puštili sa krajania do tanca a onedlho tancovala takmer celá sála. Svižné rytmy poliek, valčíkov, ale aj modernejších skladieb rozehrali aj tých najstarších. Kto netancoval, mohol si pobesedovať a porozprávať sa so známymi a priateľmi. V prestávkach medzi jednotlivými tanečnými kolami sa v sále ozýval zvučný spev belianskych krajanov. Všade vládla výborná nálada a zábava trvala dlho do noci.

Ziaľ, všetko dobré sa raz musí skončiť. Skončila sa aj táto milá slávnosť. Belianski krajania sa spokojní a šťastní rozchádzali domov s pevným presvedčením, že sa o rok opäť stretnú na novom oblátkovom večierku.

Text a foto: JÁN BRYJA

Po večeri prišiel čas na tanec

Do tanca vyhráva miestna kapela

Vcajianskom revíre bolo pytliačkov ako maku. Vybijaní to boli chlapíci, všetkými mašťami mazaní. No najväčší špecialista na „ušatý paprikáš“ a „srnčí rebérka“ boli starý Šarap, raubšic ako sa patrí.

Starý Šarap bývali na kraji dediny, les mali pod nosom. Bývali v takom malom hlinenom *hniliku*, že by mu ovca numero zlizala. Nemali nič, groš im bol vzácný ako kuchárovi posledné drievko. Pohádali robotou v poli: „V zeliňe sa zuato neláhne.“ Ľudia im hovorili, aby si aspoň kravu zadovážili.

- Eštežec! Jauovicu chovat pri hrance, to je jak svätého mjet na sceňe.

Nedbalosť kráča tak pomaly, že ju bieda raz-dva dohoní. Pred tou biedou utekal starý Šarap do borníka. Vykračujú si po poli, bum! - zajac ušatý už sa nestrati. Už je ich. Zbadali srnku? Za skrili očami ako kremeňmi, zamierili a báč! Už si tá srnka chvostom nezabrnká. Pekne pomaly k zemi sa skladali lane a jelene, srnce aj diviaky.

Ej, keby len nemá zver hynula pod pytlackymi muškami, dobre by bolo! Ale aj ľudia kapali.

Vykračoval si hájnik po poli ako cisár pán, keď tu zrazu báč! Hned bol v brázde. A tam v potupe a hanbe čušal, kým pytlak si po lese vykračoval a vyberal si tie najlepšie kusy. Mohol sa odvážiť niečo povedať, hned bol po ňom. Starý pytlak sa nehrál. Poslal mu rezkú cvrnguličku za to, že ho kedysi dostal do áreštu. Ej veru, krátke život mali tí cajlanskí horári!

Kde je psota, tam je hriech, hned má pytlak plný mech. Ľudia nič nevideli, nepočuli. Držali sa hesla: Kto mlčí, čo čuje a vidí, tomu pokoj nikdy nechýba.

Ty si niečo videl? Nech! Hned má smrtka plný mech.

A už ho niesli.

Nie div, že nikto nechcel íst' do toho revíru za hájnika. Gróf sa mohol užísať, smelého chlapa nenašiel. Cajlanský revír zostal opustený a pytlaci si robili, čo sa im len zachcelo. Šarapatu. Čo je doma, to sa počítalo...

- Anciáša jeho! Ten revír by ani čert neustrážil! - vzdyhol si raz gróf. Vybucchol mu lov, ani len zajačí chlp nedoniesol aj s celým sprievodom. Taká hanba... Preto sa zaprisahal: - Keby prišiel sám čert, aj toho by som vzal do služby.

Spomínaj čerta, čert je ti tam. Len čo tie slová z úst vypustil, voľakto nástočivo klope na dvere.

- Voľno! - zahundral napajedený gróf.

Do kancelárie vstúpil chlap ako hora, čierny a vysoký.

- Pán gróf, počul som, že hľadáte jágra. Dáte mi to miesto?

Gróf mu to miesto dal, leda čert za zlé nemal. Dal mu aj jedla a pitia na

- Mhm! Uvidzíme, co bude, - hútali.

- Za to, co bude, nedá žid ňic, - zamudrovali si starý Šarap. - Budeme to mascot jak predtým. Aspoň já temu neodpuscím, dokád budú moje oči svíciť.

Nadarmo tetka Borbála presvedčali muža, aby dal lesu pokoj. Strýcovi Šarapovi to bolo ako psovi mucha. Iba kýli:

- Horší strach jak samá bída. Chléb má rohy a nútza nohy.

Darmo, pytlackemu nosu vonia pušný prach viac ako rozmarín. Vybrali sa starý Šarap aj s dvoma mladými smelcami na jelene. Prídu k čistinke, vidia sedem krásnych kusov a už aj nabijajú.

Tresla prvá rana.

- Už je kaša hore dnem! - zvýskol pytlak, starý Šarap.

Spoza búťavého duba vystúpil zrazu Samihel v zelenom a vraví: - Už vás mám, vtáčkovia! Za každého jeleňa jedna duša do pekla. Len skúste streľať!

Pytlakom vypadali brká. Starý Šarap skríkli:

- Chuapci, to je sám zuý! Ďábel v čovječí koži preoblečený. Do černej kňihy je zapísaný!

Mladým *kamasom* nebolo treba dvakrát hovorit'. Všetci vzali nohy na plecia a utekali o všetko preč. Povest' o čertovskom jágrovi, ktorý za streleného jeleňa dušu pýta, rozniesli po celom kraji.

- Aži mu z očí dobré nehlezí! - šuškali si staré baby, keď ho videli. - Na hodnosť vyše, o móres došeu.

- Krivý čert z retazú! vykríkali za Samihelom deti.

Najviac sa nahneval na nového horára starý Šarap. Tak sa rozzúril, že sa skoro do kozieho rožka obrátil.

- Šak on dostane, co hľedá! A to dost' skoro! - kuli pomstu, zatiaľ čo stará Borbála prázdnne pokrievky nadvíhalia a jezuskali. Karhali strýca, leda sama hriech nemali:

- Pánubohu súž, čerta nerozhňevaj, nevŕs, ktorému sa dostaneš. Lepší: Varuj sa! jako Neboj sa! Ten čert z pekua vyhnatý si veru nedá bárkomu do kaše fukat. Rači sa daj koše plést, starý.

ŠTEFAN MORAVČÍK

O CAJLANSKOM ČERTOVSKOM JÁGROVI

týždeň, ako to bývalo u horárov zvykom.

- A čo pušku? - pýta sa gróf. - Nepotrebuješ? Vari bude čapicou pytliačkov odháňať?

Ponúka mu zlatom-striebrom vybíjané pušky, ale chlap len hlavou krúti.

- Mám samosvú flintu, ktorej sa nijaká iná nevyrovňa, - vraví a ukazuje grófovi staroľudskú pušku na kremeň s panvičkou.

Gróf by sa najradšej rozosmial takéj rárohe, ale neznámy chlap v ňom budil strach.

- Povedzte mi vaše poctivé meno, - požiadal chlapa.

- Samihel, - zaburácal chlap-vetroplach a zmizol.

Ukázal sa v krčme.

- Tak čo, chlapí, jak je?

- Chváliť sa nemáme čím a haňať sa nepatrí, - odpovedá mu starý Šarap za všetkých. - A ty co si zač, há? Tustý si jak žid pod kolenem... A co to máš za flintu? S tým môžeš leda tak starú Buažkovú v rit pichat. Vrabcú straši...

Samihel nedal nič na posmech, kývol na chlapov a hned im aj predviedol zopár kúskov. Na tristo krovov trafil džbán, jablčko aj ihlú. Tak dal pytlakom výstrahu.

- Darmo budeš hubú mlet, nebudem já koše plést! - zatvrdili sa starý Šarap. - Dobre zakúr v peci, bude pečenka. Co to budeme odkuádat jak s královú srncú!

Aj ostatní pytliaci sa zaprisahali, že Samihelovi pošľu guľku, cvrnguličku pomstivú. Počkali si ho ešte tej noci.

- Co komu súdzené, cigáňovi údzene... Lebo, vtáčku, žer, lebo zdechňi! zaškerili sa starý Šarap, keď horára zbadali.

Samihel si vykračuje po ceste, po hvizduje si, v hore je pokoj. Čistinka sa celá topí v mesačnom svetle, srnka sa prechádza so srnčiatkami. Horár te nučko zapíska a srnčia rodinka ide až k nemu...

Tu z čista jasne tresla rana ako z kanóna. Guľka len tak fukla Samihelovi okolo ucha. Vyplášené srnky sa rozutekali.

- Vječí dým, než pečenka, - zašomral starý Šarap.

Tresol druhý výstrel - fik! Odrazil hájnikovi pierko zo širáka.

- Koho majú objesit, ten sa tak lachko neutopí, - zasyčal starý pytliacisko. Tresol tretí výstrel - ale to už skaznosná Samihelova flintička potrestala bezočivého raubšica. Zlé sa zlým hojí. Aký život, taká smrť...

Chlapí v húštine sa poľakali, zdupkali kade ľahšie. Z pomsty nebolo nič. Len starý Šarap došarapati.

Už dub nad chlapom stojí a srny na hrobe pasú sa. Zospodu načúva vzdialeným trúbkam ľahkonohých lovčov.

Išiel hon za honom. Ako by aj nie. Na svete je vždy viac kvetov ako kôz. V cajlanskom revíre sa poľovalo jedna radost'. Toľko tam bolo srncov a jeleňov, líšok a zajacov ako ešte nikdy. Pytliaci sa báli vkočiť do lesa, ktorému vládne diabolský hájnik.

Gróf priam žiaril, volal panstvo na poľovačku, aby sa pochválil bohatým revírom a čertovským horárom.

Svet aj v bielej farbe haky-baky hľadá.

- S čertom hrá! - šepkali si urodzené panie, našuchorené sliepky a pávice. Po očku si obzerali statného jágra v zelenej kacabajke. Čo slovo, to pich. Samihel to všetko videl, ale nič nepovedal. Vedel svoje: Keby zostala závisť zimnicou, celý svet by bol nemocnicou.

Zišlo sa všetko pozvané panstvo, zatrúbili lesné rohy a začala sa poľovačka. Kone klušú, páni jastria očami, aby im ani myš neubzirkla, ale nikde ani vtáčka-letáčka, ani zajkušiaka. Pán sa nadul, zachmúril - to bude búrka! To bude hanba! Vyzývavo sa pozrel na svojho horára.

Sotva starý Samihel zatudlikal na akejsi pŕšalku, jelene a srnce sa len tak hrnuli pod pušky pánov, dychtiacich po krvi.

- To smrdí čertovinou! - pomyslel si gróf, hoci už počul o všeljakých vábničkách. Obrátil sa k horárovi a vraví: - Ako to, že ťa zver poslúcha?! Ide za tebou ako slepá.

- Mám také šťastie, pán gróf.

- Šťastie je mátoha, o ktorej celý svet hovorí, a nikto ju nevidí. Pf, šťastie! - odpľul si gróf.

Jeho krásna mladá pani celá šťastná klusalá, v siedmom nebi sa vznášala po boku urasteného kapitána z Pezinka. Už dávno si zo svojho bruchatého, obstarožného manžela len žarty robila, lysinu mu hladila a na iných, mladších žmurkala. Gróf bol mrzutý, ani nepočúval, čo mu horár vkladá.

- To je jednoduché, - vysvetľoval potmehúdsky Samihel. - Chytrý začína myslieť, kde hlúpy prestal. V lese som vyrástol, rozumiem zvieratám lepšie než ľuďom. Poznám ich reč, stopy, zvyky... Nikdy nijakému zvieratú neublížim, preto sa ma lesné tvory a potvory neboja.

- Poznáme svojich ľudí! Rečičky pre malé detičky! Chachá, zasmial sa jež a zliezol z kefy, - uškŕnal sa pod fúzy gróf. Neveril Samihelovi, neveril nikomu. Stále mu to čarovanie vŕtalo v makovici. V nestráženej chvíli schytíl Samihelovi pušku, vzal z nej kremienok a namiesto neho položil kúsok kožky zo slaniny.

- Tak! A je to. Teraz uvidím, či si cert!

A už sa aj valí ohromný kanec rovno na grófa! Fučí, hučí, pazúrami zem vyhadzuje, klami seká do vzdachu...

Zlož ho! Ebata lélky, švihom, lebo nás roztrhá! - kričí gróf na svojho hájnika. Samihel nemeškal a bum! Divý kanec sa zvalil ako podťatý, len paprčami zaprčkal a začal farbiť.

Gróf si víťazoslávne vypýtal od Samihela pušku a pozrel sa na kohútik.

Zbadal kus opálenej kože, zmeravel a ako bleskom zasiahnutý pozrel sa spýtavou na horára.

- Tak predsa, himl hergot! Počuj, horár, ty si pekelník, nečistá sila, - vraví mu.

- Nie sú v tom nijaké čary, - smeje sa Samihel, až sa zadúša. Pod zrasneným huňatým obočím mu vrú dva pekelné kotle, žeravé iskry z nich vyletujú. Spaľujú každú pochybnosť, samy vravia všetko. Nadarmo horár trepe, gróf ho ani nepočúva. Hľadí čím príšť v pokoji domov, zbavit' sa diabla a v pokoji žiť. Jedna diablica v dome mu celkom stačí...

- Videl som, ako ste mi zamenili kamienok kožkou, nuž som si dal na ňu druhý kremeň. Ale keď si myslíte, že som bosorák, alebo nebodaj sám čert, aj tak dobre. Môžete to rozchýriť, aspoň sa ma raubšici budú ešte viac báť.

Horár sa od srdca zasmial, a gróvi prebehol mráz po chrbe. Horár nečujne zadupotal ľadovými brievičkami-nožičkami, až gróf zbledol, krv by sa v ňom nedorezal.

- Apage, satanáš! Keby len raubšici, ale aj ja sa ťa bojím! - pomyslel si s hrôzou gróf.

- Len sa vy nič nebojte, - vraví Samihel. - Moja služba sa už končí. Vyceperil som vám pytliakov z revíru, teraz tam bez vášho slova nikto nevkročí. A ja som dostať svoju odmenu, hriešnu dušu...

- Chudák starý Šarap, - nevdojak si povzdyhol gróf a prežehnal sa.

- Ale čoby Šarap, ten je už dávno u svätého Petra! Vašu podarenú Lízinku, ktorá vás iba za nos vodila a cudzie deti rodila, checheche! - Samihel sa diabolsky zarehotal, luskol čiernymi prstami - a bol tu čierny koč! Ked' horár nasadal, odhrnul záves a za ním grófova žienka sedela a vytíčala rožky. Na prekvapeného grófa vyplazila jazyk a fučí!

Podnes ľudia na oboch stranach Malých Karpát rozprávajú, že za čiernym kočom zostala len ohnivá čiara a trochu smradu ako z vyhorenej zápalky...

(Domová pokladnica 1991)

Na záver roka s pohárom šampanského

SILVESTROVSKÉ STRETNUTIE V SÍDLE SSP

Koniec roka je za nami. Rozlúčili sme sa s posledným rokom 20. storočia a vstúpili sme do nového roka 2001, ktorý je súčasne prvým rokom nového storočia a tisícročia. Na záver roka už tradične bilancujeme to, čo sa nám podarilo urobiť v uplynulých 12 mesiacoch, spomíname najmä na príjemné chvíle, tešíme sa z dosiahnutých úspechov a robíme si plány do budúcnosti. Tieto stretnutia spájame s priáním všetkého najlepšieho a veríme, že nový rok bude ešte lepší a úspešnejší ako ten, s ktorým sa práve lúčime.

Milého stretnutia, ktoré sa konalo 29. decembra 2000 v našej Galérii slovenského umenia, sa o.i. zúčastnili predseda a tajomník ÚV SSP prof. Jozef Čongva a Ludomír Molitoris, predseda MS SSP v Krakove Jerzy M. Bożyk, macedónsky výtvarník Jani Konstantinovski Puntos, účtovníčka Ewa Kołodziejová, lektorka slovenského jazyka na JU v Krakove a pracovníčka ÚV SSP Vlasta Juchniewiczová, redaktor Života Ján Bryja, pracovníci tlačiarne a autor tohto článku. Otvoril ho L. Molitoris, ktorý všetkým prítomným zažal el všetko najlepšie, najmä vela zdravia a úspechov v novom roku. Ako povedal, rok 2000 bol napriek niektorým problémom úspešný, za čo patrí vďaka všetkým pracovníkom Spolku, redakcie Života a tlačiarne. Potom si všetci štrnigli pohárikom perlivého šampanského a za hudobného doprovodu Jerzyho M. Božky si zaspievali viačero kolied a slovenských ludových piesní. Stretnutie pokračovalo neformálnymi rozhovormi a spomínaním na uplynulý rok.

PETER KOLLÁRIK

LIPNICKÉ DISKUSIE

10. decembra min. roka sa vo Veľkej Lipici diskutovalo o otázkach kanalizácie, telefonizácie a komasácie. Členovia vedenia gmi-

ny sa stretli s občanmi na obecných schôdzach v piatich richtárstvach, kde o.i. predstavili návrh rozpočtu na rok 2001, ktorý je však len o 8% vyšší od rozpočtu na rok 2000. Zdá sa teda, že z tohto dôvodu môžu v tohtočnom rozpočte chýbať prostriedky na dokončenie výstavby ZŠ č. 1, opravu gminných ciest a energetických zariadení a výstavbu kanalizácie. Poznamenajme, že súčasnosti je vo Veľkej

Lipici zapojených do kanalizačnej siete okolo 350 domov, čiže menej ako tretina obce. V tomto roku však Lipničania plánujú ukončiť druhú etapu kanalizácie, čiže dobieha hlavné vedenie od Skočíkov po Privarovku a zapojiť do kanalizácie aj ďalšie hospodárstvo. Na výstavbu kanalizačnej siete doteraz vydali vyše 12 miliónov zlých a ďalšie 4 milióny zlých na čističky odpadových vód. Potešiteľné je, že sa znižuje počet občanov nespokojných s doberajím priebehom komasácie a nadalej pokračujú práce na výstavbe colnice na hraničnom priechode Winiarczykówka-Bobrov. Malopoľský vojvoda na tento cieľ poukázal 550 tisíc zlých. Ako sme sa dozvedeli, hranicný priečod má byť otvorený na prelome rokov 2001/2002. (pk)

OCENENIE PRE NAŠU TLAČIAREŇ

14. januára t.r. sa v aule sv. Jakuba pri Bazilike sv. Františka z Assisi konalo otvorenie výstavy pod názvom: So svätým Františkom do tretieho tisícročia. Bola to výstava prác až 51 krakovských umelcov, motivovaných osobou sv. Františka. Počas vernisáže za účasti stoviek divákov boli odmenení pamätnými medailami s františkánskou pečaťou sponzori výstavy. Medzi odmenenými bola aj tlačiareň Spolku Slovákov v Poľsku, ktorá pripravila katalóg výstavy. Ako podotkol riaditeľ výstavy Wieczysław Stasiak, naša tlačiareň, s ktorou krakovskí Františkáni už dlhší čas spolupracujú, robí veľmi krásne a kva-

litné práce. Pamätnú medailu z rúk otca Marka Augustína prevzala sekretárka ÚV SSP Jolanta Dziedzicová.

Dodajme, že naša tlačiareň má už v krakovskom prostredí pevné miesto. S našimi službami sú pokojný aj tak nároční zákazníci ako Zväz poľských výtvarných umelcov, ktorí patria medzi našich pravidelných zákazníkov. Najlepším dôkazom toho, že tlačíme práce na veľmi výsokej úrovni, je katalóg vydaný pri priležitosti výstavy grafiky R. Jančoviča a J. Konstantinovského Puntosa, ktorý patril medzi najkrajšie katalógy Medzinárodného trienále grafiky - Krakov 2000, a bol rozoslany do mnohých známych galérií a múzeí na celom svete.

Text a foto: JÁN BRYJA

SLIEZSKO

V poslednú novembrovú nedeľu minulého roka roka sa v Mikołowej stretol krajanský aktív sliezskej MS nášho Spolku, aby zhodnotil svoju činnosť v roku 2000 a pouvažoval nad riešením niektorých problémov. Treba hned podotknúť, že toto hodnotenie bolo v podstate kladné, aj keď sa MS vo svojej činnosti musela - z objektívnych príčin - uskromniť.

Jedným z problémov, ktorý počas rokovania nastolil novozvolený predseda J. Grapa, je veľká roztrúsenosť krajanov po celom Sliezskej, čo znemožňuje rovinu širokú činnosť MS a nedovoluje plne využiť ich angažovanosť. V súvislosti s tým sa účastníci stretnutia zamýšľali nad zmenou organizačnej štruktúry a vytvorením niekoľkých menších MS zoskupených v jednom sliezskej obvode. Dospeli však k záveru, že zatiaľ takáto zmena nie je možná, keďže by sa spájala o.i. s väčšími nákladmi, ktoré si ÚV nateraz nemôže dovoľiť. Kedže z uvedenej príčiny viaceré krajanské kultúrne podujatia boli obmedzené, aktív sa dohodol na opatreniach, ktoré by v tomto roku mali prispieť k zvýšeniu frekvencie krajanov.

Aktív vysoko ocenil čoraz častejšie kultúrne podujatia - výstavy, koncerty a pod. za účasti

J. Dziedzicová preberá medailu pre našu tlačiareň

Sliezski krajania pri pamätníku P. O. Hviezdoslava v Námestove

slovenských umelcov, ktoré organizovali miestne samosprávy, keďže umožňovali členom MS kontakt so slovenským umením a povzbudzovali ich národné povedomie. Rovnako významnú úlohu spĺňajú aj krajanské výlety na Slovensko, ktoré MS každoročne organizuje. V týchto aktivitách chceú sliezski krajania počraťovať aj v tomto roku. Menej optimistická bola potom finančná správa pokladničky MS Št. Knapčíkovej, podľa ktorej boli vlaňajšie príjmy MS - v porovnaní s predchádzajúcim rokom - menšie, kým výdavky väčšie.

Na záver sa účastníci stretnutia zúčastnili v sídle MS ondrejského večierka, spojeného o.i. s lúskaním fazule a páračkami. Zároveň si naplánovali krátke autobusové výlety do Ostravy spojený s predvianočnými nákupami. Okrem toho sa na návrh slovenského študenta R. Ivaniča dohodli na niekoľkých stretnutiach v zimnom období, medziiným jazykových, ktoré budú iste veľmi osožné najmä pre dopisovateľov Života zo Slieziska.

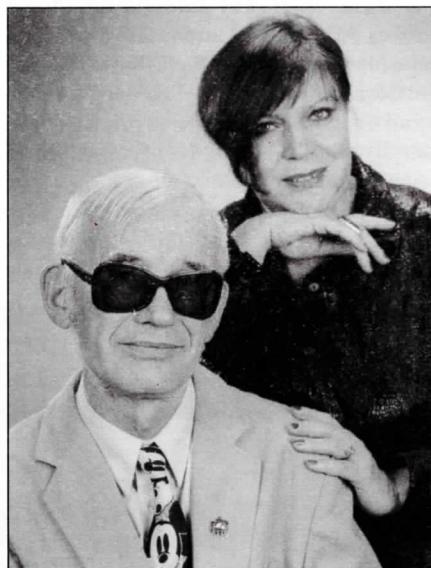
Brono

SVIATOK RADOSTNÉHO DŽEZU

V dňoch 24.-25. novembra min. roka sa v Banskej Bystrici konal V. medzinárodný dixielandový festival, ktorého hlavnými usporiadateľmi boli: mesto B. Bystrica, PKO, Dom a nadácia Matici slovenskej a miestny Dom kultúry. Autorom scenára a režisérom tohto pekného podujatia bol zaslúžený činiteľ Matice slovenskej, kontrabasista Michal Kališka. Festivalu sa zúčastnili viaceré známe domáce i zahraničné skupiny: BB-Band so speváčkou Janou Orlickou, JB-Band z B. Bystrice, Traditional Jazz Band z Lučenca, Traditional a Revival Band z Bratislav, Piešťanský dixieland, známa slovenská speváčka Jana Kocianová, česká skupina z Hradca Králové, maďarská zo Salgótarjánu a kvarteto v me-

dzinárodnom zložení: poľský tandem vokalistov Margaret Cegielska-Ivanovičová z Dánska a Jerzy M. Božyk z Krakova, ktorých sprevádzali kontrabasista Michal Kališka a bubeník Róbert Strieš. Koncerty sa konali v Dome kultúry a boli spojené s výstavou džezových fotografií Bystríčana Lea Redlinger, no a s Jam Sessions, po ktorých mohol každý pochopiť, čo v tradicionálne znamená pojed Happy Jazz, čiže radostný džez...

J. M. B.

M. Cegielska-Ivanovičová a J. M. Božyk. Foto: H. Garzyńska-Kańska

POĎAKOVANIE PRE DOBRODINCOV

O maľovaní belianskeho kostola sme už neraď písali. Koncom augusta minulého roka bolo maľovanie interiéru kostola ukončené a onedlho boli obnovené aj zastavenia krížovej cesty, ktoré zreštaurovala známa krajanská výtvarníčka Lídia Mšalová z Hornej Zubrice. Aj keď to bola nákladná investícia, Beliansia sa teraz môžu tešiť z krásne vymaľovaného kostola. Ako však pri podobných investíciach býva, aj tentoraz im s pomocou prišli rodáci zo zámoria. Preto belianski krajania chceú aj naším prostredníctvom podakovať všetkým krajancom z Chicaga, ktorí prispeli čiastkou 3 tisíc dolárov na obnovenie krížovej cesty a iné

Zrenovované zastavenie krížovej cesty v N. Belej

potreby v kostole sv. Kataríny. Podakovanie patrí aj ďalším zámorským dobrodincom: Pavlovi Hadzimovi, Helen Cincebeauxovej a Johnovi a Marleen Kovalchik, ktorí už dlhšie obdobie podporujú miestnu knižnicu, a aj v minulom roku venovali peniaze na kúpu nových knížiek. (JB)

STABAT MATER

V dňoch 24. až 26. novembra 2000 sa v novootvorenej aule lýcea v Jablonke uskutočnil 4. ročník festivalu náboženskej piesne na Orave - „Stabat Mater ‘2000,“ ktoré zorganizovalo Katolícke združenie mládeže a vedenie lýcea. Konalo sa pod patronátom biskupa Jana Szkoďoňa a novotargského starostu Jana Łasyka a umeleckým vedúcim festivalu bol knaz Paweł Kubani.

Na festivale sa zúčastnilo 23 súborov a sólistov v detskej kategórii a 17 súborov a sólistov v mládežníckej kategórii, spolu vyše 600 osôb. Sprievodným podujatím bol gitarový koncert Marka Keniga a cirkevné stretnutie na vzor modlitby z TAIZE, ktoré sa konali v kostole Premenia Pána v Jablonke.

V kategórii sólistov (deti) prvé dve miesta obsadili Alexandra Leleková a Kinga Dukieska (obe z Týrca) a v kategórii mládeže vyhrala Alicja Sokołowska z Chabówky. V kategórii súborov (deti) vyhrali Perełki Niepokalanowej z Łapanowa a v kategórii mládežníckych súborov si prvé miesto vyspeval súbor Carpe Diem z Krakova.

Hlavnú cenu v súťaži najmladších účastníkov získali členovia súboru Tuptusie zo Spytkowíc a zvláštne ocenenie porota udeľila Marcinowi Pilchovi zo súboru Kuźnia z Jablonky. (pk)

SÚŤAŽILI O POHÁR

Koncom roka 2000 sa vo Veľkej Lipnici uskutočnil 3. halový turnaj vo futbale o Pohár predsedu družstva „Orava“ Jablonka Jana Gluca. Na turnaji sa zúčastnili družstvá Orava Jablonka, Wiatr Ludžmierz, Babia Hora Veľká Lipnica, Zieleň Nový Targ a dve družstvá zo Slovenska - Leiber Trstená a Tvrdošín. Mužstvá boli rozdelené do dvoch skupín, ktorých víťazi, t.j. Orava Jablonka a Tvrdošín sa stretli až vo finále. Pohár získalo po víťazstve 3:1 mužstvo z Tvrdošína. Na druhom mieste skončili futbalisti Orava Jablonka, na treťom Babia Hora Veľká Lipnica a na štvrtom Leiber Trstená. Najlepším strelcom turnaja (6 gólov) sa stal Bolesław Wesołowski z Oravy Jablonka a najlepším brankárom jeho kolega z mužstva Robert Stocha. (pk)

SPOMIENKA NA HELENU STRONČEKOVÚ

Každý rok náš Spolok navždy opúšťajú niekolí aktívni a obetaví krajania, ktorých smrť je pre krajanskú spoločnosť neoceniteľnou stratu. Aj minulý rok prišla naša komunita o niekoľko vzácnych osobností. Jednou z nich bola krajanka Helena STRONČEKOVÁ z Nedeca, ktorej životná pút sa skončila 20. októbra 2000.

Narodila sa 20. septembra 1931 v Nedeci v slovenskej rodine Rozálie a Jána Kuželovcov ako najmladšia z troch detí. Už od najmladších rokov musela pomáhať v práci na hospodárstve. Ako sedemročná začala navštěovať ľudovú školu, najprv poľskú, potom od roku 1939 slovenskú. Neskôr pokračovala vo vzdelávaní v meštanke v Spišskej Starej Vsi a po jej absolovaní v roku 1946 začala študovať na Učiteľskom ústave v Lučenci. Pre administratívne problémy však nemohla štúdium ukončiť, preto sa vrátila na gazdovstvo do rodnej obce.

Vychovaná v slovenskom duchu sa od dievčenských rokov aktívne zapájala do činnosti Miestnej skupiny SSP v Nedeci. Ked' v roku 1949 krajanka Žofia Bogačková (vtedy Krempaská) založila divadelný krúžok MS, Helena Strončeková patrila k jeho hlavným oporám. Stala sa tiež členkou folklórneho súboru Veselica hneď po jeho vzniku roku 1972. Ako neraz prízvukovala, bez divadla a súboru si svoj život nevedela ani predstaviť.

V roku 1950 začala pracovať v Czorsztyne ako inštruktorka tzv. Služby Poľsku. Od roku 1953 bola zamestnaná v Gminnom úrade

v Nižných Lapšoch, kde pracovala najprv v evidenčnom oddelení, potom na matričnom úrade, ktorého bola vedúcou dvadsať jeden rokov. V roku 1982 prešla sice na zaslúžený dôchodok, ale nadálej pracovala na pol úväzku na matričnom úrade. Okrem pracovných povinností a aktívnej krajanskej činnosti si samozrejme našla čas aj na rodinu. V roku 1961 sa vydala za Valenta Strončeka, s ktorým mala štyri deti: dcéry Máriu, Helenu a Martu a syna Valenta. V roku 1966 ich manžel opustil, takže celá výchova detí spadla na jej plecia, pričom nadálej pracovala na matričnom úrade a viedla nevelké hospodárstvo. Helena dokázala všetko pekne zvládnut, ba našla si čas aj na svoje záľuby, činnosť v súbore a spoločenskú prácu. Svojím dejom sa snažila všetkých slovenské národné povedomie, aké ona dostala od rodičov. A o tom, že sa jej to podarilo, najlepšie svedčí fakt, že všetky boli členmi MS a pôsobili v súbore Veselica.

Krajanka Helena Strončeková bola členkou nášho Spolku od jeho založenia. Viackrát bola delegátkou MS na zjazdoch. Bola taktiež od začiatku čitateľkou a dlhoročnou dopisovateľkou Života. Za svoju obetavú dlhoročnú prácu získala viaceré vyznamenaní a medailí, o.i. Gavaliersky kríž Radu obrodenia Poľska a medailu Za zásluhy pre KSSCaS.

Odišla od nás vzorná a nenahraditeľná krajanka. Nech odpočíva v pokoji. (JB)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 5. októbra 2000 zomrel v Jurgove vo veku 81 rokov kraján

SEBASTIÁN MIŠKOVIČ

Navždy nás opustil dlhoročný člen MS SSP a horlivý čitateľ Života, vzorný krajan, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 30. novembra 2000 zomrel v Jurgove vo veku 52 rokov kraján

JÁN ČONGVA

Zosnulý bol dlhoročným členom miestnej skupiny Spolku a verným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel a otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

MS SSP v Jurgove

* * *

Dňa 25. októbra 2000 zomrel v Jablonke vo veku 71 rokov kraján

EUGEN VOJČIAK

Zosnulý patril k dlhoročným členom Spolku a odoberatelia Života takmer od jeho vzniku. Aktívne sa zúčastňoval všetkých krajanských akcií a kultúrnych podujatí. Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý, obetavý človek. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 28. novembra 2000 zomrel v Jablonke vo veku 61 rokov kraján

VENDELÍN PEKARČÍK

Zosnulý bol jedným z prvých absolventov slovenského lycéa v Jablonke, dlhoročným členom nášho Spolku a čitateľom Života. Do konca svojich dní sa zaujímal o krajanské diaľne. Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý, pocitívý človek. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Jablonke

* * *

Dňa 5. januára 2001 zomrela v Podsrní vo veku 93 rokov krajanka

JOZEFÍNA OLESIÁKOVÁ

Zosnulá bola najstaršou obyvatelkou obce, dlhoročnou členkou MS SSP i čitateľkou Života. Navždy nás opustila vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

MS SSP v Podsrní

Z KALENDÁRA NA FEBRUÁR

Záhradkári

Je to mesiac veľkých protikladov - na jednej strane máme ešte mrazy, niekedy silné, ale na druhej aj teplejšie dni, čo je predzvestou blížiacej sa jari. Koncom mesiaca možno už začať s prvými výsevmi - najmä do pareniska - napr. kalerábu, kelu, skorých sort šalátu, karfiolu či kapustovitých rastlín, ktorých priesady vysádzame asi po 6 týždňoch do väčšego fóliovníka, ktorý si za pekného počasia môžeme prípraviť sami. Dobre nám poslúži, najmä keď sa jar oneskoruje. V lete vo fóliovníku môžeme pestovať uhorky, rajčiaky, melóny, papriku, ba aj baklažány a pod. Kto pestuje priesady v pareniskách, mal by ich pri silnom slnečnom svetle zatieniť a za väčšieho chladu chrániť rohožami. Namiesto zasklených rámov možno použiť aj zdvojenú fóliu. Keď sme začali výsev vo fóliovníku, treba v ňom prikrovať a v prípade veľkých chladov otepliť ho ďalšou vrstvou fólie, aby vznikla menšia izolačná vrstva, vďaka čomu dosiahneme úrodu o 2-3 týždne skôr. Okrem týchto prác pravidelne kontrolujeme uskladnenú zeleninu a vetráme skladowacie priestory.

Ovocinári

môžu teraz pokračovať v práciach nedokončených v predošom mesiaci. Za bezmrazných dní si ešte môžu narezať vrúbky z vybraných stromov a uložiť do vlhkého piesku v chladnej pivnici. Keď už mrazy

nedosahujú -10°C , možno začať s rezom. Husté koruny stromov presvetľujeme a stromy s pomerne krátkymi ročnými prírastkami, najmä ak prinášajú drobné ovocie, mierne zmladzujeme (na 4- až 5-ročné drevo). Mladé, v jeseni vysadené stromčeky, primerane skrátim. Ďalšie mladé stromčeky, ktoré ešte nezačali rodíť, režeme len toľko, koľko treba na dospelovanie plánovaného tvaru koruny. Pri reze platí zásada: čím slabší rast stromu, tým hlbší rez. Preriedujeme tiež ovocné kry a odstraňujeme z nich najstaršie vyrodené konáre a nadpočetné jednoročné výhonky. Keď je koniec februára teplý, môžeme začať štepiť ovocné stromy - najprv kôstkoviny, potom jadroviny. Najlepšie je však štepiť neskôr, v marci.

Chovatelia

hydiny musia vo februári - pre nestálosť počasia - venovať vtáctvu väčšiu pozornosť ako v januári. Popri sliepkach v tomto mesiaci začínajú znášku husi a kačice. Už pred začiatím znášky treba ich, a najmä gunáre, lepšie kŕmiť. Znášku usmerňujeme správnou výživou a dĺžkou svetelného dňa. Pripomeňme, že nakolko ešte niesu zelených krmív, treba hydine pridávať suché otrusky z dateliny alebo lúčneho a lucernového sena. Na liahnutie vyberáme normálne vajcia, ani veľmi veľké, ani veľmi malé. Treba ich uskladňovať v tmavšej miestnosti, kde je teplota od 8 do

12°C , najlepšie na podložkách tupým koncom hore. Na ležato ich musíme každý deň obracať.

Včelári

sa v tomto mesiaci nadálej starajú hlavne o to, aby včelstvá zimovali v pokoji. Po každom snežení, najmä po fujavici, treba skontrolovať, či sa sneh nedostal do letáčových otvorov. Keď áno, treba ho odstrániť. Kým je sypký, včelám neškodí. Ak sa však cez deň začne rozpúštať a cez noc sa na povrchu letáča utvoriť ľadová kôra, môže včelstvo trpieť nedostatkom vzduchu, čo prezrádza zvýšeným hučaním. Ak sneh zaveje celý úľ, netreba mať obavy, lebo cez snehovú vrstvu sa do úľa dostáva dostačok vzduchu. V snehovom záveji včelstvá ideálne zimujú. Sneh odstraňujeme až vtedy, keď sa začne topiť.

Ak sa v tomto mesiaci oteplí a teplo vystúpi na ok. 10°C , včelie chumáče sa postupne uvoľňujú až sa úplne rozpadnú a včely sa hrnú von. Dochádza k očisťovaciemu preletu. Včely krúžia okolo úľov a zbavujú sa obsahu výkalového vaku. Po návrate do úľa vynášajú z neho mŕtve včely a melivo ležiace na podložkách vložených v jeseni. Preto ešte pred preletom by mal včelár sám povzbierať podložky, čím by zároveň zistil stav včelstva a súčasne mu pomohol pri čistení úľa. Pred preletom treba v blízkosti úľa umiestniť napájadlo. Po prelete včely zvyšujú v úli teplotu, výdatnejšie kŕmia matku, ktorá postupne zvyšuje počet nakladených vajíčok. Koncom mesiaca je už zaplodovaných niekoľko plástov. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou rastlinou, ktorú odporúčame zbierať, je REŠETLIAK PREČISTUJÚCI (lat. *Rhamnus catharticus L.*). Už jeho názov prezrádza, že prečistuje organizmus. Je to dobre známy ker najmä dubových lesov, ale keďže je prispôsobivý, nájdeme ho aj na pasienkoch, násypoch, na suchých svahoch hôr a pod. Narastá do výšky ok 1,5 - 2 m, má drobné, nenápadné kvety, protistojné konáriky s protistojnými pílkovitými listami. Na liečebné účely sa zbierajú zrelé plody (september-október) a mladá kôra (zbieraná zjari). Po očistení ich možno sušiť v tenkých vrstvách na tienistom, dobre vetrateľnom mieste, prípadne umelým teplom do 45°C . Rešetliak

obsahuje veľmi účinné látky s preháňajúcim účinkom, tzv. antrachinóny, ktoré sú buď voľné alebo viazané na cukrovú zložku. Okrem toho obsahuje saponíny, organické kyseliny, flavonové glykozidy, C-vitamín a pod.

V primeraných dávkach možno rešetliak používať ako preháňadlo, lebo pôsobí priamo na pohyby hrubého čreva. Jeho výhodou je, že organizmus si naň nenavykne. Pravda, musí sa používať veľmi opatrné, lebo pri nesprávnom dávkovaní môže vyvolávať dávenie, nehovoriac o veľmi silných hnačkách, ktoré môžu byť až krvavé. Správnu dávku si pripravíme tak, keď dve lyžičky zrelých vysušených plodov vylúhujeme 6-8 hodín v pohári teplej vody. Studené výluhy sú však

účinnejšie. Výluh použijeme nalačeno večer, účinkovať začne ráno. Ludová medicína používa rešetliak nielen ako preháňadlo, ale aj ako stálu súčasť čajových zmesí na odťuchovanie.

Rešetliak má aj technický význam. Totiž jeho tvrdé drevo slúži na jemné rezbaarske práce a bobule na prípravu sýtej maliarskej zelené alebo krycej žltej farby. (jš)

O ČIERNOM PSOVÍ

V dávnejších časoch vo Veľkom Lome ľudia vídavali na Čistých zemiach čierneho psa. Lenže iba zriedka, a tak tiež len v noci ho tam zočili, za bieleho dňa ho nestretli.

Raz začiatkom leta štýria chasníci pásli na týchto roliach statok. I v noci pri ňom bdeli, žeby sa nebodaj nerozišiel, alebo aby z kŕdla medveď dačo neodvliekol. Aj psov mali pri sebe, tí im boli vždy na dobrej pomoci. Psíská tak dávali na všetko pozor, že si pastieri občas pri statku i trochu pospali. Ale nezobliekali sa, ani obuv neodkladali, len sa tak v odedzi vystreli.

Prv ako prižmúrili oči, jeden z nich nakladol oheň. Hodili naň hrubé polená, čo nezhoreli dlho do noci. Oheň blkotal skoro do svitu a osvetľoval kŕdlo. Kto sa prebudil, mohol dobre vidieť, čo sa robí okolo statku. Všade bolo ticho, vari tichšie ako v najhlbšej hore. Zrazu sa jeden z pastierov pohol. Mišo sa volal. I hlavu nadvihol a potom drhol do kamaráta. A trocha traslavým, ale aj zvedavým hlasom sa spýtal:

„Aj ty vidíš dačo pri ohni?“ Kamarát sa tam zahľadal a o chvíľu tiež šeptom prisvedčil:

„Ako by nie? Velikánske čierne psi sko sa tam rozfahuje“. Mišo na to:

„Ale ako k nám prišiel, keď ho naše psy nezacítili. Veď sa ešte nestalo, aby

sa ani neozvali, keď sa k nám dakto priblížil“.

A mal pravdu. Dva strážne psy, čo dávali pozor na statok, odpočívali na svojich miestach a za celý čas ani nemukli. Obom pastierom to vonkoncom nešlo do hlavy, že by ich psy neboli zacítili.

Mišo s kamarátom potom videli, ako si čierne psísko najprv ohrialo jeden bok a znova si ľahlo. Ale hned aj vstalo na nohy a obrátilo sa na druhú stranu. A to zas preto, že si chcelo ohriať bok z druhej strany. Pes sa však dlho takto neohrieval, naraz len vstal a pomalými krokmi sa fahal preč od pahrebu. Mišo nečakal, kým sa mu stratí z očí, ale hybať za ním.

„Nech sa aspoň dozviem, kade to zvierat chodí“, prebehlo mu myšľou.

Ako tak za ním kráčal a nespúšťal z neho oči, pes nepobehol, ani nespomalil kroky. Ale ani sa neobzrel, a to by iný pes jakživ neurobil. Pastier Mišo si na to pomyslel, že vari aj škoda ísf za ním, že lepšie urobí, keď sa radšej dobré vyspí. Zrazu psísko zastalo a roztiahlo sa na zem. A tu div divúci! Pod psískom sa rozžiarilo jasné svetlo, akoby pod ním dakto vatru rozložil. Čím dlhšie sa na tú žiaru díval, tým zreteľnejšie videl aj to, ako sa zvierat rozfahuje pred jeho zrakom.

„Ej, dobre som šípil, že to nebude hočiaký pes“, precedil cez zuby. A už len čakal, čo sa bude ďalej robiť a či nebodaj teraz to psísko k nemu neskočí. Nadarmo sa strachoval, pes sa nepohol, len sa vystieral, akoby neležal na pahrebe, ale skôr na pazderí.

Žiara horela pod zvieratom iba chvíľu. Sotva si Mišo oči pretrel, plameňne sa stúlili, až napokon celkom zhasli. Iba akési uhlíky tam ostali a ešte chvíľu žiarili. Psísku už však na tom mieste nebolo. Zrazu sa kdesi podel ako dym nad ohňom.

„Keď psa niet, aspoň pahrebu rozdúchám“, rozhodol sa Mišo a pribehol na miesto, kde ešte uhlíky svietili. Jeden z nich schytíl do ruky, ale ten ho vonkoncom nepálil. Iba sa mu jagal na dlani ako vzácny drahokam. Oči sa mu vtedy zaiskrili a do hlavy mu vhuplo, že pes neležal na pahrebe, ale že sa tu najskôr zlaté dukáty presúšali. A ten pes ich strážil. Mišo v tej chvíľi takto hútal:

„Nepatrí sa z toho pokladu hnedťbrať. Treba si ho len označiť a za bieleho dňa poň prísť. Najlepšie je chytrou ho prikryť onucou“.

Mišo tak chcel urobiť, ale iba vtedy zbadal, že je bosý a že krpce s onucami si položil pod hlavu, keď si ľahol spať. A uhlíky medzitým jeden po druhom bleďli, vyhasnali priam pred jeho očami. Prišlo mu veľmi ľuto, že si nevie poradiť. Nemal nič čím by to miesto mohol označiť. Nakoniec si začal stahovať košeľu, že ju hodí na uhlíky. Kým však rozopol všetky gombíky, zhasla aj posledná iskierka. A tak sa v tú noc Mišo nadarmo ustával.

Ale ani iný pastier lepšie nepochodil. O pár rokov neskôr akýsi valach tiež zazrel v noci, ako velikánske psísko leží na pahrebe a pod ním je oheň. Keď sa ten pes nie a nie pobrať ďalej, valacha to napálilo a skričal naň:

„Veď sa aspoň pohni! Dokedy budem čakať?“

Pes sa naskutku zvrtol a hup mu na chrbát. Valacha zvalil na zem a potom aj hrdúsil. Tak ho tam tentušil, dobreže nevypustil dušu. Už si myšľal, že azda aj dokoná, ale naštastie sa začalo brieždiť. Vtedy ho pes pustil. Viac mŕtvu ako živý sa valach vrátil medzi svojich. Ech, v noci je najlepšie byť doma, nehodno vtedy chodiť po poli.

(Z knihy: A. Habovštiak:
Jánošíkova studnička, Košice 1980)

DOLINA, DOLINA

2. Šuhajková láska
a moja sloboda,
naše dávne milovanie
jako v koši voda.

3. Škoda našej lásky,
že sa nám tak tratí;
kto nás zlostne rozlučuje,
nech mu pán boh plati.

MILAN RÚFUS

MODLITBA ZA SLOVENSKO

Viem jedno hniezdo.
Rád ho mám.
V nôm ako v Božej sieti
je mnoho otcov, mnoho mám
a mnoho, mnoho detí.

To hniezdo uvil stvoriteľ.
A sám aj určil komu:
koho tam pozve prebývať

do človečieho domu,
kto si bude smieť odomknúť
i zamknúť jeho bránu,
kto pluhom krájať ako chlieb
zem, Bohom darovanú.

Viem jedno hniezdo, rád ho mám.
Hreje ma dňom i nocou,
vystlané mäkkou vravou mám
a mozoľami otcov.
Môj dobrý Bože, zhliadni naň.
Stráž nám ho neustále.
Ach, aspoň Ty ho, Veľký, chráň,
ked' si ho stvoril malé.

ČO JE TO?

Prišiel starý
s bielou bradou,
na chotári
teplo kradol.
(zárM)

Vo vode sa kúpala,
ale suchá zostala.
(suH)

Pod listami do srdiečka
kvietok s pláštom
leto prečká.
V zime z čaju vône sýte
voňajú nám
v celom byte.
(apiL)

Viete, ktorá litera
je najchudšia chudera?
(i)

Dohora im pomáhame,
potom na ne posadáme.
(yknáS)

VESELO SO ŽIVOTOM

Učiteľka sa pýta žiaka:
- Čo to tam gumuješ, Jožko?
- Prosím, paní učiteľka, tú päťku na vy-
svedčení.
- Ako sa opovažuješ...
- Veď ste mi povedali, že si ju musím
opraviť.

* * *

- Načo ti je ten uzol na vreckovke?
- Mama mi ho uviazala, aby som neza-
budol poslať list.

- A poslal si ho už?
  - Nie. Mama mi ho zabudla dať.
    * * *
  - Janko, prečo škúliš na ľavé oko?
  - Lebo sme včera písali diktát.
    * * *
  - Prečo psi brešú na autá?
  - Lebo ich zlostí, že musia behať po svojich.
    * * *
- Príde Janko na poštu a pýta sa:
- Máte trojkorunové známky?
  - Máme.
  - A čo stoja?

ZIMA VETROM HUČÍ....

Zima vetrom hučí,
div sa nerozpučí.
Vráža medzi dvere,
za oknami reve.

Vonku mrazom dúcha,
pchá sa do kožucha,
líca štípe zlostne.
Lenže nevie, kto sme!

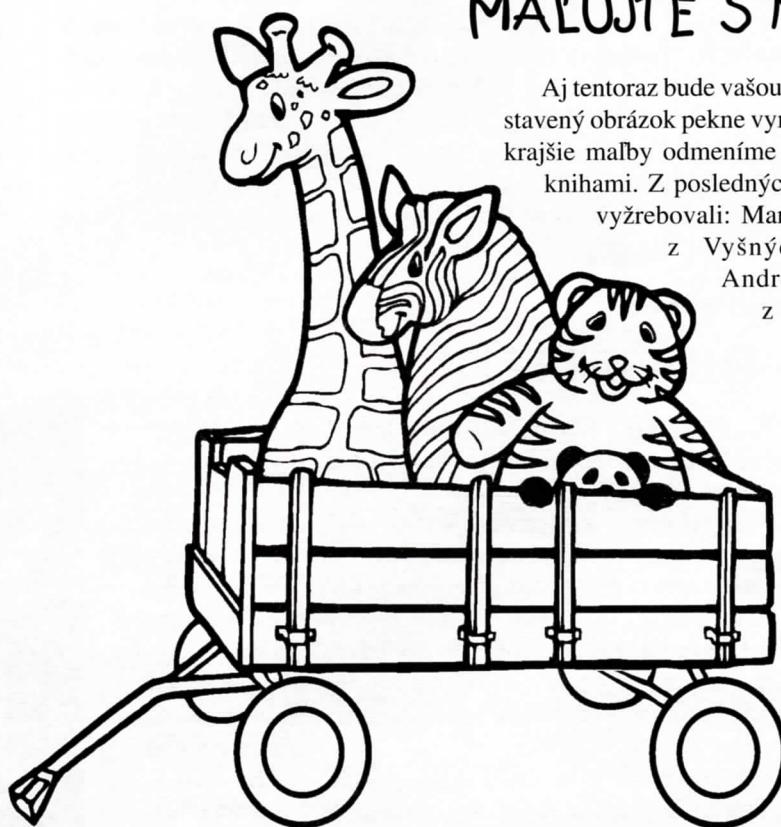
My sme otužilí
a máme dosť sily!
Tak v lete jak v zime
čosi vydržíme!

Márne zlostne fučí,
div sa nerozpučí!

(Z knihy: Vilma Šimková,
Ján Domasta: Prvosienna,
SPN Bratislava 1981)

MAĽUJTE S NAMI

Aj tentoraz bude vašou úlohou pred-
stavený obrázok pekne vymaľovať. Naj-
krajšie maľby odmeníme slovenskými
knihami. Z posledných prác knihy
vyžrebovali: Marta Šoltýsová
z Vyšných Lápš a
Andrej Špernoga
z Kacvína.

LIETA AKO OROL

V poslednom období poľská a zahraničná tlač takto píše o vynikajúcemu poľskom skokanovi na lyžiach Adamovi Małyszovi, ktorého talent na prelome roka náhle zažiaril. V priebehu necelých dvoch týždňov sa tento mladý skokan z Wisły stal azda najväčšou lyžiarskou hviezdou na prahu nového, 21. storočia.

Milovníci zimných športov dobre vedia, že Adam Małysz z neba nespadol. On už kedysi, počas dvoch zimných sezón (1996 a 1997), keď mal 18-19 rokov, skákal veľmi dobre. Medzi ďalším vyhral preteky o Svetový pohár v Oslo, Sapporo a Hakube, bol druhý vo Falune, Iron Mountaine a Bischofshofene a tretí v Lahti a Engelbergu. V celkovej klasifikácii Svetového pohára skončil v týchto rokoch na 7. a 10. mieste. Zdalo sa, že je to kandidát na olympijského víťaza, druhého W. Fortunu, ktorý sa v r. 1972 stal nečakane olympijským majstrom. Potom sa však jeho forma náhle kdesi stratila. Ďalšie dva roky bol už len „tieňom“ dávneho, priebojného Małysza. Menili sa tréneri - P. Mikesku vystriedal P. Fijas, potom A. Tajner, ale Małysz skákal nadáľ slabo. Vlaňajšiu sezónu vo Svetovom pohári zavŕšil až kdeši na 46. mieste.

Nič nenasvedčovalo, že táto sezóna bude lepšia. Síce tréner skokanského národného mužstva A. Tajner sa na začiatku decembra zmienil o vysokej Małyszovej forme, ale nikto si to nevšimol. A jednako forma sa skutočne vrátila. Už počas prvých pretekov o Svetový pohár v Kuopio vo Fínsku Małysz vyhral kvalifikačnú súťaž, ale na hlavné

preteky nepostúpil. Diskvalifikovali ho, keďže vraj skákal na príliš dlhých lyžiach (o 1 cm). Na ďalších pretekoch „spadol“ z mostíka a opäť na hlavnú súťaž nepostúpil... Potom však nadišiel Turnaj štyroch mostíkov a Małysz sa stal jeho hlavným hrdinom. Už počas prvých pretekov v Oberstdorfe ukázal, že nemieni hrať druhé husle, a nakoniec obsadil 4. miesto. V Garmisch-Partenkirchene bolo ešte lepšie, skončil na 3. mieste a po niekoľkých rokoch sa po prvý raz ocitol na stupni víťazov. Mohol sa sice umiestniť ešte lepšie, lenže súťažná porota nebola na Małysza a jeho skoky pripravená a oceňovala ich príliš nízko. Keď potom v Innsbrucku vyhral kvalifikácie, stal sa hlavným favoritom súťaže. Nesklamal, ba dá sa povedať, že doslova knokautoval všetkých súperov vyhľadávajúc preteky s výše 40-bodovým náskokom. Posledné preteky v Bischofshofene boli už len formalitou. Małysz ich nielenže vyhral, ale zároveň sa stal víťazom celého turnaja, na ktorom, ako prvý skokan na svete, dosiahol v celkovom hodnotení vyše tisíc bodov (1045,9) a nad ďalším pretekárom získal vyše stobodový náskok.

Čo sa vlastne stalo, že Małysz je taký vynikajúci, že sa tak nečakane zmenil? - snažili sa už počas turnaja vyzvedieť novinári a znali tohto športu. Vysvitlo, že metamorfóza nebola taká nečakaná. Zatiaľ vieme len, že tréner A. Tajner pozval do skupiny pripravujúcej skokanov aj psychológa a fyziológa a spoločne vypracovali nový tréningový systém, ktorý, ako sa ukázalo, priniesol také

znamenité výsledky. Ostatne, zlepšil sa nie len Małysz, ale aj ďalší poľskí skokani.

O tom, že víťazstvo v Turnaji štyroch mostíkov nebolo náhodné, nás Małysz prevedol už o týždeň, keď v prekrásnom štýle vyhral dve súťaže v letoch na lyžiach v českom Harrachove a súčasne prekonal poľský rekord v dĺžke skoku - 212 m. Viacerí novinári písali, že kým ostatní pretekári skáču, Małysz doslova lieta. Ani nečudo, vedľa toho na všetkých doterajších pretekoch skákal najdlhšie zo všetkých a - naštastie - získal si aj uznanie v očiach rozhodcov.

Dnes si všetci kladú otázku, ako dlho vydrží Małysz s formou? On sám tvrdí, že formu nestratí. Podotýka však, že nemusí vždy vyhľadávať, ale zato vždy bude bojať o čo najlepšie umiestnenie. Zatiaľ jeho hlavným cieľom je príprava na majstrovstvá sveta v Lahti, kde by chcel vybojať aspoň jednu medailu. Na to však, ako dopadne, musíme počkať do polovice februára t.r.

J. Š.

Hviezdy svetovej estrády

THE CORRS

Takýto názov má mladá írska skupina, o ktorej sa hovorí, že je najkrajšia na svete. Skutočne štyri sestry - Jim, Sharon, Caroline a Andrea, ktoré skupinu tvoria, sú však nielen pekné, ale aj veľmi talentované. Hudbu i spevu sa v podstate venovali od malička. Najprv to bola sútaž, - ako samy hovoria, - len rodinná hudobná zábava, ale onedlho už aj spolupráca na hudobnom filme Alana Parkera *The Commitments*. Potom ich počul hrať americký veľvyslanec a pozval ich do Spojených štátov, kde dievčatá spoznali známeho producenta z firmy Atlantis, vďaka ktorému mohli konečne nahrať prvú platňu *Forgiven, Non Forgotten*.

Ich hudba, ktorá je akýmsi spojením rocka, popu a írskeho folku, si od začiatku získala veľkú obľubu nielen v Írsku, ale doslova na celom svete, kam sa len dostali ich platne. Navyše

tlač často o nich písala, takže sa v krátkom čase stali široko známe. Dnes má skupina na svojom konte niekoľko veľkých koncertných turné, celý rad cien a štyri platne. Posledný album *In Blue* vyšiel v obrovskom náklade koncom

minulého roka a podľa všetkého je už výpredaný. Dievčatá majú pred sebou široké plány do budúcnosti a pevne veria, že to, čo robia je najlepšie na svete. Zdá sa, aspoň na základe množstva predaných platní, že posluchači sa s nimi zhodujú. (jš)

NA NÓRSKY SPÔSOB

Dnes chceme predstaviť nový, veľmi zaujímavý typ dámskeho pulóvra s nórskym vzorom.

Veľkosť: č. 38

Materiál a spotreba: asi 450 g zvyškov polohrubej pletacej priadze rôznych farieb (tenšiu priadzu dávame dvojmo), ihlice č. 2,5 a 3.

Vzory: I. patentový: 2 hl., 2 obr.; II. džersejový: líce hl., rub obr.; III. nórsky: podla nákresu.

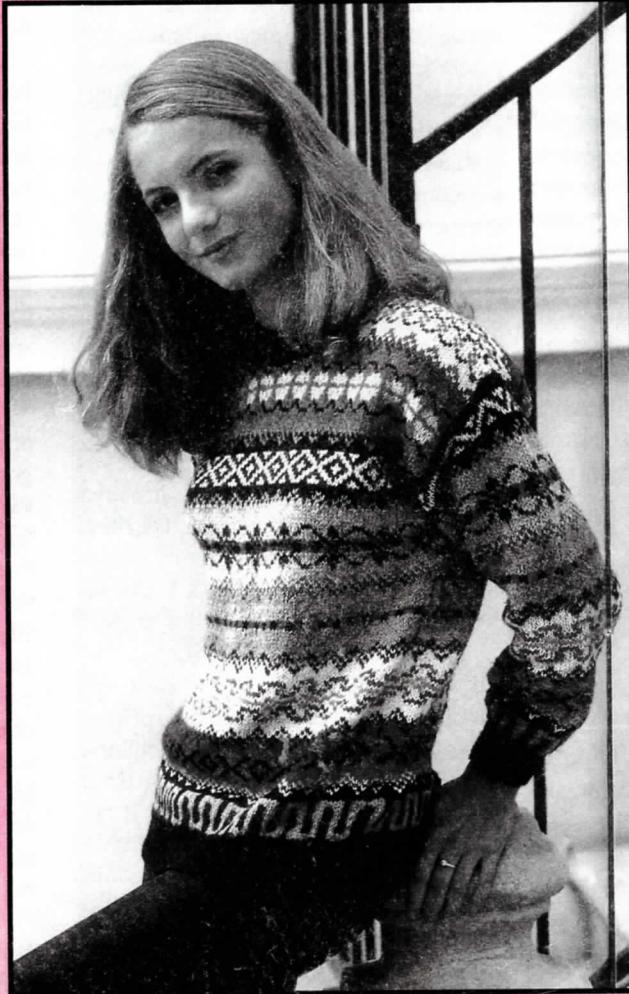
Vzorník: 10 x 10 cm = 23 očiek a 27 riadkov.

Postup práce. Zadný diel:

Na ihlice č. 2,5 nahodíme 106 očiek (104 + 2 okrajové očká) a upletieme 26 riadkov čierou priadzou patentovým vzorom. Prácu preložíme na ihlice č. 3, rovnomerne rozpletieme ešte 16 očiek a pokračujeme džersejovým vzorom tou istou priadzou. Už od 1. riadku sa začneme riadiť podla nákresu, na ktorom sú vyznačené lícne i rubové riadky nórskeho vzoru. Celý diel pletieme rovno až po 148. riadok nórskeho vzoru. Tu uzavrieme 20 stredných očiek na výstrih, ktorý dotvarujeme ubraním 2×3 a 2×2 očiek na oboch stranach. V 150. riadku začneme uzavárať po 1×8 a 3×10 očkách na plecia. Toto ubieranie je ukončovaním celého zadného dielu.

Predný diel pletieme ako zadný až po 133. riadok, kde uzavrieme 14 stredných očiek na výstrih, ktorý dotvarujeme ubraním 1×3 , 3×2 , 4×1 očka. Ostane nám po 38 očiek na plécia, ktoré dopletieme rovno do výšky zadného dielu, kde ich tiež postupne po 1×8 a 3×10 očkách uzavrieme.

Rukáv: Nahodíme si 52 očiek na ihlice č. 2,5 a pletieme 26 riadkov patentovým vzorom čierou priadzou. Po jeho dokončení preložíme pletenie na

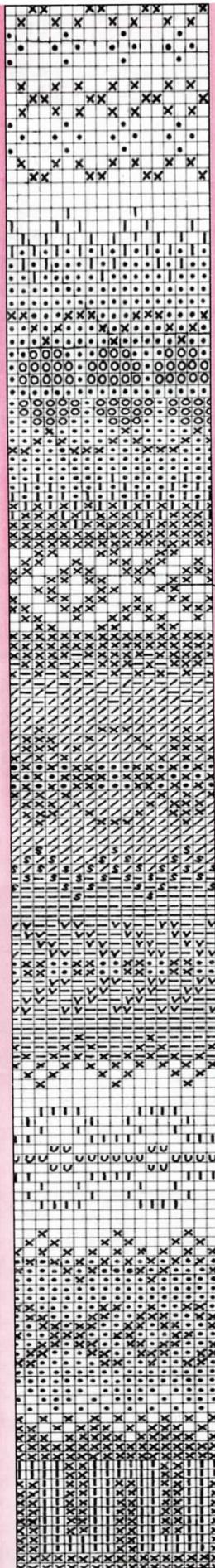
ihlice č. 3, rozpletieme ešte 10 očiek a tou istou priadzou začneme vypletať nórsky vzor. Vzor je rovnaký ako na zadnom diele, na nákrese je šípkou vyznačený riadok, v ktorom rukáv ukončíme. Na rozšírenie rukáva pridávame približne v každom 7. riadku po 1 očku na oboch stranach, aby sme mali v potrebnej výške 92 očiek.

Lem na výstrih pletieme samostatne. Na ihlicu č. 2,5 si nahodíme 130 očiek a patentovým vzorom upletieme 16 riadkov, ktoré naraz uzavrieme.

Dokončenie: Predný a zadný diel zošíjeme. Okolo výstrihu prišijeme lem a všíjeme rukávy. Nakoniec zapracujeme všetky konce priadzí na rubovej strane.

Farby na kresbe: x - čierna, v - bledomodrá, I - tmavomodrá, • - červená, - - biela, ■ - lososovoružová, s - petrolejovozelená, □ - sivá, o - svetlozelená, u - oranžová.

(Text, kresba a foto: Dorka č. 2/98)

rukáv

ČO NA OBED?

BARANIE KOTLETY NA VÍNE. 4 baranie kotlety, 50 g masla, 30 g údenej slaniny, 100 g cibule, 20 g hladkej mýky, soľ, 1,2 dl červeného vína, muškátový kvet podľa chuti.

Vylekpané kotlety posolíme, natrieme rozpusteným maslom a necháme odležať. Údenú slaninu pokrájanú na malé kocky rozpustíme a speníme na nej najemno posekanú cibuľu. Na tomto základe oprážime kotlety na oboch stranach, podlejeme horúcou vodou a dusíme pod pokrevkou domäkkou. Mäkké kotlety vyberieme a dáme na ohriatu misu. Výpek zaprášime hladkou múkou, krátko oprážime, zriedime červeným vínom a vodou a za stáleho miešania povaríme. Dochutíme muškátovým kvetom, prípadne soľou a precedíme na mäso. Podávame s dusenou ryžou.

ZEMIAKOVÉ KROKETY S ÚDENINOU. 500 g zemiakov, 200 g údeniny, 100 g strúhaného syra, 2 vajcia, hladká múka, strúhanka, mleté čierne korenie, olej na vyprážanie, soľ.

Zemiaky uvaríme v slanej vode, ocedíme, preliusujeme, pridáme strúhaný syr, údeninu pokrájanú na kocôčky a polovicu rozšľahaného vajca. Zmes vypracujeme na hladké cesto. Z neho potom formujeme krokety, ktoré poprášime hladkou múkou. Obaľujeme v rozšľahaných vajciach, strúhanke a vyprážame na rozohriatom oleji. Podávame so špenátom alebo dusenou zeleninou, prípadne so zeleninovým šalátom.

RYŽOVÝ NÁKYP SO SLIVKAMI. 250 g ryže, 1/2 l vody, 1/2 l mlieka, 100 g cukru, soľ, 150 g masla, 3 vajcia, citrónová kôra, vanilkový cukor, 20 g hrozienok, 400 g slivkového komptóu.

Prebratú ryžu prepláchneme horúcou vodou a dáme dusiť do osolenej vody s časťou mlieka. Keď je skoro mäkká, pridáme zvyšné mlieko, 80 g cukru a za stáleho miešania uvaríme hustú kašu. Do vychladnutej kaše vmiešame žltky, vanilkový cukor, postrúhanú citrónovú kôru a premyté hrozienky. Pekáč alebo inú formu vymastíme maslom, na ktorú rozprestíme polovicu

ryžovej kaše, pokryjeme polovičkami sliviek a prikryjeme zvyšnou kašou. Nákyp pokvapkáme maslom a 30 minút pečieme vo vyhriatej rúre. Na zapečený nákyp rozotrieme sneh z bielkov s cukrom a dáme ešte na chvíľu do rúry zhnednúť. Podávame poliaty štvavou z komptóu.

ŠALÁTY

KARFILOVÝ ŠALÁT. 600 g karfiolu, 100 g červenej sladkej cibule, 20 g cukru, 20 g oleja, voda, soľ, ocot, čierne korenie, pažítka alebo zelený petržlen.

Umytú a uvarený karfiol rozoberieme na ružičky a dáme do misy. Posypeme cibuľou posekanou nadrobno a polejeme vodou, v ktorej sme rozmiestili cukor, ocot, soľ a olej. Vrch posypeme posekanou pažítkou alebo zeleným petržlenom a čiernym korením.

MÚČNIKY

VRSTVENÝ KOLÁČ. 500 g polohrubej mýky, 70 g práškového cukru, soľ, vanilínový cukor, 20 g droždia, citrónová kôra, 2,5 dl mlieka, 120 g masla, 1-2 žltky, 20 g masla ma vymastenie formy, tvarohová, jablková a maková plnka, 1 žltok na potretie, vanilínový cukor na posypanie.

Maslo, cukor, žltky, vanilínový cukor a postrúhanú citrónovú kôru vymiešame do peny. Potom pridáme pripravený vykysnutý kvások, ostatnú múku a s vlažným mliekom vypracujeme mäkké, lesklé cesto, ktoré necháme kysnúť. Z vykysnutého cesta vyvalkáme 4 okrúhle tenké placky. Prvú položíme na maslom vymastenú formu buď plech, na ňu rozotrieme tvarohovú plnku, prikryjeme ju druhou plackou, tú potrieme jablkovou plnkou a položíme na ňu tretiu placku, ktorú potrieme makovou plnkou alebo slivkovým lekvárom. Navrch položíme štvrtú placku a necháme vykysnúť. Po vykysnutí povrch potrieme žltkom a vo vyhriatej rúre upečieme do zlata. Upečený koláč posypeme vanilínovým cukrom.

MLADÝM GAZDINÁM

- Staršie pečivo zmäkne v horúcej rúre.
  - Aby želatina nestratila rôsolvitosť, nesmieme ju variť, ale iba rozpustiť v teplej vode.
  - Biely ľahšie ušľaháme natuho s prídatkom soli alebo citrónovej šťavy.
  - Na záprážky používame hladkú múku.
- (jš)

**PARATYFUS
PROSIAT**

Paratyfus je chorobou zaražliwą, na którą chorują prosięta w wieku do 4 miesięcy, rzadziej starsze. Natomiast świnie dorosłe nie zapadają wcale na tę chorobę. Najczęściej spotykane masowe zachorowania prosięta są w okresie wiosennym i jesiennym, co nie znaczy, że nie spotyka się je w innych okresach. Zarażenie prosięta następuje za pośrednictwem karmy i wody zawierającej zarazki paratyfusu oraz przebywanie w jednym kojcu ze sztukami chorymi. Występowaniu tej choroby sprzyjają: wilgotne i zimne pomieszczenia, złe żywienie oraz przeiębienia.

Przebieg choroby jest najczęściej przewlekły i trwa wówczas do dwóch tygodni, a głównym objawem jest biegunka, która znika po pewnym czasie a potem znów się pojawia. Choroba prosięta słabobiegnie i stopniowo chudnie. Na 10 chorzych sztuk przeciętnie 7 pada. Jeżeli, co zdarza się rzadziej, paratyfus przebiega gwałtownie, wówczas trwa 3 dni i kończy się śmiercią. Charakterystycznym objawem takiej postaci choroby jest wysoka temperatura, brak apetytu, niekiedy biegunka ze śladami krwi w kale. Przed śmiercią występuje fioletowe zabarwienie skóry uszu, szyi i brzucha, niekiedy zaś zwierzę dostaje drgawek.

Jest to choroba bardzo trudna do rozpoznania, często występuje razem z pomocą świn. W celu szybkiego zlikwidowania choroby należy prosięta, u których występuje biegunka i podwyższona temperatura, natychmiast odosobić a sztuki charłacze i cieźko chorze przeznaczyć na ubój. Prosięta podejrzane o zarażenie się, a także oseski, wśród których są chore, należy razem z maciorą dokładnie wymyć wodą z mydłem a następnie zmyć roztworem kresoliny (1 łyżka stołowa na 1 litr wody). Potem przenosi się je do czystego, uprzednio odkażonego kojca. W porze chłodnej należy umyć prosięta tylko w pomieszczeniu ogrzewanym i uważać, aby nie przeziębili się. Kojce lub cały chlew, w którym stwierdzono paratyfus, trzeba dokładnie oczyścić i odkazić świeżym mlekiem wapiennym. Nawóz

powinien być usuwany codziennie i układany w kopiec w celu samoodkążenia. Wszystkie przedmioty służące do sprzątania należy po skończonej pracy odkażać. Do tego celu najlepiej nadaje się mała beczka z roztworem kreoliny (1 litr kreoliny na 50 litrów wody), do której wstawia się wspomniane przedmioty. Prosięta odstawione od maciorek należy karmić pożywną i lekkostrawną paszą. W ciepłej porze roku trzeba podawać zielonkę i marchew z dodatkiem węgla, soli i mączki kostnej. Należy pamiętać o odkażaniu obuwia i odzieży osób oprzątających chore prosięta.

Jak przy każdej chorobie zakaźnej, bardzo ważne jest zapobieganie. Macioły na 3-5 dni przed oprosieniem przepędza się do oddzielnego pomieszczenia, dokładnie przedtem oczyszczonego i odkażonego. Cały sprzęt, jak wiadra, mityły czy koryta należy również odkażać. Jeżeli nie mamy innego pomieszczenia, trzeba odkażać chlew i dać czystą ściółkę. Miejsce, w którym umieszczono maciorek przed oproszeniem, należy tak zabezpieczyć, aby inne świnie nie miały do niego dostępu. Prosięta odstawione przenosi się do obszernego, widnego i suchego pomieszczenia. Większą część dnia powinny one przebywać na wybiegach. Sztuki charłacze trzeba bezwzględnie przeznaczyć na ubój.

Nigdy nie należy kupować świń, co do których nie ma się pewności, że pochodzą z gospodarstw wolnych od chorób zaraźliwych. Nie wolno również wywozić i sprzedawać prosiąt chorych na paratyfus. Dopiero po stłumieniu choroby, t.j. po miesiącu od ostatniego wypadku zachorowania, można prosięta wywozić i sprzedawać.

ZAPARCIE

Zaparcie czyli zatwardzenie u świń jest spotykane stosunkowo często. Sprzyja mu m.in. brak ruchu wskutek stałego trzymania w chlewie. Bezpośrednią przyczyną jest zjedzenie przez świnię karmy zbyt suchej (plewy) lub zabrudzonej piaskiem albo słomy. Objawem zaparcia jest brak apetytu, napinanie się do oddawania kału i czasami oddanie zbitych, suchych mas kałowych. W celu usunięcia tego schorzenia robi się lewatwyę z 1-4 litrów czystej ciepłej wody. W razie braku poprawy należy wezwać lekarza. (js)

PRAWNIK

ILE KOSZTUJE WYCIECIE DRZEWA?

Jeżeli ktoś chce usunąć drzewo, bo np. zagraża bezpieczeństwu jego domu lub zasłania widok z okna, powinien mieć zezwolenie od wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Bez zezwolenia można usunąć drzewo owocowe sadzone w sadzie czy na plantacji, małe drzewo, które nie ma jeszcze 5 lat, bądź stare (w wieku do 30 lat) rosnące na nieruchomości należącej do osoby fizycznej.

Wycięcie drzewa bez zezwolenia podlega karze a jej wysokość zależy od gatunku drzewa oraz jego obwodu. Za wycięcie bez zezwolenia, np.:

- topoli, olchy i klonu o obwodzie pnia od 26 do 50 cm płaci się 26 zł za każdy 1 cm obwodu;

- jodły lub eisu płaci się 660 zł za 1 cm obwodu;

- dębu, buka i świerku płaci się 222 zł za 1 cm obwodu.

Jeżeli bez zezwolenia usuwa się krzewy, kara wynosi 148 zł za 1 m kw., za zniszczenie trawnika - 30 zł za 1 m kw., a za zniszczenie rabaty kwiatowej - 296 zł za 1 m kw. Wymienione powyżej kary grożą niezależnie od tego, czy wycinano drzewo bez zezwolenia świadomie czy nieświadomie. Bez znaczenia jest natomiast przyrodnicza wartość drzewa. (Rozporządzenie Rady Ministrów z 22.12.1998 r. - Dz.U. nr. 162, poz. 1138).

ZASIŁEK RODZINNY

Przede wszystkim należy stwierdzić, iż przysługuje on rodzinom o dochodach średnich i niskich. Stanowi zatem ważną pozycję w budżecie rodzinnym i dlatego jest co roku rewaloryzowany, zazwyczaj o wskaźnik inflacji. Od czerwca 2000 r. wynosi on 36,90 zł, o ile wypłacany jest na współmałżonka, pierwsze i drugie dziecko. Zasiłek na trzecie dziecko wynosi 45,70 zł, zaś na każde kolejne - 57,10 zł.

Zasiłek rodzinny przysługuje niezależnie od tego, czy ktoś jest objęty ubezpieczeniem społecznym, czy nie. Aby

mieć prawo do jego otrzymywania, dochód na osobę w rodzinie nie może przekraczać 50 proc. przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym. Przy jego naliczaniu bierze się pod uwagę dochody brutto wszystkich członków rodziny, zamieszkujących we wspólnym gospodarstwie. Zasiłek rodzinny może być wypłacany na współmałżonka i dzieci. Nie przysługuje na innych członków rodziny (np. na teściów czy rodziców). Zasiłek może być wypłacany zarówno na własne dzieci, jak i pasierbów, czy dzieci przyjęte na wychowanie. Wypłacany jest on także na dzieci, które nie mieszkają wspólnie z nami, bo przebywają np. w internacie, w domu studenckim, domu dziecka, domu pomocy społecznej pod warunkiem, że rodzina płaci za ich pobyt. Zasiłek wypłacany jest na dziecko, które nie ukończyło 16 lat, a jeśli dziecko dalej się uczy, to do ukończenia przez nie 20 lat. Gdy ukończenie tego wieku przypadnie na ostatni lub przedostatni rok w szkole czy na uczelni, to okres wypłacania zasiłku może zostać wydłużony. Zasiłek rodzinny na dzieci wypłacany jest nie tylko w trakcie trwania roku szkolnego, ale również w czasie wakacji i ferii.

KONTROLA PRZYCHODÓW

Jeżeli kupiliśmy mieszkanie czy samochód, to musimy liczyć się z tym, że wezwie nas urząd skarbowy i poprosi o wyjaśnienia, skąd mieliśmy na to pieniądze. Musimy to udokumentować przedstawiając wiarygodne dowody. Nie wystarczy powiedzieć, że pożyczyliśmy pieniądze a nawet przedstawić umowę pożyczki. Aby taka umowa została uznana za wiarygodną, powinna być już w chwilie zawarcia okazana w urzędzie skarbowym i opatrzona znaczkami opłaty skarbowej. Nie może też być spisana kilka miesięcy po uzyskaniu pożyczki. Jeżeli pieniądze zostały nam podarowane, wymagana jest prawidłowa umowa darowizny. Dowodem są też wyciągi z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub książeczka PKO z adnotacjami o wybraniu oszczędności. Jeżeli pieniądze odziedziczyliśmy, lub uzyskaliśmy je ze sprzedaży np. biżuterii albo z zaciągniętego w banku kredytu, to na wszystko to powinniśmy mieć dowód. (js)

HVIEZDY O NÁS

RYBY

(19.2.-20.3.)

 Napriek všetkému úsiliu sa nejaká záležitosť ocitne v mŕtvom bode. Treba rozhodne počkať, tým viac, že koncom mesiaca bude priznivejšie obdobie na energickú činnosť. Pouvažuj a konaj dôsledne, ináč sa nezbavíš problémov, ani tých finančných.

BARAN

(21.3.-20.4.)

 Čakajú ťa väčšie výdavky, spojené s istými záväzkami, ktoré musíš prísne dodržať. O tom, či platiť alebo nie, musíš rozhodnúť sám. Rodinné ovzdušie ti v tom nepomôže, názory sú totiž rôzne, a akokoľvek by si sa nerozhodol, vždy bude niekto nespokojný.

BÝK

(21.4.-20.5.)

 V práci hodne zmien, o.i. buď zastupovať niekoľkých spolupracovníkov. Keď však úspešne zvládneš nové povinnosti, upevníš si svoje postavenie a získaš aj finančne. Koncom mesiaca sa všetko ukludní, ale ty budeš potrebovať odpočinok, teda aspoň krátku dovolenkú.

BLÍŽENCI

(21.5.-21.6.)

 Nebude to najlhahší mesiac - viaceré nevyriešené problémky, komplikácie v rodine a pod. Čaká ťa aj dlhšia cesta a iné spoločenské povinnosti. Všetko si dobre naplánuj, lebo sa ti situácia vymkne z rúk a namiesto najdôležitejších vecí budeš trátiť čas na riešenie maličkostí.

RAK

(22.6.-22.7.)

 Musíš sa plne sústrediť na činnosť, ktorá vyžaduje silnú vôľu a sebazaprenie. V zložitých rodinných záležistočiach ti pomôžu priatelia, ktorí sú ti naklonení a môžeš sa na nich spoľahnúť. Finančná situácia je celkom dobrá, ale so zdravím trochu horšie.

LEV

(23.7.-23.8.)

 Dostaneš odkiaľsi zďaleka správu, ktorá ti dá nádej na priznivé zmeny v živote. Čas však ukáže, že nie je všetko také pekné, ako sa na prvý pohľad zdalo. Tvoj sklon k flirtu ti skomplikuje život. Nauč sa rozlišovať zábavu a skutočné hodnoty rodinného života.

PANNA

(24.8.-23.9.)

Všetko nedopadne tak, ako očakávaš. Nesmieš sa však vzdávať a zo všetkého rezignovať. Príde čas, že sa pred tebou objavia nové perspektívy, aj finančné, ožije spoločenský život, rozšíri sa kruh tvojich priateľov, ba aj doma sa dočkáš príjemného prekvapenia.

VÁHY

(24.9.-23.10.)

Celkom vydarený mesiac. V práci plne uplatníš svoju aktivitu a uskutočníš plány, ktoré tvoji predstavení pokladali za príliš riskantné. Spoľahni sa na svoju intuíciu a predvídavosť a neobávaj sa, že niekto iný zožne pochvaly za tvoje úspechy - ved všetci poznajú tvoje zásluhy.

ŠKORPIÓN

(24.10.-22.11.)

Doma a v práci sa nič zvláštne neudeje a nudíš sa. Len na tebe závisí, či sa tvoj život stane zaujímavejší. Telefón alebo stretnutie so starým známym môže veľa zmeniť. Dostaneš sa do víru udalostí, len musíš sám chcieť. Nikto ťa predsa neprinúti k aktivite, keď nebudeš mať chufu.

STRELEC

(23.11.-21.12.)

V práci ťa čakajú nepríjemné prekvapenia a komplikácie, ktoré musíš zdolať sám. Budeš sa musieť vzdať niektorých osobných plánov, aby si dobre obstál v tejto situácii. Všetko však dopadne dobre. Nie je vylúčené, že dostaneš finančnú odmenu, ale najdôležitejšia je osobná spokojnosť.

KOZOROŽEC

(22.12.-20.1.)

Mal by si sa v práci vyhýbať zdanlivu drobným chybám, lebo následky môžu byť ďalekosiahle. Čaká ťa mesiac energetickej činnosti a náhlych rozhodnutí. Neboj sa rizika, hra je vysoká a máš veľkú šancu na úspech. Keď neurobíš chybu, môžeš sa dostať veľmi vysoko.

VODNÁR

(21.1.-18.2.)

Zložitá rodinná situácia sa bude nadáľ komplikovať. Nesmieš o všetkom rozhodovať len pod vplyvom srdca. Aj rozum má svoje práva a je často potrebný. Žiješ vôbec príliš intenzívne. Ak nechceš, aby to s tebou zle dopadlo, musíš zmeniť tempo a zmeniť svoj štýl života. (jš)

NÁŠ TEST

Aký máte prístup k autoritám?

1. Poplačete si niekedy v kine alebo divadle?

a/ Nie som naivný(á) - 2; b/ Často a radi - 3; c/ Len výnimočne - 4; d/ Nikdy - 1.

2. Nechávate sa ovplyvniť reklamou?

a/ Primerane - 3; b/ Ako všetci - 2; c/ Absolútne nie - 1; d/ Pri nových výrobkoch - 4.

3. Poznáte intervale svojho vlaku, autobusu a pod.?

a/ Presne - 3; b/ Približne - 4; c/ Nie - 1; d/ Nejako sa trafím - 2.

4. Na čo by ste venovali čas prípadnej veľkej výhry?

a/ Charitatívny ciel - 2; c/ Dar príbuzným - 3; b/ Minút s priateľmi - 1; d/ Vsadiť opäť do hry - 4.

5. K policajtovi, ktorý vám vyčíta priestupok, sa správate:

a/ S rešpektom - 3; b/ Slušne - 4; c/ Ironicky - 2; d/ Ponížene - 1.

6. S kým by ste išli najradšej na obed?

a/ S filmovou hviezdom - 3; b/ S peknou kolegyniou - 4; c/ So starostom - 2; d/ So šéfom - 1.

7. Kto u vás v rodine vyprázdňuje poštovú schránku?

a/ Vy - 3; b/ Kto príde - 4; c/ Partner - 2; d/ Deti - 1.

8. Zaujímajú vás technické novinky?

a/ Veľmi - 4; b/ Niektoré - 3; c/ Málokteré - 2; d/ Ani nie - 1.

9. Je slušné pýtať sa ľudí, kolko zarábajú?

a/ Prečo by nebolo - 4; b/ Vylúčené - 3; c/ Áno, ale takme - 2; d/ Normálka - 1.

10. Kedy je podľa vás ospravedlniteľnejší silnejší výraz?

a/ V ťoku - 3; b/ Nikdy - 1; c/ Medzi priateľmi - 2; d/ Kedykoľvek - 4.

11. V televízii alebo rozhlasove hovoria niečo, čím nesúhlasíte:

a/ Diskutujete s nimi - 4; b/ Vypnete to - 1; c/ Mávnete nad tým rukou - 2; d/ Nadávate - 3.

12. Súhlasíte s názorom, že účel sväty prostriedky?

a/ Nepochybne - 1; b/ Tak to chodí - 2; c/ Rozhodne nie - 3; d/ Príklady existujú - 4.

HODNOTENIE

12-24 bodov: Počas stretnutí buď rozhovorov s nejakou autoritou sa necítite vo svojej koži. Máte zviazaný jazyk, ale aj ruky. Správate sa strojne a hovoríte veci, ktoré by ste inokedy nepovedali. Málokedy nájdete odvahu otvorené povedať svoj názor. Chýba vám sebavedomie a mylne si myslíte, že nadriadení či iné autority musia mať vždy pravdu.

25-36 bodov: Nenahovárajte si, že nemáte respekt k autoritám. Nebojte sa im povedať svoj názor. Nie je však často súhlasný alebo formulovaný opatrne? Možno to vyplýva z vašich skúseností, ale pred dôležitými ľuďmi veľmi

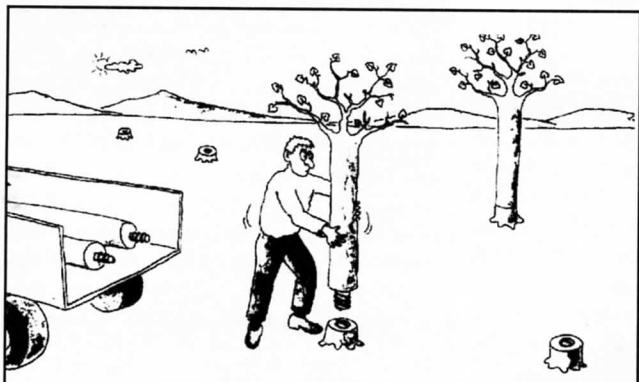
MENO VEŠTÍ

GABRIEL - zvláštne, originálne, jasné, jemné a nádejné meno.

Gabriel je najčastejšie tmavovlasý muž vysokej alebo priemernej vysokej postavy. Oči má sivé, hnedé a niekedy aj čierne, pleť tmavšiu, akoby opálenú, nos rovný, ústa pomereňne malé, no a pozdĺžnu tvár. Je to trochu astenický typ, sangvinik alebo flegmatik. Často je jedináčik, bez súrodencov. Od detstva je mlčanlivý, uzavretý do seba, ale na druhej strane veľmi nadaný, inteligentný a bystrý. Keďže máva veľké, lesklé, uhrančivé oči, je často považovaný za čudáka. Od skorej mladosti je silný, dobre urastený, fyzicky a duševne veľmi odolný. Dá sa povedať, že je to typický samotár a mysliteľ. Dievčatá obyčajne podceňuje, chlapcov zhovievavo znáša a najčastejšie vyhľadáva spoločnosť dospelých mužov.

V škole Gabriel prejavuje záujem o prírodné vedy. Spolužiaci uznávajú jeho vedomosti, ale ho nemajú príliš radi, aj keď Gabriel rád pomáha slabším. Má rád dlhé prechádzky. Málokedy býva veselý a usmievavý. Je však usilovný a dobre študuje. V práci často zastáva zodpovedné miesto. Je napr. dobrým riadiťom. Jeho podnik je takmer vzorný. Je tvrdý a prísny nielen k podriadeným, ale aj voči sebe. Keď ide o vonkajší vzhľad, je absolútne pedant. Oblieka sa vkusne, aj keď pomerne skromne. Žení sa s tichou, pokojnou a príjemnou ženou, ktorá je naňom plne závislá. Ako manžel i otec je starostlivý, aj keď prísny. V jeho domácnosti je taktiež dokonalý poriadok.

Gabriel máva jedno alebo dve deti, ktoré ho obdivujú, ale ho nemilujú, keďže jeho odmeranosť a neprístupnosť bráni vzklíčeniu hlbšieho citu. Spravidla býva veľmi striedmy a šetrný, nepije a nefajčí. Niekedy zostáva starým mládencom. Má rád knihy, najmä odborné. Dožíva sa vysokého veku. Vždy uzavretý, odmeraný, s pevnými zásadami, kráča vlastnou cestou, akoby mal klapky na očiach. (jš)

Po dlhom vyšetrovaní hovorí lekár pacientovi:

- Neviem príť na vašu chorobu. Možno je príčinou alkohol.
  - To nič, pán doktor, prídem druhý raz, keď budete triezvy.
- * * *

Dve dievčená stoja pred kinom. Jedna vraví:

- Nepustia ma dnu, film je prístupný od 18 rokov.

Na to druhá:

- Aj tak by som nešla, nemám kam dať diéta.
- * * *

nevyskakujete. Robíte to, len keď vás nejak popudia. Potom ste konečne sám sebou a je vám jedno, o koho ide a s kým hovoríte.

37-48 bodov: Pred autoritami, či už nadriadenými bud inými, sa rozhodne nehrbíte. Správate sa k nim ako k ostatným. Nevadí vám ani to, že ste už na to pákrát škaredo doplatili. Ak majú pravdu, dokážete to uznati, ale určite si nemyslíte, že ak niekto má nejaký úrad alebo funkciu, má vždy aj pravdu. Vaše okolie vás uznáva a pre mnohých ľudí ste autoritou práve vy. (jš)

- Mama, akú si mám vziať dnes košeľu, s krátkymi či s dlhými rukávmi?

- Prečo sa pýtaš?

- Aby som vedel, po kiaľ si mám umyť ruky.

* * *

- Máte tu niečo zvláštne? - pýta sa turista dedičana.

- Máme, pravdaže máme. Lavičku pred

kultúrnym domom.

- A čo je na tom zvláštne?

- Je tam už vyše roka a nik ju neukradol.

* * *

Dvaja vlamači po vykradnutí banky si sadli na tiché miesto a jeden začal rátať peniaze.

- Netráp sa už toľko, - hovorí druhý, - zajtra sa v novinách dočítame, koľko sme ukradli.

* * *

Pri kiosku pred továrnou:

- Dajte mi pivo, kým čakám dievča.

- Svetlé alebo tmavé?

- Myslím si, že to sa vás netýka!

* * *

- Nemôžem vás zosobásiť... váš snúbenec je opity.

- Viem, viem. No keby bol triezvy, nikdy by som ho sem nedotiahla...

* * *

- Hľadám takú ženu, hovorí starý mládenec, - ktorá by vedela pekne hovoriť, spievať, tancovať, hrať na nejakom hudobnom nástroji a bola by vždy doma...

- Vieš čo, - odpovedá mu priateľ, - ty nehladaj ženu, ale kúp si televízor.

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Skvosty vidieť - budeš mať šťastie.

Slepca viesť - dobrodružstvo na cestách; vidieť - prekážky.

Slepý byť - ocitneš sa v nebezpečenstve; stať sa ním - niekto fa oklame.

Sňatok uzavrieť - bude ti v živote dobre. Snubný prsteň nosiť - sobáš a šťastie; dostat - verná láska; stratit - nevola.

Sokol, niesť ho - čest a sláva; lietať ho vidieť - niekto fa oklame.

Sol' jesť - zažiješ fažké časy; tlcf - staršie ženy sa vyliečia; vidieť v nádobe - budeš za niečím banovať.

Sopka ohnivá - veľké zmeny v živote.

Spokojný byť - pred tebou smútok.

Spoločnosť navštíviť - čaká fa nová, zaujímavá známost.

Srna - čaká fa šťastie a blahobyt; vidieť ju skákať - príjemná spoločnosť; strieľať do nej - budeš nerozvážne konáť.

Smreč - polovnícke dobrodružstvo.

Smieč mäso jesť - budeš mať významných hostí.

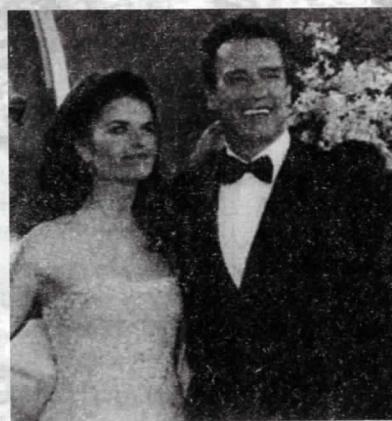
Srp - šťastie a úspech na gázovstve.

Starého mládenca vidieť - budeš ne-spokojný; starú panu vidieť - pred tebou nepríjemnosti.

Starý byť - budú si fa vážiť;

Starý muž - nemoc a smrt. (jš)

NAJBOHATŠÍ HUDOBNIČI. Podľa magazínu Bussines Age najbohatším hudobníkom na svete je bývalý člen hudobnej skupiny Beatles, Sir Paul McCartney, ktorého majetok sa odhaduje na 750 miliónov dolárov. Na druhom mieste je známy zo svojej extravagancie a vyzývavého oblečenia Elton John (250 mil.) a na tretom spevák skupiny The Rolling Stones Mick Jagger (225 mil.). Za nimi nasledujú: gitarista The Rolling Stones Keith Richards (220 mil.), Tom Jones (160 mil.), Engelbert Humperdinck (160 mil.), David Bowie (150 mil.), Sting, Phillip Collins, George Harrison a Ringo Starr.

RAĎTE SA S DIEŤAŤOM. - Požiadajte občas svoje dospevajúce dieťa o radu, - nabáda rodičov taliansky psychológ Stefano Mancarella. - Keď sa budete zaujímať o jeho názory a vedomosti, psychicky omladnete o dvadsať rokov. Budete lepšie rozumieť rozličným novotám a najmä svojmu dieťaťu. Keď vycítí, že ho beriete za rovnocenného partnera, bude vám dôverovať ako staršiemu priateľovi a ochotnejsie poslúchnie vaše rady.

TELEVÍZNE OKULIARE. Japonská spoločnosť Olympus predstavila najnovší model svojho okuliarového displeja Eye-Trek. Nasadzuje sa na oči ako obyčajné okuliare, ale namiesto skiel má dva farebné displeje z kvapalných kryštálov s uhlopriečkou 14 milimetrov. Napriek týmto minirozmerom poskytujú však tieto okuliare rovnaký pohľad ako keď sledujeme televízor s uhlopriečkou 1 320 mm zo vzdialenosťi dvoch metrov. Toto zariadenie sa v Japonsku predáva za 1 400 dolárov.

NAJBOHATŠIE MODELKY. Svetoznáme modelky zarábajú na svojej kráske milióny dolárov ročne. V čele listiny najbohatších

Mossová (22,4 mil.), Naomi Campbellová (21,2 mil.), Christy Turlingtonová (19,6 mil.), Stephanie Seymourová (19,5 mil.), Vendela Kirschbomová (18,9 mil.) a Karen Mulderová (16 mil.).

LÁSKA JE LEN... špecifickým druhom mozgovej aktivity, tvrdí dvojica vedcov z Londýnskej univerzity, ktorá skúmala mozog sedemnásťich dobrovoľníkov, zamilovaných až po uši. Keď im vedci ukazovali obrázky objektov ich lásky, okamžite sa aktivizovali isté oblasti mozgu, kym iné ostali v nečinnosti. Tie sa zaktivizovali presne vtedy, keď dobrovoľníkom ukázali obrázky ich bežných priateľov, zatiaľ čo „láskavé“ oblasti mozgu v tomto prípade zostali nečinné. Obe aktívne oblasti ležia hlboko v mozgovej kôre!

ZÁKAZ KRÁLOVNEJ. Anglická kráľovná Alžbeta II. zakázala vo svojom sídle Buckingham používať mobilné telefóny. Dôvodom tohto nezvyčajného rozhodnutia boli znervózňujúce melódie, ktoré vydávajú zvoniace telefóny. Poznamenajme, že britská vládkyňa doteraz používa klasický telefónny prístroj pochádzajúci z roku 1930.

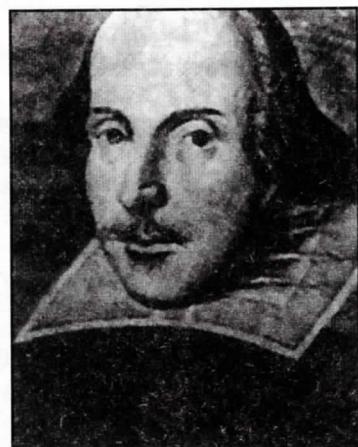
RÝCHLOSŤ SVETLA PREKONANÁ. Vedci z amerického Výskumného inštitútu NEC prekonali rýchlosť svetla. Pokusný laserový lúč sa pohyboval 300-krát rýchlejšie ako svetlo! Pri experimente použili komoru naplnenú ochladenými atómami cézia, niekolko laserov a superrýchle stopky. V súlade s Einsteinovou teóriou relativity sa svetlo objavilo na druhej strane komory ešte skôr, ako do nej vstúpilo. Časový rozdiel bol presne 62 miiliardín sekundy!

KAMEŇ Z VESMÍRU. Pred štyrmi rokmi istému Američanovi vletel kameň do predného skla zaparkovaného auta. Sklo sa rozbielo a kameň sa rozpadol na dva kusy. Až teraz však jeden profesor zistil, že inkriminovaný predmet priletel z vesmíru a je starší ako naša Zem, lebo podľa odhadov jeho vek preseahuje štyri a pol miliardy rokov! Na šťastného

TERMINÁTOR DO SENÁTU. Najznámejší hollywoodský kulturista Arnold Schwarzenegger končí svoju hereckú kariéru. Keďže v budúcnosti sa mieni venovať len politike, rozhodol sa v najbližších voľbách kandidovať do senátu USA. S jeho nomináciou vyjadriala súhlas už aj republikánska strana, ktorej členom je mnoho rokov. Na rozlúčku s filmom však Arnold ešte natočí tretiu časť svojho filmového hitu Terminátor. Slabuje, že tentoraz bude v ňom oveľa menej násilia. Z hercovho rozhodnutia sa teší najmä jeho manželka Maria Shiverová.

majiteľa meteoritu sa už obrátilo niekoľko zberateľov, ktorí mu ponúkajú viacisíce dolárové sumy.

JACKSON NEVINNÝ? Súdne predvolanie proti americkému spevákovi Michaelovi Jacksonovi, ktorý bol obviňený z pedofília, bolo nedávno stiahnuté. Jeho advokáti sa totiž dohodli s 20-ročným Jordanom Chandlerom, ktorého rodičia pred siedmimi rokmi obvinili M. Jacksona zo sexuálneho zneužívania ich syna. Jordan za svoje mlčanie dostane 22 miliónov dolárov, bude byvať na neznámom mieste, kde nemajú k nemu prístup nielen novinári, ale ani jeho najbližšia rodina a dostane aj stálu ochranu, ktorú takisto zabezpečil M. Jackson.

OJ, TIE ANGLICKÉ MENÁ! Ako zistili anglickí vedci Gabriel Perry a Gunnar Pettersson, William Shakespeare - najväčší dramatik všetkých čias, nevedel správne napísat svoje vlastné meno. Vedci rozlúštili jeho podpisy v takýchto podobách: Shackper, Shakespear, Shakespeare, Shackspere a Shakespeare. Sobášnu listinu podpísal ako Shaxpere. Škoda, že tento velikán, autor najkrajšieho príbehu o láske Rómea a Júlie, nežije už 385 rokov (zomrel v r. 1616). Iste by rád upresnil, ako sa v skutočnosti volal. (pk)

modeliek sveta bola v roku 2000 Cindy Crawfordová (34,8 mil. dolárov, na snímke), na druhom mieste Elle Macphersonová (33,7 mil.) a na tretom Claudia Schifferová (29,5 mil.).

Až na ďalších miestach skončili také slávy, ako Linda Evangelistová (25,3 mil.), Kate

Slovenský inštitút vo Varšave

Slovenský inštitút (ďalej SI) vo Varšave zriadilo Ministerstvo zahraničných vecí SR 13.10.1993 v súlade s Dohodou medzi vládou ČSSR a vládou PLR o činnosti kultúrnych a informačných stredísk z 10.12.1982. Nová koncepcia SI schválená dňa 12. 10. 2000 vedením ministra zahraničných vecí SR vychádza z

Vernisáž výstavy prác handicapovaných detí. Zľava: predsedníčka združenia "Sztuka niepečnospravných wśród nas" A. Wernicka, veľvyslankyňa SR v PR M. Vásáryová, riaditeľka SI H. Jacošová, štátnej tajomník MZV PR B. Tuge-Erecinska a štátny tajomník Ministerstva kultúry PR A. S. Zieliński

platných medzinárodných dokumentov, z platných medzivládnych dohôd oboch krajín, zo Zriadiacej listiny SI a Štatútu SI, podpísaných ministrom zahraničných vecí SR 5.12.1994 a zo schválenej Koncepcie slovenských inštitútorov v zahraničí z apríla 1999.

Veľvyslankyňa SR v PR M. Vásáryová (štvrťa sprava) a riaditeľka SI H. Jacošová na stretnutí lektorov slovenského jazyka v Poľsku

umenia, školstva, vedy a propagácia nových foriem všeobecnej spolupráce v rozvoji slovensko - poľských kultúrnych, hospodárskych a spoločenských vzťahov.

Cinnosť Slovenského inštitútu vo Varšave vychádza z trvalého a mimoriadneho významu vzájomných vzťahov oboch krajín, z jazykovej a kultúrnej príbuznosti, ktorá predurčuje k vzájomnému prospešnej spolupráci a hlbšiemu poznávaniu spoločenských a kultúrnych hodnôt oboch národov.

Zameranie aktivít SI rešpektuje špecifické podmienky Poľskej republiky, kultúrnu úroveň širokej verejnosti a erudovanosť odborných a umeleckých kruhov. SI podporuje intenzifikáciu spolupráce slovenských inštitúcií a organizácií so združeniami krajanskej komunity a svojou činnosťou napomáha všeobecný rozvoj slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku. Aktivity SI sa orientujú na rozvíjanie nových foriem spolupráce v oblasti rozvoja regionálnej politiky, cezhraničnej spolupráce, kontaktov mimovládnych organizácií a všeobecnej propagácie našej krajiny v Poľskej republike s dôrazom na prvky slovensko-poľskej vzájomnosti.

Záber z vianočného koncertu usporiadанého v spolupráci s Klubom zahraničných študentov Hudobnej akadémie F. Chopina vo Varšave

V oblasti kultúry sa SI zameriava na prezentáciu:

- **slovenskej literatúry** pôvodnej a prekladovej z poľského jazyka, prezentáciu slovenských autorov a ich diel, jednotlivých vydavateľstiev, učebníc a didaktických pomôcok; usporadúvanie spoločných tvorivých dielni pre mladých autorov a spoločnú prezentáciu ich tvorby;
- **výtvarného umenia**, predovšetkým knižných ilustrácií, grafiky, fotografie, dizajnu, šperku, módneho návrhárstva; profily tvorby slovenských maliarov a sochárov; spoločné výstavy slovenských a poľských absolventov a umelcov, predstavovanie mladých talentov;
- **hudobného umenia** v jeho jednotlivých žánroch; prezentácia tvorcov a súčasných slovenských interpretov a trendov slovenskej hudby, festivalov;
- **dramatického umenia**; predovšetkým prezentácia pôvodnej dramatickej tvorby, úspešných inscenácií slovenského divadla, filmu, televízie, rozhlasu, a tiež tanecného umenia s dôrazom na prezentovanie prác študentov VŠMU;
- **filmového umenia**, predovšetkým usporadúvaním prehliadok pôvodnej slovenskej filmovej produkcie, autorských a hereckých profilov, dokumentárnych filmov, filmových festivalov, retrospektív slovenských filmových režisérov;
- **slovenských kultúrnych inštitúcií** z oblasti múzejnictva, galérií, knižníctva a vytváranie priestoru na usporadúvanie spoločných podujatí, muzeologických a etnografických sympozíj a prezentáciu ich expozícií;

Pre záujemcov o slovenský jazyk sa usporadúvajú **jazykové kurzy** v úzkej spolupráci s lektormi slovenského jazyka na poľských univerzitách.

Špeciálne podujatia a programy sa pripravujú **pre deti a študujúcu mládež** so zameraním na podnecovanie záujmu o slovenský jazyk, literatúru, históriu, politiku, žurnalistiku, hudbu, umenie, film a šport.

V oblasti informácií a dokumentačnej sféry sa SI zameriava na:

- predstavenie Slovenska a slovenskej kultúry v rámci svetového trendu polykultúrnej výmeny informácií;
- šírenie objektívnych informácií a poznatkov o Slovensku, zriadenie elektronickej databázy o všetkých oblastiach života Slovenska, inštalovanie moderného informačného systému pre potreby návštěvníkov SI, zriadenie WWW stránky SI;
- poskytovanie prehľadov o pravidelne sa opakujúcich podujatiach, o medzinárodných festivaloch hudby, filmu, divadla, výstavných aktivitách presahujúcich rámec Slovenskej republiky;
- vytváranie kalendára kultúrnych podujatí, doplnenie adresára kultúrno-umeleckých inštitúcií, doplnenie databázy právnych noriem, týkajúcich sa vzájomnej spolupráce,
- dobudovanie a obnova knižničného fondu v spolupráci s vydavateľstvami na Slovensku, rozširovanie titulov tlače a kníh zo Slovenska pre poľskú verejnosť.

Prezentácia regiónu Terchová

V oblasti propagácie SI v spolupráci s Obchodno-ekonomickým oddelením ZÚ SR (OBEO) a slovenskými subjektami pôsobiacimi v Poľsku vytvára podmienky pre rozširovanie vzájomných vzťahov a kontaktov na prezentáciu Slovenska a vytvára priestor pre:

pokračovanie na 4. str. obálky

Slovenský inštitút vo Varšave

dokončenie z 3. str. obálky

- propagáciu a prezentáciu jednotlivých miest a regiónov Slovenska, zaujímavých inštitúcií, organizácií a podnikov;
- propagáciu a prezentáciu výrobkov slovenských firiem;
- spoluprácu inštitúcií v oblasti propagácie cestovného ruchu a kúpeľníctva;
- stretnutia jednotlivých profesných a záujmových skupín organizovaných v rámci V-4;
- stretnutia predstaviteľov euroregiónov s možnosťou prezentácie skúseností a pozitívnych výsledkov práce;
- spoluprácu partnerov z oboch strán štátnej hranice, najmä v oblasti kultúry, hospodárstva, školstva, vedy, techniky a cezhraničnej spolupráce;
- podujatia na spoločnej platforme, stretnutia s významnými osobnosťami slovenského života z oblasti kultúry, vedy, politiky, histórie a športu;
- propagovanie výtvarného umenia v SI a v iných poľských múzeach a prestížnych galériach aj mimo Varšavu;
- propagovanie slovenskej hudby organizovaním pravidelných hudobných cyklov pre poľskú verejnosť;
- spoluprácu s partnerskými kultúrными inštitúciami iných štátov so sídlom v Poľskej republike.

SI realizuje svoje fažiskové aktivity v priestoroch SI vo Varšave a zároveň usporadúva podujatia zamerané na prezentáciu SR aj v centrách slovenskej menšiny a vo významných kultúrnych centrách a regiónoch Poľskej republiky. SI plánuje zabezpečiť primeranú propagáciu vlastných aktivít v dostupných poľských masmédiách a plánuje poskytnúť svoj program do vybraných kultúrnych mesačníkov v Poľsku. SI využíva možnosti propagácie inštitúcie novými formami, vrátane hudobnej a vizuálnej propagácie v časti Starého mesta Varšavy, kde je umiestnený Slovenský inštitút.

Pracovníci veľvyslanectva SR a Slovenského inštitútu počas osláv Národného dňa Slovenskej a Českej republiky

Cinnosť Slovenského inštitútu vo Varšave sa uskutočňuje v úzkej súčinnosti s ústredím, s Odborom kultúrnych stykov a krajanov Ministerstva zahraničných vecí SR a Veľvyslanectvom Slovenskej republiky v Poľskej republike.

Jednotlivé aktivity SI sú pripravované a realizované v spolupráci s inštitúciami, ktorých zástupcovia pôsobia v Rade slovenských inštitútorov (Hudobné centrum, Slovenská národná galéria, Slovenský filmový ústav, Divadelný ústav, Slovenská agentúra pre cestovný ruch, Združenie miest a obcí Slovenska), s Ministerstvom kultúry SR, Ministerstvom školstva SR, vedeckými ustanoviznami, územnými štátnymi a samosprávnymi orgánmi a mimovládnymi organizáciami v SR.

SI plánuje obnoviť činnosť Poradného zboru SI po trojročnej stagnácii a prizve za členov zboru osobnosť poľskej kultúry a umenia. Rovnako SI v spolupráci so ZU vyvinul úsilie o obnovenie činnosti Klubu Slovákov vo Varšave a v Poľskej republike.

Záver:

Slovenský inštitút vo Varšave je významným pilierom všeestrannej propagácie a prezentácie Slovenskej republiky v Poľskej republike. Hlavné aktivity a smery činnosti SI budú zamerané na prezentáciu slovenskej kultúry a umenia, na propagáciu Slovenska v oblasti cestovného ruchu, kúpeľníctva, regionálnej a cezhraničnej spolupráce, na prezentáciu slovenského jazyka a upevňovanie spolupráce so slovenskou krajanskou komunitou v Poľskej republike.

SI plánuje v roku 2001 realizovať svoje dramaturgické plány nielen vo Varšave, ale rozšíri svoje aktivity mimo hlavné mesto do vybraných regionálnych centier Poľska v súlade s hospodárskymi a obchodnými záujmami Slovenskej republiky.

Pri realizácii svojich úloh a dosahovaní cieľov SI bude úzko spolupracovať s príslušnými rezortmi a inštitúciami v Slovenskej republike, ako aj s relevantnými inštitúciami v Poľskej republike.

PhDr. Helena Jacošová
riadička
Slovenského inštitútu

Otvorenie výstavy grafiky Róberta Jančoviča. Zľava: výtvarníčka SI L. Millerová, riadička SI H. Jacošová, R. Jančovič a veľvyslankyňa SR v PR M. Vásáryová

DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

Zrealizujemy

Twoje

Pomysły i ...

nie zapłacisz wiele.

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Ofierujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorские, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistica w Polsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.

III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100